

Jelena Ruppijeva

LIYGII LIVVIKSE

Livvin algukursu

УДК 811.511.112

ББК 81.661.2я7

R 94

Издано при финансовой поддержке Министерства Республики Карелия по вопросам национальной политики, связям с общественными и религиозными объединениями в рамках государственной программы Республики Карелия «Развитие институтов гражданского общества и развитие местного самоуправления, защита прав и свобод человека и гражданина» на 2014-2020 годы.

Сборник материалов рекомендован Республиканской термино-орфографической комиссией при Главе Республики Карелия в качестве пособия для курсов карельского языка 1-го и 2-го года обучения.

Издание не подлежит продаже.

Ruppijeva, Jelena.

R 94   Liygii livvikse: livvin algukursu / Jelena Ruppijeva; [ил.: А.Ю. Данилова]. — Петрозаводск : Периодика, 2016. — 176 с. — В вып. дан.: Ливвиковский по-ливвиковски : начальный курс по изучению ливвиковского наречия карельского языка / Елена Викторовна Руппиева.

ISBN 978-5-88170-274-8

УДК 811.511.112

ББК 81.661.2я7

ISBN 978-5-88170-274-8

© Е.В. Руппиева, 2016

© А.Ю. Данилова, иллюстрации, 2016

© Издательство «Периодика», оригинал-макет, 2016

ALGUSANAT

Hyvä karjalan kielen opastui!

Sinul käis on karjalan kielen (livvin murdehen) opastuskirju. Kirjas on mondu luguu da mondu teemua. Sinä, ku vastevai rubiet opastumah karjalan kieleh, alla ihan allus — karjalan kielen iänis da kirjaimis. Sit siirry ielleh, kačo karjalan kieliooppia da luaji harjaitukset, ku kačottu materjualu jiäs sinule piäh. Opastu sežo paginteeemoi uuttu sanastuo. Mollembis kirjan puolis — kieliopis da paginteeemois on eriluadustu harjaitustu. On runuo, arbaitustu, sananpolvie, tekstua, kudamis karjalazet perindöt da tavat tullah sinule ezile, nägövih. Kieleh voit opastuo iče dai yhtes opastajanke. Abuh opastujes rodieu karjaven'a sanakirju, kudai on kirjan lopus. Sie on annettu sežo terminöön da ruattavien ruadoloin kiännökset.

Hyväh lykkyh!

Lugu 1.

Livvin kirjaimet. Oigei sanomine

1. Luve da kiännä, ližiä oma ezimerki joga kirjaimen alle. Käytä sanakirjua.

LIVVIN KIRJAIMIKKO

A a [aa]	B b [bee]	C c [tsee]	Č č [čee]
avain	bošši	cuari	čyöttö
.....	.....	.....	.....
D [dee] died'oi	E e [ee] egläi	F f [ef] fatieru	G g [gee] garbalo
.....	.....	.....	.....
H h [hoo] huomei	I i [ii] ikkun	J j [jii] jogi	K k [koo] kodi
.....	.....	.....	.....
L l [el] lumi	M m [em] muamo	N n [en] nenä	O o [oo] očču
.....	.....	.....	.....
Pp [pee] pereh	R r [er] ruado	S s [es] suo	Š š [šee] škuappu
.....	.....	.....	.....
Z z [zee] zirkalo	Ž ž [žee] žiivattu	T t [tee] tuatto	U u [uu] uksi
.....	.....	.....	.....
V v [vee] veneh	Y y [yy] yksi	Ä ä [ää] äijy	Ö ö [öö] öntästyndy
.....	.....	.....	.....

' pehmendysmerki

n'aba, t'outa, n'amu, pal'l'aine, In'a, On'a, Kat'a

! Dž [džee] — *kaksi kirjaindy — yksi iäni*
mandžoi, kudžu.

Kirjuta oigieh!
Jegor, Jelena, Andrei, Andrejev

2. Luaji tavulois sanat.

la, ka   kku, ra, ha
nä, mi   ku, ak
ži, ka   ne, kar, lai, ja

nu, lin   bo, bua
e, dy, män   jo, pa
ha, li   na, sa

3. Malta lugie runot. Kiäännä net.

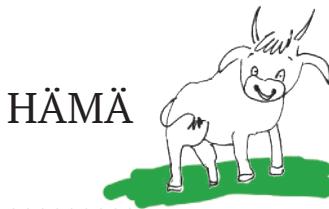
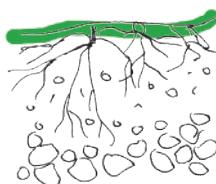
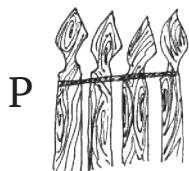
Natalja Sinitkaja

* * *

Lämmin pehmei turki
Piäl on meijän Murkal.

* * *
Ruskei reboi,
turbei händy,
Juoksou ruttoh –
tabua händy.

4. Arbua sanat. Käytä sanakirjua arvates.

VOKALIT

Lyhyöt vokalit	a	ä	e	i	o	ö	u	y
Pitkät vokalit				ii			uu	yy

! tuuli – tuli – tulii

1. Luve oigieh pitkät vokalit. Kiännä da pane mustoh sanat.

Luu, puu, suu, muur'oi, kuu, kuudam, kuuzi, juuri, juusto, huuli, pii, hiiri, hiili, viizi, kniigu, kiireh, kiistu, pyy, kyyhköi, tyyni, pyydäi.

2. Malta lugie runo. Kiännä se.

Natalja Sinitkaja

* * *

Hara-hara-harakku
Korgiel aijal istuu.
Meijän pieni maklakku
Kyynälii vai puistau.

DIFTONGAT

1. Malta oigieh lugie diftongat. Kiännä da pane mustoh sanat.

mua	siää	huondes	yö	tie
vuassu	jiää	vuozi	myö	kieli
ruahto	tiäähti	tuohus	čyöttö	sieni
aittu	voi	kuivu	leiby	äijy
piirai	varoi	opastui	veičči	häi
taivas	taloi	muigei	magei	pedäi
lopšöi	nägyi	laučču	joukko	täyzi
tönčöi	pystyi	jauho	šouferi	räystäs
mieletöi	jyttyine	raudu	koukku	säyny
löyly	leugu	čiučoi	liygi	keyhy
möykky	reunu	kiuru	liygiläine	(köhyhy)
löydö	seuru	liuhu	čiyčetys	

2. Lövvä sanoih pädijät tavut.

ää

ei

ai

ai

p.....vy

m.....do

r.....do

p.....

k.....ru

.....gu

l.....kku

h.....ny

ää

ua

oi

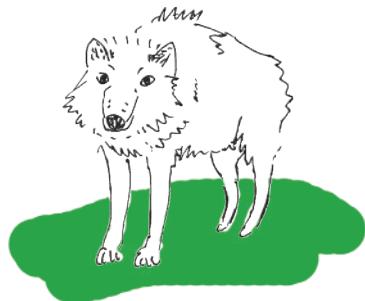
au

3. Malta lugie runo. Kiännä se da pane mustoh. Alleviivua sit kai diftongat.

Ol'ga Ogneva

HUKKU

Olen hukku, harmai händy,
Teräy hammas, kirmei jalgu.
Juoksendelen minä mečäs,
Yöt dai päivät syvvä ečin.

TRIFTONGAT

1. Malta lugie trifongat.

lad'd'a ta (<i>lad'd'u-a-</i>)	(<i>häi</i>)	lad'd'uau
tukuta (<i>tukkuo-</i>)		tukkuou
langeta (<i>langie-</i>)		langieu
hypätä (<i>hyppiä-</i>)		hyppiäy
sellitää (<i>selgie-</i>)		selgiew
syvvä (<i>syö-</i>)		syöy
juvva (<i>juo-</i>)		juou

KONSONANTAT

Geminuatat: čč, kk, ll, mm, nn, pp, rr, ss, šš, tt, vv

! villu – vilu

1. Luve oigieh geminuatat. Kiännä da pane mustoh sanat.

vačču, ikkun, nelli, hammas, linnu, leppy, varras, vuassu, bošši, kottu, uv vessah.

2. Ližiä päättäväät geminuatat sanoih. Käytä sanakirjua. Ole tarku, erähih sanoih pädöy kerras kaksi libo kolme geminuattua.

lau.....u	hara.....u	va.....u	kä.....en
me.....y	pä.....i	ro.....u	re.....u

3. Malta lugie runot. Kiännä net. Lövvä niilöis geminuatat.

Natalja Sinitkaja

* * *

Meijän kisil on
kirjavu takki,
Kirjavu takki
da sinine lakkki.

* * *

Ärei koiru nikedä
ei laske.
Ainos haukkuu,
ei pie ni käskie.

4. Luve da kiännä tekstu. Ozuta sit pitkät vokalit da konsonantat, diftongat da triftongat.

MINUN DIED'OI

Minun nimi on Iivan. Minul on died'oi. Hänen nimi on Miikul. Häi eläy pienes kyläs Jyrgiläs. Minun died'oi on karjalaine, häi pagizou vaiku karjalakse. Ven'akse häi maltau ylen pahoi. Minunke häi sežo pagizou karjalakse.

Minun died'oi on hyvä kalastai. Häi joga nedälii kävyy kalah. Minä, konzu olen kyläs, kävyn died'oinken kalah. Minä suvaičen kalua, meijän kaži Mirri sežo suvaičou syvvä kalua.

Vie myö died'oinken kezäl kävymmö meččäh, gribah da muarjah. Died'oi ainos enämbän minuu keriäy gribua da muarjua, ga minä sendäh en ole pahas mieles. Konzu kazvan, ga jo raviembi händy rubien keriämäh.

VOKALISOBU

Tagavokalit	-a, -o, -u (+ -e, -i)	lagi, kolo, lindu, varvas
Ezivokalit	-ä, -ö, -y (+ -e, -i)	sygyzy, kylä, kevät, pöly

	opastuo	eliää
Minä	opastu- n	elä- n
Sinä	opastu- t	elä- t
Häi	opastu- u	elä- y
Myö	opastu- mmo	elä- mmö
Työ	opastu- tto	elä- ttö
Hyö	opastu- ta-h	ele- tä-h

Poikkeus: pyhävoi, heinykuu, meččypočci
sinägo?, muamohäi, midäbo? meččyniekku, laukaspäi, ikkunalpäi

1. Yhtistä sana da kuva.

čyöttö laukku šipainiekku hursti kondii vihmu jogi

opastai da opastui alaine tytti tyttö luzikku päiväine

Lugu 2.

Olla-verbi

OLLA-VERBI (OLE-, OL-)

	myöndömuodo	kieldomuodo	
Minä	olen	en	ole
Sinä	olet	et	ole
Häi	on	ei	ole
Myö	olemmo	emmo	ole
Työ	oletto	etto	ole
Hyö	ollah	ei	olla

Minä **olen** karjalaine.

Nastoi **on** kois.

Kus? *kyly – kylys*
meččy – mečäs

piha – pihal

Ken? – Ket? *lapsi – lapset*
lehmy – lehmät
soba – sovat

1. Pane olla-verbi oigieh muodoh.

Murgin jo ..... (olla) stolal. Minä ..... (olla) školas. Häi ..... (olla) pihal.
Myö ..... (olla) gostis. Työ ..... (olla) kylys. Sinä ..... (olla) karjalaine.
Died'oi ..... (olla) mečäs. Neidine ..... (olla) pahas mieles. Myö ..... (olla)
ruavos. Minä ..... (ei, olla) suomelaine. Buabo ..... (olla) kois. Hyö .....
(olla) pellol. Lapsi ..... (olla) päivykois. Tuatto ..... (olla) nygöi Petroskois.
Pruavodied'oi ..... (olla) vie elos. Sinä ..... (ei, olla) ruočilaine. Heijän ukot
..... (olla) dovarišakset. Kartohku ..... (olla) hyvä hiilavalleh. Lapsel očču
..... (olla) hiilavu. Kaži ..... (olla) ainos jallois. Häi ..... (olla) hyvä risti-
kanzu. Työ ..... (olla) Anuksespäi. Sinä ..... (olla) oigies. Häi ..... (olla)
rodužin Veškelyksespäi. Lapsi ..... (olla) nälläs.

2. Luaji virkehet. Pane olla-verbi oigieh muodoh.

vepsäläine, olla, minä .....
opastui, olla, kluasas .....
olla, kirju, stolal .....

ruavos, olla, velli .....
sovat, olla, škuapas .....
kaži, olla, pertis .....
myö, olla, kois .....
päčis, rokku, olla .....
tuatto, hyvä, olla, meččymies .....
lehmät, olla, mečäs .....
myö, olla, hyväs mieles .....
minä, ei, olla, ven'älaine .....

3. Kohenda hairahtukset virkehis.

An'a olen ad'veois. Myö ollah kirjastos. Veikki olen naizis. Hyö on pertis. Sinä oletto pihal. Minä olet školas. Työ ollah järvvel. Häi olen mečäs. Lapset olemmo puustos. Died'oi ollah karjalaine. Hyö joga aigua olemmo kois. Koivuine olet hoiskei. Hyö oletto Suomes. Koiru olet pihal.

Lugu 3.

Kyzymyssanat Ken? Mi?

Ken(bo) tämä on?	Tämä on minun buabo. Se on minun buabo.
Mi(bo) tämä on?	Tämä on sanakirju. Se on sanakirju.
Mi(bo) se on?	Se on luzikku.

1. Kačo kuva, kzy keda da midä näet kuvas?

Lövvä kus on ikkun, pualičču, stola, pyhkin, samvuaru, čainiekku, juodu, kuppi (čuašku), piirai, šipainiekku, paikku, paidu, ferezi.

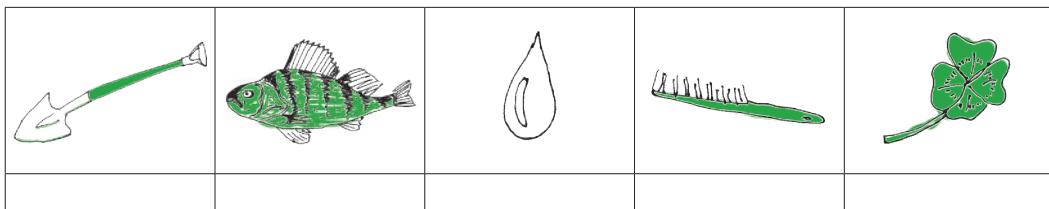
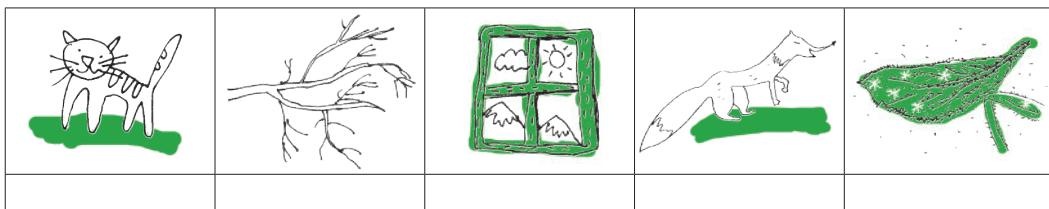

2. Luve dialogat. Luaji omat.

- Maša, mibo tämä on?
- Se on minun tetratti.

- Vas'a, mibo on ikkunal?
- Se on In'an boba.

- Mibo neče stolal on?
- Se on muaman kirju.

- Kenbo neče mies on? Tunnetgo händy?
- Se on mejän opastai.

- Lena, kenbo sie seizou?
- Se on minun tuatto.

- Buabo, kačo, kenbo pihal kävelöy?
- Sehää Peša-diädö on.

- Mene kačo, kenbo tuli.
- Tuatto tuli.

- Minä en tunne händy. Kenbo häi on?
- Tan'an poiguhäi on.

tämä	se, neče
täs	sie
minä — minun	
In'a — In'an	
muamo — muaman	

3. Arbua. Luve sanat joga sanan enzimäzen kirjaimen mugah.

Lugu 4.

Kyzymysliiteh -go?

Häi on karjalaine.
~~Ongo~~ häi karjalaine?

Häi pagizou karjalakse.
~~Pagizougo~~ häi karjalakse?

1. Luaji kyzymysvirkehet ylähäzen mallin mugah.

1. Häi on ven'alue.
2. Tuatto on ruavos.
3. Buabo on kois.
4. Lapset ollah školas.
5. Koiru on pihal.
6. Sinä olet lašku.
7. Sinä opastut hyvin.
8. Hyö eletäh Suomes.
9. Tan'an died'oi pagizou suomekse.
10. Häi maltau livvikse.

2. Vastua kyzymyksih mallin mugah.

Malli: Oletgo sinä ven'alue?
Ongo sinun muamo karjalaine?

Olen. En ole.
On. Ei ole

1. Oletgo sinä kois?
2. Ongo buabo pertis?
3. Ongo häi hyvä ristikanzu?
4. Ongo hänen buabah vepsäläine?
5. Olemmogo myö ozakkahat?
6. Olettogo työ huomei ruavos?
7. Ollahgo lapset pihal?
8. Ollahgo hyö tolkus?

3. Vastua kyzymyksih iččeh nähte mallin mugah.

Malli: Oletgo (sinä) ven'alue?

Olen libo En ole.

1. Oletgo vepsäläine?
2. Oletgo Videlespäi?
3. Oletgo naizis (miehel)?

4. Oletgo opastui?
5. Oletgo nygöi kois?
6. Oletgo huomei ruavos?
7. Oletgo ruadai?
8. Oletgo lašku?
9. Oletgo pahas mieles?
10. Oletgo nälläs?

4. Luve dialogat. Luaji omat.

— (*Veriäh avaitetah*) Vas'a, sinägo olet?
— Minä olen. Avua teriämbi.

— Tan'a, ongo buabas kois?
— On.

— Ongo se inehmine vepsäläine?
— On. Häi on Kalajovespääi.

— Ongo ižändy kois?
— Kois on. Tulgua pertih.

— Jogo kois olet?
— Jo. Vai ehtin tulla.

— Ongo häi naizis?
— On. Häi nai mulloj.

Lugu 5.

Tervehtys da iäre lähtendy. Kuulumizet

1. Luve da kiännä teemah kuulujat virkehet.

Terveh! Terveh teile!
Terveh talioih!
Tule/tulgua terveh!
Kuibo dielot?
Hil'l'akkazin.
Kudakui.
Midä sinule/teile kuuluu?
Kai on hyvin.
Kai on endizelleh.
Nimidä mostu.
Nimidä uuttu.
Sano/sanokkua tervehytty tyttärele/poijale.
Jiää/jägiä tervehekse!
Mene/mengiä Jumalanke!
Jiää/jägiä Jumalanke!
Näimmökseh!
Huomenessah!
Nägemizih!
Kaikkie hyviä!
Sinulegi/teilegi.

*Hyviä huondestu!
Hyviä päiviä!
hyviä ildua!
Hyviä yödy!*

Passibo.
Passibo suuri/Suuret passibot
Ei mil.
Passibo sinule/teile.
Ole hyvä.../olgua hyvät...

*Prosti/Andiekse/Anna andiekse
Prostikkua/Andiekse/Andakkua andiekse
Muga.
Ei.
Tiettäväine.*   *A-voi-voi*

2. Luve dialogat. Luaji omat.

- Terveh, Natoi! Kuibo dielot?
- Terveh, Del'a! Kai on endizelleh. A midäbo sinule kuuluu?
- A nimidä uuttu.

- Lähtetgo huomei kinoh?
- Lähten.
- Sit näimmökseh huomei.
- Huomenessah sit. Kaikkie hyviä sinule!

- Terveh teile!
- Tule terveh!
- Maša-t’outa, Katti koisgo on?
- Ei ole. Häi on vie školas. Tule pertih, vuota, kuni tulou.
- En rubie vuottamah. Tulen parembi ehtäl. Jiägiä tervehekse!
- Mene Jumalanke!

- Buabo, minä jo lähten kodih.
- Mene, kuldaine, Jumalanke! Tulethäi huomei.

- Passibo, ku tulit käymäh. Tule toiči.
- Passibo, tulen.

- In’ā, mene peze silmät dai viere jongoi muate.
- Mama, en näi käzipaikkua. Kusbo se on?
- Kačo rippuu vuarnas. .... Jogo pezittös? Mene sit muate.
- Hyviä yödy, mama!
- Magua Jumalanke, kuldukassaine!

- Terveh!
- Terveh!
- Kuibo dielot? Midä elättö?
- Kai on hyvin. Vastevai tulimmo Petroskoispäi. Kävyimmö Mašalluo.
- Midäbo tyttärele kuuluu? Jogo Puavil kävyy školah?
- Kävyy, lähti enzimäzeh kluassah. A teijän Ol’ā kudamasbo kluasas opastuu?
- Lähti jo nelländeh, jo vägi suuri on. Lapset terväh kazvetah.

- Kuibo muamas voi?
- Ga voi kudakui, vie iče ruadau kai ruavot. Pyhänpään kävyyimmö tiijustamah händy. Talvekse otammo hänen linnah.

*Tule toiči. Tule gostih.
Tule käymäh. Tule čuajule.*

3. Ližiä päättävät sanat dialogah. Sanat lövvät dialogan jälles.

- Terveh, Nasti!
- ..... Maša! Kuibo .....?
- Kai on endizelleh. Ei ole nygöi aigua paista, kiirehtän ruadoh. Tule parembi ..... pagizemmo sit.

- Passibo, toinah tuliel nedäilil tulen. Silloi olen vähästy joudavembi. Kaikkie hyviä sinule, sano ..... ukole.
- Sinägi sano omile ..... Mene ..... !

.....
Dielot, Jumalanke, tervehytty, gostih, terveh, tervehytty.

4. Midä sih sanotah? Valliče oigei variantu čökkielön tilah.

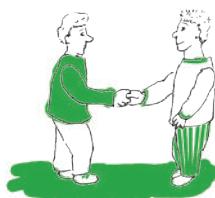
- a) — Terveh talioih!
— .....! *Jää tervehekse! Ole tervehen! Tule terveh!*
- b) — Huomei lähten Vieljärveh.
Sih sanotah:
— ..... *Kalamägi vastah! Hyväh matkah! Kun igiä, sini tervehytty!*
- c) Ristikanzu tulou kylyspäi. Hänel kyzytäh:
— .....? *Oligo löylyy? Kuibo voit? Midä kuuluu?*
- č) Rahvas ruatah pellol. Siiriči astujat sanotah heile:
— ..... *Passibo Jumalal! Jumal abuh! Lykky da ozua!*
- d) — Passibo!
— .....! *Ei pie. En anna. Ei mil.*
- e) Ristikanzu lähtöy iäre. Hänele sanotah:
— ..... *Kabrastu iäre! Mene Jumalanke! Älä ni tule enämbiä!*
- f) Ristikanzu hirnui. Hänele sanotah:
— ..... *Ole hillembäh. Ole tervehen. Vaikastutgo vai et?*

5. Keriä virkehis oigiet dialogat. Kirjuta net.

- a) — Vuotan sit sinuu. Jää tervehekse! .....
— Kuibo dielot? .....
— Terveh!
— Kaikkie hyviä sinule!
— A nimidä uuttu. A midäbo sinule kuuluu?
— Toinah pyhänpään tulen.
— Terveh, Val’oi!
— Kai on endizelleh. Tule meile gostih. ....
- b) — Hänel kai on hyvin.
— Lena, midäbo muamalles kuuluu?
— Hyvä, sanon. Tulgua käymäh meile.
— Sano hänele tervehytty.
— Passibo, tulen. ....

- c) — Sit näimmökseh ehtäl. .....
 — Čomago on? .....
 — Terveh! Kuspäibo tulet? .....
 — Hyvä, tulen. .....
 — Ostin pluat'an. .....
 — Terveh! Olin laukas. .....
 — Nägemizih! .....
 — Ostitgo midä? .....
 — Ylen čoma. Tule ehtäl gostih, ozutan. ....
- č) Telefonas:
 — Midäbo ruat? .....
 — Terveh, Nasti! .....
 — Passibo. Urokat luajin dai tulen. .....
 — Terveh, Mašoi! .....
 — Hyvä, tulen. .....
 — Kois olen, luajin urokki. .....
 — Myö muamanke pastammo šipainiekkua.
 Tule čuajule. Kat'a sežo tulou. .....
 — Tule, vuotammo! ....

6. Juohata tämän luvun materjalu da sano, midä pidäy sanuo joga kuvas. Valliče oigei variantu annettulois.

1. Läkkää kinoh!
2. Terveh!
3. Mene bokkah!
4. Tule gostih!
5. Tule čuajule!

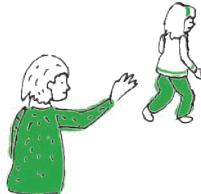

1. Hyviä ildua!
2. Viere muate!
3. Hyviä huondestu!
4. Näimmökseh!
5. Magua suremata!

1. Kuibo voit?
2. Moločču!
3. Tule toiči!
4. Hyviä yödy!
5. Toko vai toko!

1. Astu teriämbi!
2. Mene Jumalanke!
3. Läkkä dovarišakse!
4. Peze silmät!
5. Mene iäres!

1. Tule tänne!
2. Tule käymäh!
3. Passibo!
4. Jiä tervehekse!
5. Hyviä yödy!

How are you?

1. Ei pie.
2. Ei mil!
3. En tiijä.
4. Tule terveh!
5. Älä ni virka!

1. Kenbo tämä on?
2. Mibo tämä on?
3. Äijygo on aigua?
4. Kusbo olet?
5. Kuibo dielot?

1. Näimmökseh!
2. Vuota kodvaine!
3. Hyviä roindupäiviä!
4. Mibo rodih?
5. Misbo on pagin?

1. Juo čuajuu!
2. Älä čällää!
3. Kačo putilleh!
4. Hyväh lykkyh!
5. Syö tervehekse!

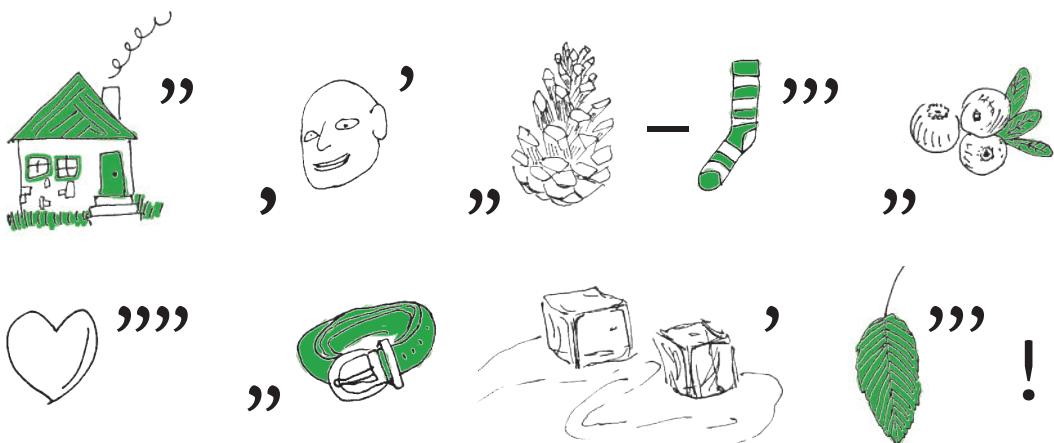

1. Tule stolah! — Passibo!
2. Ota, ole hyvä! — Passibo!
3. Rubietgo čuajuu?
— Juon čuaškazen.
4. Valango vie? — Ga vala.
5. Tule pertih! — Passibo!

1. Älä koske!
2. Älä haikostelei!
3. Pie varavostu!
4. Jumal abuh!
5. Kunnebo menet?

**7. Kui karjalakse tervehtitäh stolas syömäs istujii, midäbo heile toivotetah?
Arbua, ku et tiedäne.**

8. Luve, kiännä da pane mustoh karjalaine uinotuspajo.

TULE, UNOI

Tule, unoi, uksen tuakse,
Pienen lapsen pieluksih,
Pienen lapsen pieluksih,
Suuren lapsen suuruksih.

Tule, unoi, uinota,
Anhelina azeta,
Anhelina azeta,
Meijän lastu magaita,
Meijän lastu magaita,
Suurekse lapsekse kazvata.

On otettu Natalja Antonovan Turu-turu-tuššii... -kniigaspäi.

Lugu 6.

Verbit enzialguh

VERBILÖIN PERSOUNUPIÄTTEHET

- Pane piäh verbilöin persounupiättehet da annettuloin verbilöin taivutus. Täytä taulukot loppussah.

opastuo

Minä	-n	opastu-n	en	opastu
Sinä	-t	opastu-t	et	opastu
Häi	-u, -y	opastu-u	ei	opastu
Myö	-mmo/-mmö	opastu-mmo	emmo	opastu
Työ	-tto/-ttö	opastu-tto	etto	opastu
Hyö	-h	opastu-ta-h	ei	opastuta

Huomivo! Opastuo (Mih?) da (Midä?)
Opastun karjalan kieleh (karjalan kieldy).

opastua

Minä	opasta-n	en	opasta
Sinä		et	
Häi	opasta-u	ei	opasta
Myö		emmo	
Työ		etto	
Hyö	opaste-ta-h	ei	opasteta

Verdua!   *Opastuo – opastua.*
                    Opastui – opastai.

maltua

Minä	malta-n	en
Sinä		et
Häi	malta-u	ei
Myö		emmo
Työ		etto
Hyö	malte-ta-h	ei

ruadua

Minä	rua-n	en
Sinä		et
Häi	ruada-u	ei
Myö		emmo
Työ		etto
Hyö	rua-ta-h	ei

eliää

Minä	elä- n	en	elä
Sinä		et	
Häi	elä-y	ei	elä
Myö		emmo	
Työ		etto	
Hyö	ele-tä-h	ei	eletä

ellendiää

Minä	ellendä-n	en
Sinä		et
Häi	ellendä-y	ei
Myö		emmo
Työ		etto
Hyö	ellende-tä-h	ei

paista

Minä	pagize-n	en
Sinä		et
Häi	pagizo-u	ei
Myö		emmo
Työ		etto
Hyö	paista-h	ei

2. Pane salbavomerkilöis olijat verbit oigieh muodoh.

Minä ..... (paista) karjalakse. Minun velli ..... (opastuo) yliopistos. Myö ..... (eliää) linnas. Minä ..... (ei, maltua) paista ven'akse. Kusbo tuattas ..... (ruadua)? Kusbo poigah..... (opastuo)? Hyö ..... (opastua) meidy. Buabo ..... (ei, paista) ven'akse. Hyö ..... (ruadua) bol'ničas. Työ ..... (eliää) Suomes.

Häi ..... (ellendiä) livvikse. Sinä ..... (ruadua) školas. Minun died'oi ainost ..... (paista) karjalakse. Midä työ ..... (paista)? Lapset ..... (opastuo) päiväl. (Maltua, -go?) ..... sinä karjalakse? Buabo ..... (maltua) lugie da kirjuttua. Minun sizär ..... (eliä) linnan keskučas. Hyö ..... (eliä) kezässäh linnas. Häi vie ..... (ei, maltua) lugie. Hyö ylen hyvin ..... (paista) suomekse. Buabo da died'oi ..... (eliä) kyläs. Midäbo sinä ..... (ruadua)? Häi hil'l'ah ..... (paista). Vunukat hyvin ..... (opastuo). Häi ..... (opastua) lapsii ven'an kieleh. Lapsi jo ..... (maltua) paista. Minä ..... (ei, maltua) tädä luadie, kui pidäy. Minä nimidä ..... (ei, ellendiä). Äijät vahnat vie tässäh ..... (paista) täh kieleh. Hyö nygöi ..... (eliä) Jessoilas.

3. Luaji virkehet. Taivuta verbit oigieh.

häi, eliä, kyläs .....
opastuo, vunukku, školas .....
minä, eliä, Anukses .....
hyö, eliä, täs kois .....
meijän perehes, niken, ei, paista, ven'akse .....
sizär, opastuo, kluasas, nelländes .....
häi, ei, maltua, vepsäkse .....
minun, tuatto, ruadua, mečäs .....
sinä, eliä, Petroskois .....
hyö, paista, livvikse .....
lapsi, ei, maltua, kävellä .....

4. Vastua kyzymyksih.

1. Oletgo sinä ven'alaine?
2. Elätgo sinä Suomes?
3. Pagizetgo sinä karjalakse?
4. Maltatgo sinä suomekse?
5. Opastutgo sinä?
6. Ruatgo sinä?
7. Maltatgo pastua šipaniekkua?

5. Luve da kiännä dialogat. Luaji omat.

- Kusbo sinä elät?
- Elän Priäžas.

- Ken eläy täs kois?
- Se on Pešoin kodi.

- Kusbo häi nygöi eläy? Eläygo Piiteris?
- Sie nygöi eläy.

- Eläygo häi hierus vai linnas?
  - Häi nygöi eläy hierus.

- Maltatgo sinä livvikse?
  - Maltan vähäzen.

- Ellendätgo karjalakse?
  - Ellendändäl ellendän, ga paista en malta.

- Ellendäygo buabas ven'akse?
  - Häi ylen hyvin pagizou ven'akse, kirjuttua da lugie vai ei malta.

- Etgo sinä nečidä ellendä?
  - Ga en ellendä.

- Maltatgo sinä karjalakse?
  - En malta, sendäh kävyn karjalan kielen kursiloile.
  - Kusbo moizii on?
  - Kanzallizien kul'tuuroin keskukses.
  - Mih työ opastutto kursiloil?
  - Opastummo lugemah, kirjuttamah, pagizemah.

- Ruatgo huomei?
  - Ruan, huomenenjälles huogavun.

- Kusbo sinä opastuit pagizemah karjalakse?
  - Buabo opasti, häi ylen hyvin pagizou karjalakse.

- Kusbo on muamas?
  - Häi pagizou telefonas.

- Maltaugo sinun muamo niegluo?
  - Häi on nerokas, maltau kaikkie luadie.

- Minä en malta tädä ruadua.
  - Et malta, ga viehäi opastut, nuorihäi olet.

- Maltaugo sinun tytär pastua šipainiekka?
  - Maltau jo. Iče opastin händy.

- Maltatgo nečen ruadua?
  - Ga maltan. Midäbo täs on maltettavua.

6. Konzu nenga sanotah?

Pagine malittuu!
En malta sanuo.
Häi ei kehtua ruadua.
Igä elä, igä opastu!
Opasta lastu, kuni on poikki lauččan.

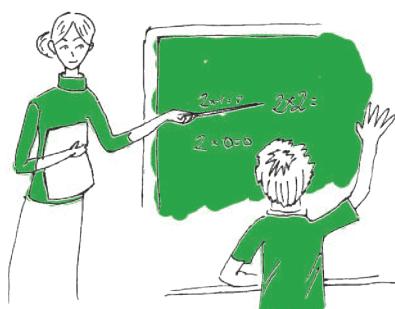
7. Täytä taulukko loppussah.

lugie						
	kirjutan					
		sanot				
			kyzzy			
				kačommo		
					pastatto	
						mennäh

8. Lövvä oigei puaru pronominal. Yhtistä pronominu verbinke.

minä	kalastammo
sinä	ruan
häi	lähtet
myö	eletäh
työ	keittäy
hyö	kävyttö

9. Kirjuta, ken midä ruadau?

Lugu 7.

Tuttavus

KENBO SINÄ OLET? MIBO ON SINUN NIMI?
KUIBO ON SINUN NIMI? KUIBO SINUU KUČUTAH?

Minä olen Makoin Anni.
Minun nimi on Makoin Anni.
Minuu kučutah Makoin Anni.

*nimi
sugunimi
ižännimi*

1. Kačo kuva da sano, kuibo kučutah Hiloin perehen muamua, tuattua, buabua, died'oidu, tytärdy, poigua. Valliče jogahizele nimi.

Miehien nimet: Miikul, Iivan, Vaslei, Peša, Timoi, Johor, Šašši, Il'l'u, St'oppi, Ondrei – On'a (lapsennu), Puavil – Pal'a (lapsennu).

Naizien nimet: In'a, Anni, Mašoi, Nastoi, D'el'a, Ol'a, Natoi, Outti, Katti, Ogoi.

Muaman nimi on .....
Tuanan nimi on .....
Buaban nimi on .....
Died'oin nimi on .....
Pojan nimi on .....
Tyttären nimi on .....

Kenen?

minun	meijän
sinun	teijän
hänen	heijän

Kel?

minul	meil
sinul	teil
hänel	heil

2. Vastua kyzymyksih ičeh nähte.

Kuibo on sinun nimi?

.....

Kuibo on sinun muaman nimi?

.....

Kuibo on sinun tuatan nimi?

.....

Kuibo on sinun buaban nimi?

.....

Kuibo on sinun died'oin nimi? .....
 Kuibo on sinun sizären nimi? .....
 Kuibo on sinun vellen nimi? .....
 Kuibo on sinun ukon (akan/mučoin) nimi? .....
 Kuibo on sinun lapsen (tyttären/poijan) nimi? .....

IGÄ. ÄIJYGO VUOTTU SINUL ON? MIN IGÄHINE/VUODEHINE OLET?

**Minul on 18 vuottu (igiä).
 (Minä) olen 18-vuodehine/igähine.**

NUMERUALAT

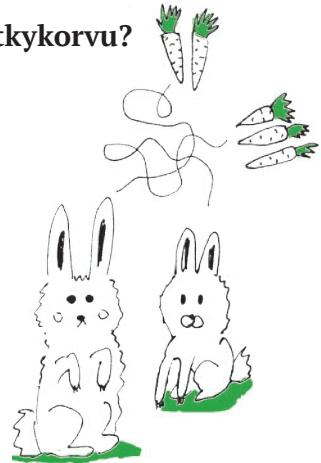
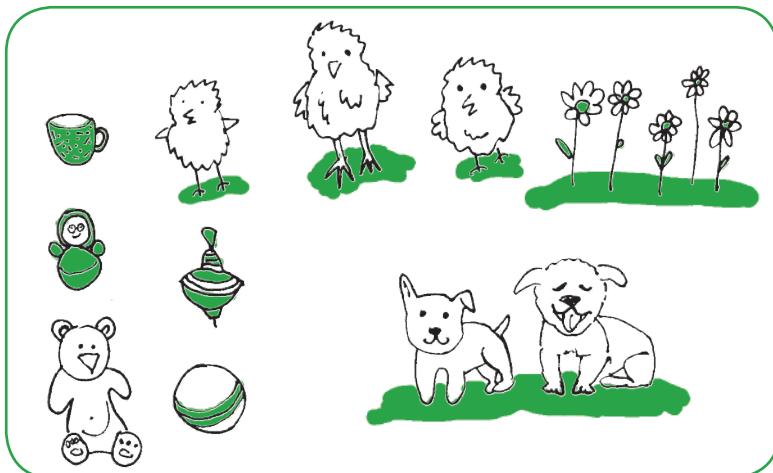
1 yksi	20 kaksikymmen
2 kaksi	21 kaksikymmen yksi
3 kolme	22 kaksikymmen kaksi
4 nelli	30 kolmekymmen
5 viizi	40 nellikymmen
6 kuuzi	50 viizikymmen
7 seičcie	60 kuuzikymmen
8 kaheksa	70 seičciekymmen
9 yheksä	80 kaheksakymmen
10 kymmene	90 yheksäkymmen
11 yksitostu	100 sada
12 kaksitostu	200 kaksisadua
13 kolmetostu	211 kaksisadua yksitostu
14 nellitostu	1000 tuhat
15 viizitostu	2000 kaksituhattu
16 kuuzitostu	10 000 kymmenetuhattu
17 seiččietostu	200 000 kaksisadua tuhattu
18 kaheksatostu	1 000 000 miljon
19 yheksätostu	2 000 000 kaksimiljonua

1. Pane piäh numerualat da sano, äijygo vuottu rodieu brihačul?

2. Sano, äijäango morkouhkua suau viärysuu, äijäango pitkykorvu?

3. Äijygo kananpoigua, kuppii, kukkua,
kudžuu da bobua on kuvas?

3. Luve oigieh numeralat. Sano, äijygo vuottu kel on.

Mašal on 17 vuottu.

Minun sizärel on 8 vuottu.

Hänen muamal on 43 vuottu.

Annin tuatal on 62 vuottu.

Sinun vellel on 29 vuottu.

Minun buabal on 78 vuottu.

Pešan died'oil on 95 vuottu.

Minul on 27 vuottu.

Lapsel on 6 vuottu.

Minun vunukal on 14 vuottu.

! **tuatto – tuatal**
muamo – muamal
buabo – buabal

4. Sano, äijygo vuottu on Hiloin rahvahil. Valliče joukos
heih niškoi pädijät ijät. Malta lugie numeralat.

Muamal on .....

Tuatal on .....

Tyttärel on .....

Poijal on .....

Buabal on .....

Died'oil on .....

4 kuudu, 1 vuosi, 17 vuottu, puolivuottu, puolitostu vuottu, 29 vuottu, 12 vuottu, 8 vuottu, 64 vuottu, 72 vuottu, 60 vuottu, 33 vuottu, 90 vuottu, 45 vuottu, 22 vuottu, 3 vuottu, 57 vuottu, 14 vuottu, 15 vuottu, 73 vuottu, 100 vuottu, 35 vuottu, 7 vuottu, 10 vuottu, 32 vuottu, 68 vuottu.

5. Vastua kyzymyksih.

Äijygo vuottu sinul on? .....
Äijygo vuottu on sinun muamal? (Äijygo vuottu on muamalles?) .....
Äijygo vuottu on sinun tuatal? (Äijygo vuottu on tuatalles?) .....
Äijygo vuottu on sinun dovarišal? .....
Äijygo vuottu on sinun buabal? (Äijygo vuottu on buaballes?) .....
Äijygo vuottu on sinun died'oil? (Äijygo vuottu on died'oilles?) .....
Äijygo vuottu on sinun vellel/sizärel/sevoittarel? .....
Äijygo vuottu on sinun ukol/akal? (Äijygo vuottu on ukolles/akalles?) .....
Äijygo vuottu on sinun lapsel/pojal/tyttärel? .....

6. Sano telefonoin noumerat.

56 78 01	78 43 52	55 77 98	76 55 13
71 90 30	74 59 17	78 3761	74 18 47
62 19 24	54 11 07	56 1487	78 39 31

7. Luve, kiänna da pane mustoh luvut.

Yksi, kaksi, kolme, nelli —
Ezisormi pihal nel'l'ui.
Ehti veriäspää vai lähtie,
Hänel peräh juoksou velli.
Kačos, nimetöigi tuli,
Vikse minun iänen kuuli.
Tuli joukkoh čagari.
Se on čuajumuagari.
Odva astuu peigoi,
Meijän vahnu died'oi.

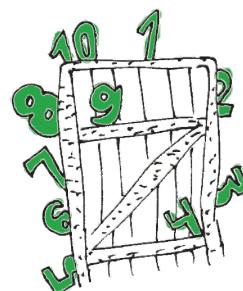

Kyzyn minä tyttözil.
— Rubiettogo peittozil?
An'n'oi, kiändäi seinäh päi,
Kunne peitymmö, et näi.
Yksi, kaksi, kolme, nelli,
Sinä raviem peittoh nel'l'uo.
Viizi, kuuzi, seičcie,
Opis meidy ečcie.

Kymmene, yheksä,
Kaheksa, seičcie-
Kuuzi da viizi,
Nel'l'i da kolme,
Kaksi da yksi,
Salbaimmo uksen.

Yksi, kaksi, kolme,
Istun tuatan polvel.
Nelli, viizi, kuuzi,
Seičcie — tule eči!

L'ubov' Tuttujevan kirjan mugah

8. Arbua karjalazet arbaitukset. Luve oigieh numeralat. Oigiet vastavukset lövvät arbaituksien jäalles.

Mies mečäh menöy, 100 silmiä selläs?

6 teile, 6 meile, 6 kogo kyläl?

4 jalgu, 4 silmiä, 2 piädy, ilmai nenää, ilmai suudu, ilmai händiä.

1 perti, 1000 ikkunua.

100 silmiä, 2 korvua.

6 jalgu, 2 jälgie.

1 kožino, 2 yöpuudu.

5 vellesty – luušuapkazet piäs.

1 paimoi paimendau 1000 lammastu.

1 suari, 5 niemie.

Yhtes heinäs 30 oksua.

4 čikkostu yhten kattien al muatah.

Stola, regi, viršine, käzi, kašali, kuudamaine da tiäh tet, laučču, sieglu, ikkun, sormet, suu da hambahat, kuu.

9. Sanele iččie mallin mugah.

Sinä olet ...

Olet Hiloin Peša. Sinul on 50 vuottu.

Olet liygiläine. Pagizet livvikse, ven'akse da vähän eestikse.

Elät Anukses. Ruat bol'ničas, olet douhturi.

Olet naizis, sinun perehes on nelli hengie...

Malli: *Minä olen Hiloin Peša. Minul on 50 vuottu igiä. Minä olen liygiläine da hyvin pagizen livvikse. Vie minä maltan ven'akse da vähän eestikse. Minä elän Karjalas, pienes linnas Anukses. Anukses minä olen roinnuhesgi. Minä ruan bol'ničas, olen douhturi. Olen naizis. Meil on kaksi lastu: poigu da tytär. Poigu opastuu školas, tyttärel on vaste puolivuottu igiä.*

Sinä olet ...

1. Olet Al'ona Jeršova. Sinul on 14 vuottu.

Olet vepsäläine. Pagizet vepsäkse, ven'akse da vähän suomekse.

Elät Šoltjärves. Olet opastui, opastut školas seičcemendes kluasas.

Sinul on pereh. Perehes on nelli hengie.

2. Olet Kyčin Katti. Sinul on 48 vuottu.

Olet karjalaine. Pagizet karjalakse, ven'akse, ellendät suomekse.

Elät Vieljärves. Ruat školas. Olet opastai.

Olet miehel, sinul on kolme lastu.

3. Olet Martti Korhonen. Sinul on 25 vuottu.
Olet suomelaine. Pagizet suomekse, eestikse, ruočikse, angliekse.
Elät Suomes Helsinkis. Ruat Helsingin yliopistos. Olet opastai.
Et ole naizis. Elät yksinäh.
4. Olet Teroin Anni. Sinul on 12 vuottu.
Olet vienankarjalaine. Pagizet vienakse, suomekse, ven'akse.
Elät Vuokkiniemes. Et rua, opastut školas kuvvendes kluasas.
Sinul on pereh. Perehes on 5 hengie.
5. Olet Rugazen Iivan. Sinul on 40 vuottu.
Olet lyydilaine. Pagizet lyydikse da ven'akse, maltat myös anglien kieldy.
Elät Kuujärves. Ruat mečäs. Olet mečänkuadai.
Olet naizis. Sinul on akku da kolme lastu.
6. Olet Lebedin Ol'a. Sinul on 78 vuottu.
Olet liygilaine. Pagizet karjalakse, ven'akse, vähän suomekse.
Elät Anuksen piiris Tuksen kyläs. Olet penziel (eläkkehel).
Olet leski. Sinul on kolme lastu da kuuzi vunukkua.
7. Olet Matti Rikkinen. Sinul on 56 vuottu.
Olet inkerilaine. Pagizet suomen da ven'an kielel, ellendät karjalakse.
Elät Piiteris. Olet juristu.
Olet naizis, sinul on 2 lastu: tytär da poigu.
8. Olet Jemoin Anni. Sinul on 20 vuottu.
Olet tverinkarjalaine. Pagizet ven'akse, tverinkarjalakse, vähän suomekse.
Nygöi elät Petroskois. Opastut yliopistos karjalan kieldy.
Et ole miehel. Sinul on muamo da tuatto.
9. Olet Helga Suija. Sinul on 35 vuottu.
Olet eestilaine. Pagizet eestikse, suomekse, ven'akse, ruočikse.
Elät Tallinnas. Ruat Tallinnan yliopistos.
Opastat eestin kieldy da literatuurua.
Olet miehel, sinul on yksi lapsi: poigu.
10. Olet David Vikström. Sinul on 29 vuottu.
Olet ruoččilaine.
Pagizet ruočikse, suomekse, angliekse da vähän nemsoin kielel.
Elät Stokgol'mas (Tukholmas).
Ruat raadivos. Olet toimittai. Et ole naizis.

11. Olet Puoroin Lena. Sinul on 45 vuottu.

Olet liygiläine. Pagizet livvikse, ven'akse, suomekse da ellendät vepsäkse.
Elät Veškelykses. Ruat päivykois, olet lapsienkazvattai.
Olet miehel. Sinun perehes on 5 hengie.

12. Olet Jyšin Tan'a. Sinul on 62 vuottu.

Olet karjalaine. Pagizet karjalakse, ven'akse, suomekse, angliekse.
Elät Kolatselläl. Et rua, olet penziel (eläkkehel).
Olet miehel, sinun perehes on 6 hengie.

13. Olet Čupukan Vas'a. Sinul on 37 vuottu.

Olet karjalaine. Pagizet karjalakse, ven'akse, angliekse.
Elät Alavozes. Ruat souhozas, olet šouferi.
Olet naizis, sinul on nelli lastu.

14. Olet Mekoin Nasti. Sinul on 44 vuottu.

Olet karjalaine. Pagizet ven'akse, ellendät karjalakse.
Elät Kondupohjas. Olet buhgalteri.
Olet miehel, sinul on kolme lastu.

15. Olet Tan'a Ivanova. Sinul on 50 vuottu.

Olet ven'alaine. Pagizet ven'akse, suomekse, angliekse.
Elät Priäžäs. Ruat stolouvois, olet keittäi.
Olet miehel, sinul on kaksi lastu.

16. Olet Nina Zaharova. Sinul on 47 vuottu.

Olet ven'alaine. Pagizet ven'akse, ruočikse.
Elät Petroskois. Ruat laukas, olet myöjy.
Olet miehel, sinul on yksi lapsi.

8. Kiännä karjalakse.

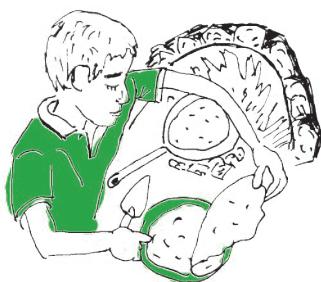
Я на работе. Ты дома? Я не понимаю по-вепсски. Ты замужем? Ты женат?
Дети хорошо учатся. Ты говоришь по-фински? Мой брат живёт в центре
города. Она разговаривает по телефону. Моя бабушка живёт в деревне.
Ребенок ещё не умеет читать. Ученик учится. Я хорошо говорю по-карельски.
Он плохо говорит по-русски. Твоя мама умеет вязать? Учитель учит. Где
мама? Где ты живёшь? Моя мама работает в школе. Я не умею печь калитки.
Где ты работаешь? Где ты учишься? Они живут в Петрозаводске. Я ничего
не понимаю. Они живут в городе. Ты работаешь завтра? Я не говорю по-
шведски.

Lugu 8.

Pereh. Omahizet

1. Luve runo, lövvä runos kai sanat, kudamat tarkoitetah omahizii.

Marija L'ovkina

PASTAN KAKKARAIZEN

Pastan, pastan kakkaraizen,
Pyöryzäisen, pikkaraizen:
Tämän pastan mamal,
Tämän pastan tatal,
Tämän pastan vellel,
Tämän pastan sizärel,
Tämän pastan babal,
Tämän pastan died'oil,
Tämän pastan kissizel,
Tämän pastan icele.
Huškuan päččih
Hu...u...uš!
Pastokset on valmehet,
Tulgua syömäh, kuldaizet.

Luve, kiännä da pane mustoh sanat.

<i>muamo</i>	<i>andilas, sulhaine, ukko, mučoi/akku</i>	
<i>tuatto</i>	<i>lapsi, tytär, poigu, vunukku</i>	
<i>buabo</i>	<i>sizär, velli, sevoitar, toine sevoitar</i>	
<i>died'oi</i>	<i>veikki/veikoi, čidži/čidžoi</i>	
<i>pruavodied'oi, pruavobuabo</i>	<i>vellen poigu/tytär, sizären poigu/tytär</i>	
<i>muatušku/muatkoi</i>	<i>anoppi</i>	<i>vävvy</i>
<i>buat'ušku/buat'koi</i>	<i>appi</i>	<i>nevesky</i>
<i>diädö</i>	<i>rist'oi</i>	<i>rיסטipoi, rистинттар</i>
<i>tädi/t'outa</i>	<i>ristižä</i>	

2. Vastua kyzymyksih.

Kedäbo on sinun perehes? .....
 Ongo sinul sizärdy, vellie, sevoitardu? .....
 Ollahgo hyö vahnembat vai nuorembat sinuu? .....
 Ongo sinul ristižä da rist'oi? .....

*Tuatto on vahnembi (nuorembi) muamua.
 Sizär on vahnembi (nuorembi) minuu.*

Nominatiivu	Ken?	minä	sinä	häi	myö	työ	hyö
Genetiivu	Kenen?	minun	sinun	hänen	meijän	teijän	heijän
Partitiivu	Kedä?	minuu	sinuu	händy	meidy	teidy	heidy
Inessiivu	Kenes?	minus	sinus	hänes	meis	teis	heis
Elatiivu	Kenespäi?	minuspäi	sinuspäi	hänespäi	meispäi	teispäi	heispäi
Illatiivu	Keneh?	minuh	sinuh	häneh	meih	teih	heih
Adessiivu	Kel?	minul	sinul	hänel	meil	teil	heil
Ablatiivu	Kenelpäi?	minulpäi	sinulpäi	hänelpäi	meilpäi	teilpäi	heilpäi
Allatiivu	Kenele?	minule	sinule	hänele	meile	teile	heile
Komitatiivu	Kenenke?	minunke	sinunke	hänenke	meijänke	teijänke	heijänke
Abessiivu	Kenettäh?	minuttah	sinuttah	hänettäh	meittäh, meijättäh	teittäh, teijättäh	heittäh, heijättäh

3. Sanele Hiloin perehes. Ezmäi vastua kyzymyksih, a sit kirjuta kerdomus.

HILOIN PEREH

a) Ongo pereh suuri? Äijygo hengie on perehes?

b) Kedäbo on perehes? Äijygo lastu on perehes?

c) Mibo nimi on jogahizel?

č) Äijygo vuottu on jogahizel?

d) Kusbo hyö eletäh?

e) Ollahgo hyö karjalazet? Maltetahgo hyö karjalakse?

f) Opastutahgo lapset? Vai kävväh päivykodih?

Päivykodi, škola, opisto, litsei, yliopisto

g) Kus da kenenny ruatah muamo da tuatto? Midä ruatah buabo da died'oi?

opastai	douhturi/liäkäri/vrača	poštankandai	keittäi
šouferi	sekretari	kabrastai	myöjy
juristu	parikmuaher	pihankabrastai	mečänkuadai

olla penziel/olla eläkkehel

h) Konzu on joudoaign libo huogavopäivy, midä Hiloin perehes suvaijah-ruadua?

kävävä kalah/kalastua	lugie	elostua, kižata
hihtiä/suksittua	kaččuo televiizorua	ajella pyöräl
mečästiä	kuunnella muuzikkua	kävellä pihal
luistella	kävävä kinoh, teatrah	pajattua
kižata jiäkur'oih	sportuija	tansie
niegluo	kävävä meččäh	kävävä muarjah da gribah
pastua	varustua syömisty	ommella

Malli: Tuatto suvaiččou hiihtiä.

suvaija-verbin taivutus

Minä	suvaiče-n	en suvaiče
Sinä	suvaiče-t	et suvaiče
Häi	suvaičč <u>o</u> -u	ei suvaiče
Myö	suvaiče-mmo	emmo suvaiče
Työ	suvaiče-tto	etto suvaiče
Hyö	suvaija-h	ei suvaija

i) Kirjuta kerdomus perehes. Kirjuttajes käyttää sanoi: *roindupäivy, emändy, eliä sobuh, vahnembi*.

HILOIN PEREH

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Lövä joga joukos sinounimat. Alleviivua net.

1. Tuatto, tata, herru, tuatindam, hyvä ristikanzu, iżä, tuatoušin.
2. Muamo, mama, muamindam, emä, muamoušin, mami, muamoi, muamoihut.
3. Baba, baboihut, buaboušin, buabo.
4. Didi, vahnušši, died'oi, buat'koi.
5. Emändy, naine, leski, akku, mučoi.
6. Ižändy, ižätöi, mužikku, ukko, ižännimi, vävvy.

5. Muhahtai!

* * *

Pieni brihačču tuli t'outan kel kirjulaukkah. Myöjy kyzyy brihaččuzel:

— Maltatgo lugie?

— Maltan.

Andau brihačule kirjan da kehittäy:

— Opis sit lugie.

Brihačču ku buabo toine kerras rubieu ečittemähes kormanis:

— Ga očkat, kačo, kodih unohtin.

* * *

Taloin ižändy, nuori mies, istuu da soittau soitol. Pertih tulou susiedu dai kyzyy:

— Kusbo on emändäs?

— Halguau halguo.

— Kuibo muga? Mikse halguau häi, konzu sinä soitat?

— Sendäh gu häi ei malta soittua.

Oma Mua -lehten mugah

6. Arbua.

Kaksi muamua, kaksi tytärdy, kolme piädy kaikkiedah.

Kandai kuolou, kannettavu jiäy.

Huondeksel kävelöy nelläl jalgua, keskipäivän aigua kahtel jalgua, a ehtäl kävelöy kolmel jalgua.

7. Luve da kiännä tekstu. Luaji harjaitukset tekstan jälles.

MINUN PEREH

Minä olen Zakin Peša. Minul on 18 vuottu. Minä olen karjalaine. Minun perhees kaikin ollah karjalazet da maltetah paista karjalakse. Iče minä pagizen vie ven'akse, suomekse da angliekse. Pahakse mieldy minä en malta ruočikse, hos olen äijän kerdua olluh sie.

Minul on suuri pereh. Minun tuatto da muamo eletäh Anukses. Minun tuatan nimi on Iivan, muaman nimi on Anni. Tuatto on kahtu vuottu vahnembi muamua, tuatal on 48 vuottu. Minul on vie čidži da velli. Maša-čidžil on 25 vuottu, häi on jo miehel. Hänel on pieni lapsi Pal'a, kudamal on puolitostu vuottu igiä. Minun velli Il'l'u opastuu školas kuvvendes kluasas. Häi ylen hyvin opastuu da vie školan jälles kävyy kižuamah jalgumiäččyh.

Minun tuatto da muamo ollah ylen nerokkahat. Muamo maltau niegluo, om-mella, pastua. Häi pastau ylen magiedu šipainiekkua da pyöräkkyö. Tuatto kävyy kalah, meil ainos kois on omua kalua. Kezäl da sygyzyl myö kaikin yhtes kävymmö muarjah da gribah. Vie meijän perehes kaikin suvaijah lugie da kävvä kinoh. Myö luvemmo kniigoi dai lehtilöi (gaziettoi).

Nygöi minä elän Petroskois da opastun Petroskoin valdivonyliopistos karjalan da suomen kielty. Minä opastun toizel vuozikursal. Minuu ylen äijäl miellyttää opastundi. Joga päiviä meil on kolme libo nelli luvenduo (urokkua).

Argipäivinny minä nouzen aijoi huondeksel. Terväzeh pezemmos, šuorivun da syön huondesveron. Sit minä menen yliopistoh. Yliopistoh minä kävyn jallai. Yliopiston jälles minä tulen yhteiskodih syömäh, sit äski menen kirjastoh libo kävelämäh pihale. Ehtäl minä luajin kodiruavot da luven kniigoi. Vieren muate kymmenen aigua.

Oigiehgo vai viäräh?

1. Brihan nimi on Šan'a.	a. oigieh	b. viäräh.
2. Hänel on 18 vuottu.	a. oigieh	b. viäräh.
3. Häi eläy yksin.	a. oigieh	b. viäräh.
4. Hänen vahnembat eletäh Petroskois.	a. oigieh	b. viäräh.
5. Hänen muomal on 46 vuottu.	a. oigieh	b. viäräh.
6. Hänen muamo on vahnembi tuattua.	a. oigieh	b. viäräh.
7. Hänel ei ole nigo sizerdy, nigo vellie.	a. oigieh	b. viäräh.
8. Häi opastuu Petroskoin valdivonyliopistos.	a. oigieh	b. viäräh.

9. Häi ei suvaiče lugie.	a. oigieh	b. viäräh.
10. Häi ei kävy kirjastoh.	a. oigieh	b. viäräh.
11. Häi ei kävy meččäh.	a. oigieh	b. viäräh.
12. Häi suvaiččou kävvä kinoh.	a. oigieh	b. viäräh.
13. Kezäl häi kävyy kalah.	a. oigieh	b. viäräh.

Valliče oigei variantu.

1. Peša eläy	a. Anukses b. Petroskois c. kyläs
2. Peša on	a. vepsäläine b. ven'älaine c. karjalaine
3. Häi maltau paista	a. vepsäkse b. suomekse c. ruočikse
4. Häi ei pagize	a. karjalakse b. ven'akse c. ruočikse
5. Peša eläy	a. omas kois b. opastujien yhteiskois c. omas fatieras
6. Peša opastuu	a. karjalan da suomen kieldy b. vepsän kieldy c. anglien kieldy
7. Peša opastuu	a. enzimäzel vuozikursal b. toizel vuozikursal c. kolmandel vuozikursal
8. Pešal on	a. vahnembi velli da nuorembi sizär b. vahnembi sizär da nuorembi velli c. kaksi sizärardy
9. Pešan tuatto suvaiččou	a. hiihtiä b. kielastua c. kävvä kalah
10. Kunne pereh kävyy kezäl?	a. kirikköh b. muarjah da gribah c. huogavumah suveh
11. Pešan velli kižuau	a. jalgumiäččyh b. jiäkur'oih c. gr'uuhah

Vastua kyzymyksih.

1. Kuibo on brihan nimi?
2. Äijygo vuottu hänel on?
3. Kedäbo on hänen perehes?
4. Kuibo on hänen muaman nimi?
5. Kuibo on hänen tuatan nimi?
6. Äijygo vuottu on hänen muamalleh?
7. Äijygo vuottu on hänen tuatalleh?
8. Kuibo on hänen čidžin nimi?
9. Kuibo on hänen vellen nimi?
10. Äijygo vuottu on hänen čidžil?
11. Opastuugo hänen velli?
12. Ongo hänen sizärel lastu?
13. Midäbo suvaičou ruadua hänen muamah?
14. Midäbo suvaičou ruadua hänen tuattah?
15. Kusbo eletäh vahnembat?
16. Kusbo häi iče eläy?
17. Kusbo häi opastuu?
18. Midäbö häi opastuu?

9. Sanele omah pereheh nähte.

10. Luve da kiännä Vladimir Brendojevan runo suvaičukses. Pane se mustoh.

Vladimir Brendojev

PIHLAJALE

Midä olet atkal,
Pihlai-kaidulehti,
Hil’akkazin seižot
Yksin kaiken ehtän?

Vai ei tulluh armas
Uskaldetul aijal?
Tulou, kuldu, tulou,
Vuottanet ku äijäl.

Tulou sinun briha,
Koivu-valgeituohi,
Sanou: “Terveh, armas!”
Kyzы: “Mindäh myöhä?”

Lugu 9.

Adjektivat

MITTUINE? MITTUMAT?

Mittuine on kodi?
Se on puuhine.

Mittumat ollah järvet?
Net ollah kalakkahat.

1. Luve da kiännä runo, ližiä sih päättävät adjektiivat, net lövvät runon jälles.

Zinaida Dubinina

LUMIBUABO

Seizou pihas lumibuabo,
Ylen suuri, ylen .....
Oli käis sil suuri labju,
Piäs sil oli ..... rengi.
Oli ..... lumibuabo,
Nenän taivahassah nosti:
— Minä olen kaikis .....,
Nengostu ei ole tostu!
Hierun harakat gu kuultih,
Kerävyttih kaikin aijal.
Sinne hačattamah tuldih,
Nagrettih hyö sidä äijäl.
Sit, gu rodih pihal lämmin,
Buabo meni viekse ihan.
Eule kedä nagrúa enäm,
Atkal rodih, ... piha.

Tyhjy, ylbei, paras, vahnu, sangei.

2. Yhtistä substantiivu oigien adjektiivan kel.

Järvi on	puuhine
Sormus on	kypsystä
Rokku on	hyväntahtoinen
Piirai on	viizas
Kodi on	villaine
Dovariššu on	suolainen
Čuaju on	vägevy
Buolu on	kalakas
Maido on	palavu
Perti on	vilu
Siä on	kuldaine
Paikku on	terävy
Veičči on	magei
Reboi on	suuri
Kuppi on	tyhjy
Vezi on	hapanuh

3. Sano, mittumannu voi olla kodissa. Alleviivua net adjektiivat.

lämmmin	terveh	vilu	muigei	čoma
korgei	viizas	terävy	suolaine	huovis
mielevy	paha	kallis	rohkei	kuldaine
mustu	uuzi	magei	tyl'čy	tyhjy
puhtas	pieni	valmis	kargei	kebjei
suuri	vahnu	puuhine	hyvä	ravei

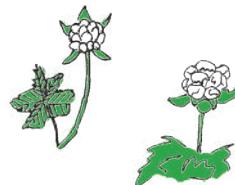
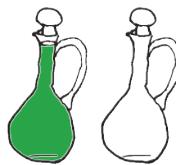
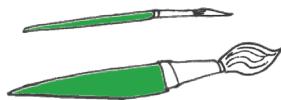
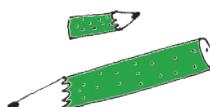
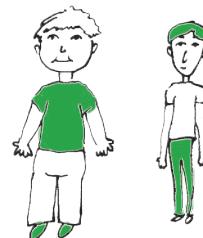

4. Luaji mallin mugah, lövvä antounimu jogaa sanale .

Malli:

5. Kirjuta antounimoin puaru joga kuvah. Adjektiivat lövvät alemba, net on juattu kahteh joukkoh.

šl'uboi — muur'oi

kebjei, kaidu, kypsy, magei, täyzi, puhtas, terävy, čoma, vahnu, märgy, lyhyt, sangei.

tuhmu, kargei, tyhjy, kuivu, ligahine, pitky, jygei, nuori, ruohku, tyl'čy, laihu, levei.

Mittumua värii (min karvaine) on hukku?
Se on harmai.

1. Kiännä da pane mustoh värit.

Mustu, valgei, ruskei, harmai, sinine, vihandu, keldaine, maksankarvaine, valpahanruskei, valpahansinine (taivahankarvaine), kelduruspakko.

2. Sano, min karvaine on taivas, järvi, lumi, mua, kananpoigaine, buolu, päiväine, heiny, reboi, hukku, joučen, löpšöi?

3. Mibo se on: Muamo valgei, tytär ruskei, poigu sinine?

4. Luve kerdomus da väritää kuva sen mugah, kui on kirjutettu tekstas.
Lugiettuu da väritettyy vastua kyzymyksih.

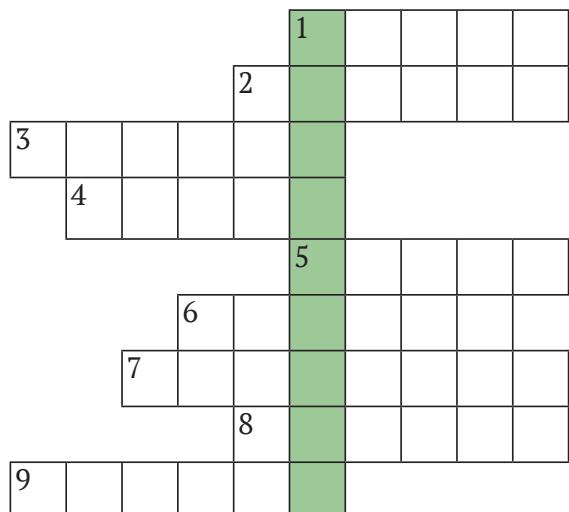
Mašal on kaikkiedah viizi vuottu igiä. Häi on pieni kazvol, pelvaspiä tyttöine. Tänäpäi Mašal piäl on čoma ruskei kouhtu da sinine jupku. Jallas tyttözel ollah harmuat villazet sukat, net Anni-buabo niegloí vunukale. Maša iče vie ei malta niegluo. Ga häi on hyvä emändy. Huondeksel tyttöine nouzou da keittäy čuajun. Mašal on hyvä keldaine čainiekku da ruskiet kupit. Tänäpäi tyttöine gostittau čuajul Mikkii. Mašal on äijy kaikenmostu bobua. Häi suvaiččou elostua niilöninke. Ga hänen paras dovariššu on Mikki. Mikki on pieni pehmei kondii. Se on maksankarvaine, sil on mustu nenä da mustat silmät.

1. Kuibo on tytön nimi?
2. Äijygo vuottu hänel on?
3. Ongo häi mustupiä?
4. Min karvaine tytöl on kouhtu da jupku?
5. Ken on tytön paras dovariššu?
6. Midäbo tyttöine ruadau huondeksel?
7. Mittumua värii hänel on čainiekku?
8. Min karvazer hänel ollah kupit?

5. Arbua. Luve arbaitavu sana, kudai on merkitty sanaristikös vihandal väril. Ozuta arbaituksis kai adjektiivat.

1. Madalembi regie, korgiembি kodii.
2. Kumualleh täyzi, tävvelleh tyhjy.
3. Kuivu kroma ikkunan tagan.
4. Kezäl vilu, talvel lämmy.
5. Valgei peldo, mustat siemenet.
6. Valgei kuori, keldaine syväin.
7. Pikkaraine, pyöryžäine, kaiken muan armahaine.
8. Pitkembi pitkii puuloi, madalembi muuheiniä.
9. Pyöryžy, ga ei kuudam, vihandu, ga ei pedäi.

Arbaitavu sana:

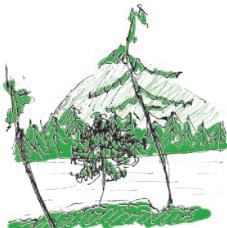
Valgei hebo aijan tagan.

6. Sano, kudamas elätiis on pagin? Sit sanele iče erähäs elätiis libo mistahto muus, älä vai mainiče sidä. Anna toizet arvatah, mis on pagin.

1. Se on ruskei, sil on turbei händy. Se on viizas. Se suvaičou syvvä kanua.
2. Se on harmai. Sil on pitky händy da terävät hambahat. Sidä ylen äijäl varuau jänöi.
3. Talvel se on valgei, kezäl — harmai. Sil on pitkät korvat da pieni händy. Se on ylen varaču.
4. Se on pieni da harmai. Sil on pitky hoikku händy. Sidä syöy kaži.
5. Se on suuri da sangei. Se on maksankarvaine. Se on vägevy da lašku. Talvel se maguau omas pezäs. Se suvaičou metty, sendäh sidä sanotah mezikämmenekse.
6. Sil on pehmei lämmin turki da pitkät usat. Se suvaičou maiduo da kalua. Se tabailou hiirii.

7. Kudamat nämmis elätilöis eletäh mečäs, a kudamat tahnuos da kois? Sen mugah jua elätit kahteh joukkoh.

Ahmoi, lammaas, koiru, kondii, oravu, hebo, meččypočči, ilves, kaži, lehmy, hukku, počči, reboi, hirvi, kana, pedru, bošši, häkki, mägry.

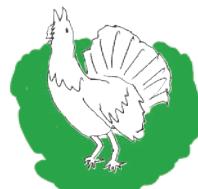
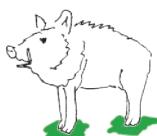
Meččyelätit

.....
.....
.....
.....
.....

Žiivatat, kodielätit

.....
.....
.....
.....
.....

8. Arbua. Pagin on elätilöis.

Iespäi kerä, keskel säkki, korendoine peräs.
Briha pajattau yöl karzinas, kieliä niken ei sua.
Istualleh suurembi, sezualleh pienembi.
Mužikkaine gryhnäine, seibähät selläs.
Nelli kandau, nelli andau, kaksi kaččou, yksi koirii karkoittau.

9. Luve, kiännä da pane mustoh runo. Lövvä sit kai elätit.

L'ubov' Tuttujeva

***

Lämmäs pezás kondii maguau,
Reboi lumel hiiren tabuau,
Juoksou nälgähine hukku,
Eččiy hukku jänöi-rukkua.

Lugu 10.

Ulgonägö. Taba

1. Luve da kiännä runot. Lövvä niilöis kai rungan ozat. Pane runot mustoh.

Tatjana Baranova

***

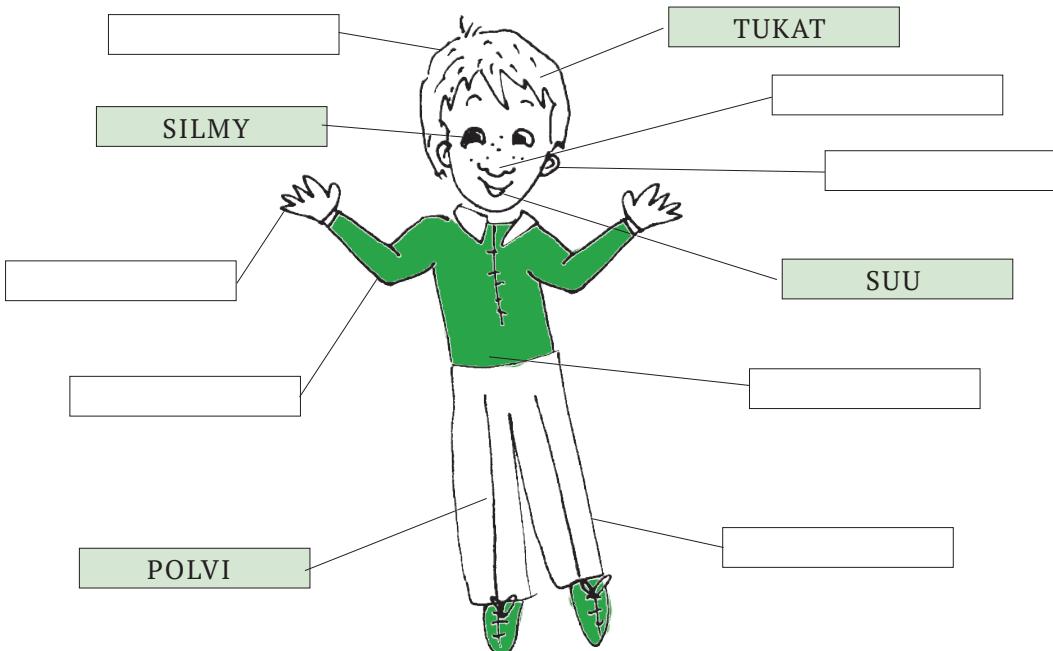
Suu hut minun maltau syvä,
Korvat kuulta, jallat juosta,
Viiputetah käbäzet,
Vojjah nähtä silmäzet.
Nybly-nenä tuhittau,
Ylen hyvin hengittäy.

Vladimir Brendojev

LENAN HUOLI

Oli Lena nydžänenä.
Kazvau Lena, kazvau nenä.
Nygöi Lena — suurinenä.
Midäbo tuas Lena itkö?
Itkö — nenä liijan pitky.
Älä, bluaaznu, tyhjiä huoli.
Sinul nenäs — vaste puoli.
Vuota kazvat, täydyy igä,
Ei roi sinun nenäs vigua.

2. Kirjuta loppussah kai rungan ozat.

3. Kačo hyvin iel olii kuva da sano, mittuine brihačču on ulgonävöl. Valliče sanapuaras oigei da väritä se vihandal, kui on ozutettu.

a. pieni kazvol

a. laihu

a. pelvaspiä

a. čoma

a. hänel on pitkät tukat

a. hänel on sinizet silmät

a. hänel on suuret silmät

b. korgei kazvol

b. sangei

b. mustutukkaine

b. tuhmu

b. hänel on lyhyöt tukat

b. hänel on vihandat silmät

b. hänel on pienet silmät

Hänel on mustat tukat. / Häi on mustu piä/mustutukkaine.

Hänel on valgiet tukat. / Häi on valgeipiä/pelvaspiä.

Hänel on harmuat tukat. / Häi on harmaipiä.

Hänel on kidžerät tukat. / Häi on kidžerpiä/kähärpiä.

Sano, ongo brihačcul leviet olgupiät, levei očču, suuri vačču, pitkät käit, pitkät ripsit, mustat kulmat, suuri nenä, pienet korvat?

Kuibo duumaičet, ongo häi itkučču, julgei, ičensuvaiččii, ylbei, suutučču, pitkyihaine, nerokas, vastukavaine, viizas, vierastai?

Ongo häi tuattahes vai muamahes, kuibo duumaičet?

4. Lövvä ken nämmis brihaččulois da tyttölöis on varacču, rohkei, vällilline, sanankuulii, mielevy, tolkutoi, ruadai, lašku, pagizii, vähäsanaine.

Kirjuta joga kuvan alle oigei adjektiivu.

5. Kirjuta, mittumat ollah ulgonägyö da tabua myöte koinižändy da Syvätterinakku. Kerdomukseh niškoi tarvittavat virkehet lövvät alemba, valliče vai jogahizele pädijät.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Häi on nuori.	Häi on keski-igäine.	Häi on vahnu.
Häi on korgei kazvol.	Häi on keskikazvoine.	Häi on pieni kazvol.
Häi on laihu.	Häi on sangei.	Häi on hoiskei.
Häi on čoma.	Häi on tuhmu.	Häi on ylen čoma kaččuo.
Hänel on pitkät tukat.	Hänel on lyhyöt tukat.	Häi on kidžerpiä.
Häi on mustupiä.	Häi on pelvaspiä.	Häi on harmaipiä.
Hänel on suuret silmät.	Hänel on pienet silmät.	Hänel on čomat silmät.
Hänel on pieni nenä.	Hänel on suuri nenä.	Hänel on pitky nenä.
Hänel on pienet korvat.	Hänel on suuret korvat.	Hänel on pitkät ripsit.
Häi on pahatabaine.	Häi on hyvätabaine.	Häi on ičensuvaiččii.
Häi on vihažu.	Häi on hyväntahtoine.	Häi on viizas.
Häi on mielevy.	Häi on lašku.	Häi on ruadai.

6. Kiännä karjalakse.

хороший собеседник
ленивый работник
злой продавец
умный библиотекарь
обидчивый ребёнок

гостеприимный хозяин
разговорчивый сосед
талантливый поэт
жадный повар
вежливый покупатель

7. Ken on pitkyižäli, avvoisuu, unikaššali, kielaskukki?

8. Arbua. Vastavukset ollah arbaituksien jälles. Ole tarku, joukos on kaksi päädemättömiä sanua.

Yhtes keräs seičcie loukkuo.

Kaksi vellesty eletäh dorogan keskel, toine tostu ei nähtä.

Mi mual pehmevin?

Mi mual vägevembi?

Lähäl on, ga purta ei sua.

Mi ičeh pää sellin?

Luikkau-laikkau luuhizen mečän tagan.

Yksi kožino, kaksi yöpuudu, joga yöpuul kuuzitostu kanua.

Viizi vellesty, luušuapkazet piäs.

---

kieli, piä, sormet, tahnut, kynäbrys, ristu, kirves, oma kämmen, silmät, uni, hambahat suus

9. Luve da kiännä kerdomus. Sanele kestahto omas, hänen tavas da mittuine häi on kačkuo.

ANNI-BUABO

Minul on buabo. Hänen nimi on Anni. Minun buabo on pieni kazvol da laihu. Häi jo ei ole nuori, ga on ylen čoma. Minun buabal on harmuat tukat, niidy häi keriäy myčkyh. Buabo ainosa pidäy paikkua piäs. Hänel on äijy čomua eriväristy paikkua.

Minun buabal on suuret sinizet silmät. Hänen kačahtus on sula da helly. Minä suvaičen, konzu buabo muheloittau, hänel on čoma muhahtus.

Buabo harvah konzu on pahas mieles, häi on hyväntahtoine da hyväsydämelline ristikanzu. Häi on rahmannoi emändy da hyvä paginkanzu. Buabo on ylen ruadai ristikanzu, häi ei voi olla joute, ainosa midägi ruadau čopottau kois libo ogrodas. Joga pyhiäpäiviä häi pastau piiruadu, buaban piiruat ollah magevimat.

Minun buabal on helei iäni. Häi tiedäy äijän karjalastu pajuo, zuakkunua, suarnua da runuo. Illoil suvaičen istuo hänenke kahtei, sit häi pajattau, sanelou libo lugou midä tah karjalakse.

Minule sanotah, ku olen buabahes. Minul ollah buaban silmät da kačahtus. Tabagi meil on sama. Minä suvaičen omua buabua.

Lugu 11.

Astevaihtelu. Monikon nominatiivu. Nominoin vardalet

t – monikon nominatiivan tunnus: meččy – mečät
paidu – pajat
valdu – vallat

kk – k
ukko – ukot

g – v
nogi – novet

ld – ll
peldo – pellot

pp – p
leppy – lepät

g – j
liga – lijat

lg – ll
velgu – vellat

tt – t
tyttö – tytöt

g – 0
mägi – mäit

nd – nn
kando – kannot

čč – č
meččy – mečät

d – v
mado – mavot

rd – rr
pardu – parrat

ss – s
vuassu – vuasat

d – j
paidu – pajat

rg – rr
kurgi – kurret

šš – š
bošši - bošit

d – 0
kodi – koit

mb – mm
lambi – lammit

b – v
boba – bovat

ižändy – ižändät,
emändy – emändät
(koskou vai konsonantuyhtymii monitavuhizis sanois)

1. Pane sanat monikon nominatiivah.

Kukki, loukko, reppu, počči, soitto, tuatto (-a), päčči, vago, sugu, suga, liga, redu, ruado, maido, kodi, pada, sada, abu, taba, griba, halgo, sildu (-a), randu (-a).

2. Luve da kiännä runot. Lövä sanat monikon nominatiivas.

Natalja Sinitkaja

* * *

Talvikuu jiäl kattau järvet, jovet,
Pyhkiy muaspäi revut, tuhkat, novet.
Paltinkattien panou muale häi,
Umbuai dorogat dai kujot valgiel käil.

Natalja Sinitkaja

* * *

Kondiel luajin kottazet,
Ombelutan paidazet,
Piäh sil panen hatun,
Kauhtan rodieu vuattu.

Vas'a Veikki

* * *

Varustan kuatančat,
Varustan sukset;
Typičen ikkunat,
Salbailen ukset.

Talvi jo kynnyksel
Hengittäy tuulel,
Terväh kai levozet
Kattailou lumel.

Tatjana Baranova

* * *

Lämmin vihmu čipetti,
Kaiken pihan pezetti.
Pezi lehtet, marjazet,
Pezi kylyn levozet.
Myögi vihmas astuimmo,
Vägi tukul kastuimmo.

Pane mustoh karjalan kielen nominoin vardalet.

YKSIVARDALOHIZET NOMINAT

	<i>yksikön genetiivu</i>	<i>yksikön partitiivu</i>	<i>monikon partitiivu</i>
griba	grivan	gribua	griboi
paha kana			
boba	bovan	bobua	bobii
suga čoma oza			
jalgu	jallan	jalgua	jalgoi
vačču laukku paikku pardu			
hukku	hukan	hukkua	hukkii
kottu			
ikkun	ikkunan	ikkunua	ikkunoi
suurim madal taigin harakku kačondu			
igä	ijäs	igiää	igii
nenä kezä jyvä pezä kylä			
meččy	mečän	meččiä	meččii
leppy silmy seiny lehmy päivy			
ruado	ruavon	ruaduo	ruadoloi
maido hebo vago levo ukko			

pajo			
mado			
tytö	tytön	tyttyö	tyttölöi
čyöttö			
perindö			
riehtil	riehtilän	riehtiliä	riehtilöi
käbäl			
värtin			
räčin			
lindu	linnun	linduu	linduloi
brihačču			
kibu			
lippu			
sugu			
abu			
redu			
koivu			
kyly	kylyn	kylyy	kylylöi
käby			
sygyzy			
hyppy			
pöly			
nogi	noven	nogie	nogii
sormi			
järvi			
jälgi			
jogi			
higi			
suvi			
regi			
päčči	päčin	päččii	päččilöi
pučči			
kodi			
pappi			
haugi			
kukki			
keppi			
häkki			
suu	suun	suudu	suuloi
pii			
luu			
mua			
suo			

jiä			
tie			
valgei	valgien	valgiedu	valgieloi
magei			
korgei			
čiučoi	čiučoin	čiučoidu	čiuččoloi
varoi			
mučoi			
piirai	piiruan	piiruadu	piirualoi
hiemai			
harmai			
lugii	lugijan	lugijua	lugijoi
eččii			
opastui	opastujan	opastujua	opastujii
opastai			
keittäi	keittäjän	keittäjiä	keittäjii
kiändäi			
myöjy			
ozatoi	ozattoman	ozattomua	ozattomii
razvatoi			
lumetoi			
mieletöi	mielettömän	mielettömiä	mielettömii
vätöi			

KAKSIVARDALOHIZET NOMINAT

	<i>yksikön genetiivu</i>	<i>yksikön partitiivu</i>	<i>monikon partitiivu</i>
päre	pärien	päretty	pärielöi
kaste			
ruoste			
lat'e	lattien	lat'ettu	lattieloi
kieli	kielen	kieldy	kielii
meri			
hiili			
hiiri			
uni			
uksi	uksen	ustu	uksii
vezi	vien (illatiivu – vedeh)	vetty	vezii
käzi			
uuzi			
viizi			
kynzi	kynnen	kynty	kynzii

kirjutin	kirjuttimen	kirjutindu	kirjuttimii
avain			
pyhkin			
lammas	lambahan	lammastu	lambahii
hammas			
ahtas			
kinnas			
taivas			
mätäs			
kaglus	kagluksen	kaglustu	kagluksii
vastavus			
kyzymys			
pastos	pastoksen	pastostu	pastoksii
ostos			
muonites	muoniteksen	muonitestu	muoniteksii
palates			
kirves	kirvehen	kirvesty	kirvehii
nagris			
kaunis	kaunehen	kaunistu	kaunehii
kallis			
valmis			
mies			
rais	ragehen	raistu	ragehii
huovis			
veneh	venehen	venehty	venehii
homeh			
herneh			
pereh			
kuldaine	kuldazen	kuldastu	kuldazii
kirjaine			
linduine			
regyt	regyön	regytty	regyzii
lyhyt			
čomevus	čomevuon	čomevuttu	čomevuzii
pahus			
ahven	ahvenen	ahvendu	ahvenii
joučen	joučenen	joučendu	joučenii
höyhen			
askel			
tytär			
sizär			
siemen			
vemmel			

U-LOPPUHIZET

a-vardalohizet	u-vardalohizet
<p><i>koiru — koir<u>a</u>-t</i> aigu, aidu, buolu, elagu, harakku, haudu, hobju, hommu, hongu, hukku, ildu, jalgu, kagru, kaidu, kobru, kottu, kuldu, kulmu, kuokku, kuoppu, laihu, langu, lauču, laudu, lauttu, leugu, liigu, liinu, linnu, luhtu, matku, nieglu, n'okku, nuoru, nuottu, oču, ozru, paidu, paikku, pal'l'u, pihku, pindu, pohju, poigu, pardu, puarmu, rambu, raudu, riidu, rindu, rottu, rungu, ruodu, ruohku, sildu, sorzu, suarnu, sulgu, suolu, takku, talmu, tervu, tikku, toppu, tuhku, tuhmu, tukku, turbu, vuarnu, vaču, vahnu, vastu, velgu, virdu.</p>	<p><i>lindu — linn<u>u</u>-t</i> brihačču, čuppu, huttu, itku, kibu, koivu, kondu, koukku, kulku, lastu, liedžu, lindu, lippu, loppu, lugu, lukku, mehu, muru, nižu, paju, poimičču, puzu, sivu, sugu, redu, reppu, vainu, vilu.</p>

Y-LOPPUHIZET

ä-vardalohizet	y-vardalohizet
<p><i>seiny — sein<u>ä</u>-t</i> ehty, emändy, heiny, händy, ižändy, jyrky, kylmy, kyrzy, köyhy, leiby, leppy, liävy, meččy, mähändy, märgy, nybly, päivy, riähky, selgy, seppy, silmy, tähky, vägevy, ysky.</p>	<p><i>käby — käv<u>y</u>-t</i> höyry, kydy, käly, niitty, sälgyn.</p>

I-LOPPUHIZET

e-vardalohizet	i-vardalohizet
<p><i>järvi — järve<u>t</u></i> argi, hanhi, higi, jogi, jälggi, kivi, korbi, koski, kurgi, lehti, lembi, leski, mägi, nimi, nogi, n'olgi, nurmi, olgi, ongi, polvi, regi, rubi, räkki, savi, solmi, sormi, suvi, talvi, tiähti, torvi, tugi, vaski, velli.</p>	<p><i>keppi — kepi<u>i</u>-t</i> haugi, kodi, mökki, počči, pučči, päčči, särgi, veikki.</p>

KARJALAN KIELEN SIJAT

Nominatiivu	Ken? Mi?	meč̄y
Genetiivu	Kenen? Min?	mečän
Partitiivu	Kedä? Midä?	meččiä (luja vokalivardalo)
Akkuzatiivu	Kenen? Min? Ken? Mi? Ket? Mit?	mečän meč̄y mečät
Essiivu	Kenenny? Minny?	mečännny
Translatiivu	Kenekse? Mikse?	mečäkse
Inessiivu	Kenes? Mis?	mečäs
Elatiivu	Kenespäi? Mispäi?	mečäspäi
Illatiivu	Keneh? Mih?	meččäh (luja vokalivardalo)
Adessiivu	Kenel? Mil?	mečäl
Ablatiivu	Kenelpäi? Milpäi?	mečälpäi
Allatiivu	Kenele? Mille?	mečäle
Komitatiivu	Kenenke? Minke?	mečänke
Abessiivu	Kenettäh? Mittäh?	mečättäh
Prolatiivu	Keneči? Miči?	mečäči

1. Lövvä joga sanale monikkomuodo.

linnu —	jogi — .....
kylä —	opastui — .....
lindu —	jalgu — .....
vezi —	kodi — .....
opastai —	päčči — .....
kyly —	hukku — .....

.....
opastujat, linnut, linnat, opastajat, jallat, kylät, koit, hukat, jojet, kylyt, viet, päčit

2. Sano monikos.

Malli: Tyttö on laukas. Tytöt ollaan laukas.

Lapsi on päivykois.	Vunukku on niityl.
Kukku on ikkunal.	Opastui on školas.
Lippu on kormanis.	Kengy on lattiel.
Vastu on kylys.	Veneh on rannas.
Alaine on käis.	Muamo on laukas.
Veičči on stolal.	Brihačču on pihal.
Buabo on kois.	Mies on järvel.
Griba kai on madozil.	Tyttöine on pertis.

3. Muuta virkehet monikkoh.

Malli: Poimičču on tyhjy. Poimičut ollah tyhjät.

Soba on märgy.	Rokku on magei.
Ikkun on suuri.	Sieni on suolaine.
Siä on vilu.	Järvi on syvä.
Čuaju on hiilavu.	Kuppi on puhtas.
Sukku on villaine.	Ruado on kebjei.
Jogi on kaidu.	Seiny on sangei.
Paidu on ruskei.	Käzi on lämmy.
Ruado on jygei.	Kirju on uuзи.
Jovenrandu on jyrky.	Ferezi on pitky.

4. Kirjuta annettuloin sanoin yksikön nominatiivu.

hallot —	lumet — .....
emändät —	piiruat — .....
pakkazet —	brihačut — .....
počit —	astiet — .....
pölyt —	ruavot — .....
suot —	käit — .....
koit —	jallat — .....

5. Yksikkö vai monikko?

(Kažinpoigu) ..... maiduo vingutah. (Ruado) .....
on mieleh. Tänä vuon (vagoi) ..... ollah pienet da kuivaččimet.
(Muamo) ..... lugou kirjua. (Lapsi) ..... pajatetah.
(Tyttö) ..... ei kuundele muamua. (Naine) ..... mennäh
laukkah. Minun (velli) ..... jo ruatah. (Poigu) ..... on ainos
tuatan puoleh. (Garbalo) ..... ollah viršis. (Kyly) ..... on
jo valmis. (Kukku) ..... ollah čomat. (Soba) ..... ollah
revus. (Buolu) ..... ollah puolikypsät. (Laukku) ..... on
salvas. (Kyynäl) ..... vai valutah. (Kaži) ..... murizou.
(Kukki) ..... toratah. (Lapsi) ..... jo iče selgiley.
(Halgo) ..... ei viritä. (Ehty) ..... tulou dai uni painau.
(Nagris) ..... ollah kuopas.

Lugu 12.

Syväin- da ulgopaikkusijat

Kus?

Mis? Mil?

Piiruat ollah päči-**s**.
Taigin on päči-**l**.

Kunne?

Mih? Mille?

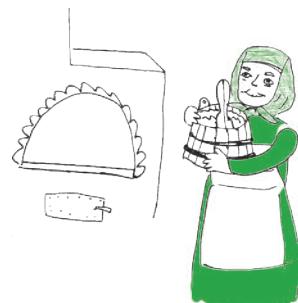
Buabo panou piiruat päčci-**h**.
Buabo panou taiginan päči-**le**.

Kuspäi?

Mispäi? Milpäi?

Buabo ottau piiruat päči-**späi**.
Buabo ottau taiginan päči-**lpäi**.

Kus(bo)?

-s

Pada on päčis.
Kniigu on škuapas.
Veičči on stolas.
Hukku eläy mečäs.
Vastu on čupus.
Kalat eletäh järves.
Died'oi on pihas.
Minä elän Suomes.

-l

Kaži viruu päčil.
Kniigu on škuapal.
Kuppi on stolal.
Hurstit ollah lattiel.
Tuatto on niityl.
Lapset ollah järvel.
Vunukku on pihal.
Häi eläy Ven'al.

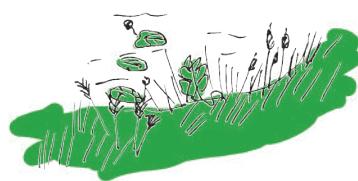
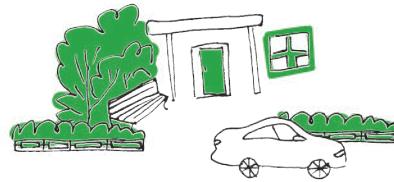
1. Sano, ken kus eläy? Oigiet sanat lövvät virkehiin jälles.

Malli: *Miikul eläy kyläs.*

1.	kois.	7.	kovas.
2.	pezäs.	8.	kožinos.
3.	kolos.	9.	vies.
4.	mečäs.	10.	linnas.
5.	muas.	11.	Karjalas.
6.	tahnuos.	12.	Suomes.

hukku, čyöttö, oravu, ristikanzu, kana, karjalazet, lindu, lehmy, linnalazet, kala, suomelazet, koiru.

2. Sano, ken (mies, naine, buabo, died'oi, lapsi) kus on.

3. Luaji virkehet. Taivuta sanat oigieh.

- olla, kirju, stola .....
ruado, olla, velli .....
sovat, olla, škuappu .....
muamo, olla, perti .....
myö, olla, kodi .....
kaži, viruo, päčči .....
muamo da tuatto, olla, griba .....
buabo, olla, gorničču .....
perti, olla, vilu .....

4. Vastua kyzymyksih.

1. Kusbo olet roinnuhes?
2. Kusbo sinä elät?
3. Kusbo sinä opastut?
4. Kusbo sinä ruat?
5. Kusbo olet? Oletgo kois?
6. Kusbo olit ehtäl? Olitgo egläi ruavos?

olla-verbin imperfektumuodo

	myöndömuodo	kieldomuodo
Minä	olin	en olluh
Sinä	olit	et olluh
Häi	oli	ei olluh
Myö	olimmo	emmo olluh
Työ	olitto	etto olluh
Hyö	oldih	ei oldu

5. Jatka luvettelo. Käytää alemba annettuloi sanoi, malta taivuttua net oigieh.

Meččy Olen mečäs, ...
Lähten meččäh, ...
Tulen mečäspäi, ...

kodi, järvi, ruado, linnu, kyly, kirikkö, laukku, gosti, kylä, kala, sieni, muarju, griba, Vieljärvi, Alavoine, Kotkatjärvi, Veškelys, Petroskoi, Piiteri, Suomi, Helsinki.

6. Yhtistä. Ozuta paikkusijat.

Tule gostih.	Пойдём в кино.
Läkkä kinoh.	Мама дома?
Tule čuajule.	► Приходи в гости.
Ongo muamas kois?	Иди сюда.
Lähtetgo huomei teaträh?	Садись за стол.
Tule tänne.	Ты пойдёшь завтра в театр?
Kävy laukkah.	Приходи на чай.
Istoi stolah.	Сходи в магазин.

7. Arbua. Vastavukset ollah arbaituksien jälles. Valliče oigiet, joukos on pädemättömiägi sanua. Ozuta paikkusijat arbaituksis.

Hebo tahnuos, händy levol.
Yhtes keräs seičcie loukkuo.
Mečäs kazvau, kois rodivuu.
Muah loukko, taivahah loukko, keskel tuli da vezi.

Mi on seinäl pyzymätöi?
Suo pertis.
Iče pertis, a piä pihal.

sieglu, nuaglu, samvuaru, jäiččy, piä, hurstit, päčči, vihko, lehmy, vastu, parzi.

8. Inessiivu, illatiivu vai elatiivu?

Muamo menöy ..... (ruado). (Perti) ..... on vilu. Lapset juostih ..... (kodi). Muamo osti leibiä ..... (laukku). Händy vie ei ole ..... (kodi), häi on ..... (ruado). Tänäpäi tuulou ..... (suvi). (Pajo) ..... ollah čomat sanat. Tuatto toi vetty ..... (kaivo). Buabo lähti ..... (laukku). Pane evähät ..... (reppu). Kai sovat ollah ..... (škuappu). Älä pane enämbiä suolua ..... (rokku). Lapsi tuli ..... (kodi). (Lauku) ..... on äijy rahvastu. Kezäl minä olin ..... (hieru). Mašan buabo eläy ..... (linnu). Hyö ollah ..... (gosti). Egläi olin ..... (teatru). Häi pajattau Oma Pajo ..... (hora). Velli šuorivui ..... (kala). Meččyniekku meni ..... (meččy). Lapset tuldih ..... (kirjasto). Muamo ajoi ..... (linnu). Huomei myö lähtemmö ..... (kylä). Lähtetgo ..... (kino)? Egläi kävymmö ..... (kirikkö). Vunukku on ..... (päivykodi). Pane hallot ..... (päčči). Lapsi on ..... (paha mieli). Tuo ostokset ..... (kodi). Tovengo olit ..... (muarju)? Piäsköit eletäh ..... (pezä). Viego teijän ollah ..... (kala) vai jo tuldih ..... (kodi)? Nygöi elämmö ..... (vieras kodi). Viego häi on ..... (ruado)? Kenlienne vieras tuli ..... (pertti). Tervähgi ..... (linnu) kävyit. Käske buabo ..... (kyly). (Rengi) ..... on juodavu vezi. Lapset päivän oldih ..... (lukku). Kačo, nel'l'uot ..... (luhtu). Tuatto lähti ..... (douh-turi). Lähtetgo huomei ..... (Anus)? Oletgo ..... (tolku)? Kaikingo olitto ..... (kodi)? Niistä nenä ..... (paikkaine). Viändöinny kävväh ..... (vastu). (Illačču) ..... oli aiga vessel. Ruado on ..... (mieli). Šuapku on ..... (lumi). Huulet ollah ..... (maido). Buabo keittäy kiiselia ..... (muarju). Kävy ..... (douh-turi, tiedoiniekku). Joga ..... (vagoi) oli madoine. Pujoita niitti ..... (nieglu). Veri lähtöy ..... (nenä). Nuorembannu olles kävy ..... (laukku). Alazet ollah ..... (käzi). Pane suappuat ..... (jalgu). Ota hattu ..... (piä). Suappuat ollah ..... (jalgu) vastukavai. Ruodu meni ..... (käzi).

*On piäs, jallas, käis.
Pane piäh, jalgal, kädeh.
Ota piäs, jallas, käis.*

*Šuapku on piäs.
Pane alazet kädeh.
Ota kengät jallas.*

9. Ližiä dialogoih sanat. Net ollah joga dialogan jälles.

- Kabrasta ..... da peze .....
- Kunnebo neče juodu panna?
- Pane .....

.....
astiet, škuappah, stola

- Tan'a, ... huomei kinoh.
- En voi ....., huomei meile tullah ..... Läkkä parembi huomenenjälles.

.....
lähtie, läkkä, gost'at

- Kunne häi ..... ? Meččähgo lähtöy?
- Meččäh lähtöy, ... Anna keriäy vähäzen, huomei tahton pastua .....

.....
must'oih, selgiley, piiruadu

10. Luve da kiännä dialogat. Luaji omat.

- Kusbo on muamas?
- Häi jo lähti ruadoh.
- Kunnebo astut?
- Pidäy kävvä laukkah.
- Kuspäibo tulet?
- Olin buaballuo.
- Midäbo ehtäl ruat? Lähtetgo kunnetah?
- En lähte nikunne, olen kois.
- Tule sit čuajule.
- Kat'a, kävy laukkah.
- Midäbo pidäy ostua?
- Osta leiby da maiduo.
- Pidäygo kannatestu?
- Ei pie, on vie vähäine endisty.
- Kusbo buabas on?
- Lähti laukkah. Terväh tulou. Vuottakkua kodvaine.
- Čainiekku on jo kiehunuh. Tulgua stolah.
- Tulemmo. Katti vai on pihal, lähten kučun händy.
- Kusbo ollah sovat?
- Jo ehtin kabrastua škuappah.

- Tule gostih. Ammui et olluh meil.
- Tulen konzutah, vai en tiijä konzu. Sinä sežo tule meile.
- Muamo, minä lähten pihale.
- Älä vai hätkie ole. Terväh rubiemmo syömäh.
- Lähtetgo huomei kinoh?
- Vie en tiijä. Illal rubien tiedämäh, lähtengo vai en.
- Soita minule illal da sano, minul pidäy tiediä, äijäango lippuu ostua. Lähten huondeksel ostamah.
- Hyvä, soitan da sanon. Kedä vie lähtöy?
- Maša da Tan'a tahtotah vie lähtie.
- Jogo on kyly valmis?
- Vastevai kävyin kaččomah, voibi jo mennä.
- Minä sit lähten kävyn.
- Mene vai. Pidäygo vastu?
- Eigo ole kylys?
- Ei ole. Ota senčois, varustin valmehekse.
- Jogo ammui tulit?
- Vai ehtin jaksuakseh.
- Etgo lähte kodih?
- Ga pidäy jo lähtie.
- Ongo kedä kois vahnembastu?
- Ei ole, tuatto da muamo vie ollah ruavos, a died'oi lähti meččäh.

11. Kohenda hairahtukset.

Buabo nieglou gorničaspäi. An'a on gostih. Myö olemmo kirjastol. Vahnembi velli on naizispäi. Sinä olet pihale. Minä olen školaspäi. Työ oletto järves. Häi on meččäh. Lapset ollah puistos. Hyö joga aigua ollah koil. Huomei lähten linnas. Kävy laukas. Ongo tuattas kodih? Häi lähti ruavos. Jogo lapset tuldih kois? Lähtetgo huomei kinospäi? Tule meile gostis. Tule pertis. Mene kylys.

12. Luve da kiännä tekstu. Ozuta kai paikkusijat.

Vastua kyzymysih tekstan jälettes.

LUMIUKON LUAJINDU

Egläi Il'l'u oli kaiken päivän pihal. Brihačul on talviloma, sendäh školah ei pie kävvä. Il'l'u ylen äijäl suvaiččou hiihtiä da čurata regyzil mäis, sendäh loman aigua kylläl hiihtää da čuruau. Egläi hiihtändän

jälles Il'l'u brihaččuloinke luajittih lumiukkuo.

Lumiukko azuttih kuuzen viereh. Se kuuzi nareko oli čomendettu Uvvekse Vuvvekse. Lumiukkogi brihaččuloil rodih ylen čoma. Piäh lumiukole pandih vahnu mustu rengi, sen Paša toi koispäi. Kädeh lumiukole annettih vastu, sen Peša-diädö andoi brihaččuloile. Kaglah lumiukole si-vottih čoma ruskei kaglupaikku, Il'l'an sizär Maša iče niegloj sen. Luajittih lumiukole silmät hiilis, piirustettih suu. Nenän sijah pandih keldujuurikoi.

Lumiukko miellytti kaikkii lapsii. Hyö tuldih tansimah kuuzes da lumiukos ymbäri da pajattamah uvven vuvven pajuo.

1. Midä Il'l'u suvaiččou ruadua talvel?

- a. luistella
- b. kävvä meččäh
- c. hiihtiä da čurata mäis
- č. kižata lumoizil
- d. ajella pyöräl

2. Kenenke Il'l'u luadi lumiukon?

- a. died'oinke
- b. tuatan da muamanke
- c. tyttölöinke
- č. vellenke
- d. brihaččuloinke

3. Piäh lumiukole pandih ...

- a. šuapku
- b. paikku
- c. kepku
- č. vahnu rengi
- d. uuzi rengi

4. Min karvaine kaglupaikku oli lumiukol?

- a. sinine
- b. vihandu

- c. keldaine
- č. mustu
- d. ruskei

5. Midäbo ruattih lapset, konzu lumiukko oli luajittu?

- a. kižattih
- b. hiihtettih
- c. čurattih mäis
- č. tansittih da pajatettih
- d. nagrettih

LIIKUNDUVERBIT

1. Pane mustoh liikunduverbilöin taivutus. Täytä taulukot loppussah.

lähtie		
Minä	lähte-n	en lähte
Sinä	lähte-t	et lähte
Häi	lähtö-y	ei lähte
Myö	lähte-mmö	emmo lähte
Työ	lähte-ttö	etto lähte
Hyö	lähtietä-h	ei lähtietä

tulla		
Minä	tule-n	en tule
Sinä		
Häi	tulo-u	ei tule
Myö		
Työ		
Hyö	tulla-h	ei tulla

mennä		
Minä	mene-n	en mene
Sinä		
Häi	menö-y	ei mene
Myö		
Työ		
Hyö	mennä-h	ei mennä

	kävävä	
Minä	kävy-n	en kävy
Sinä		
Häi	kävy-y	ei kävy
Myö		
Työ		
Hyö	kävvä-h	ei kävvä

1. Luaji virkehet.

Minä, joga päiviä, laukku, kävvä .....
 Died'oi, lähtie, kala .....
 Tulla, -go? huomei meile, gosti .....
 Kino, läkkä .....
 Tulla, kodi, myöhä, illal, minä .....
 Brihačut, lähtie, meččy, griba .....
 Mašoi, ole hyvä, laukku, kävvä .....

2. Lähtie, tulla, mennä vai kävvä? Valliče verbilöis oigei da malta taivuttua se.

Minä joga suovattua ..... kylyh.
 Tuatto ..... ruavospäi myöhä ehtäl.
 Kunnebo sinä .....?
 Konzubo ..... meile?
 Huomei myö ..... Piiterih.
 ..... kinoh joga nedälii.
 ..... pihale, ota varakse takki, onnuako vihmu rodieu.
 ..... uv vessah, nygöi en jovva hätkekse.

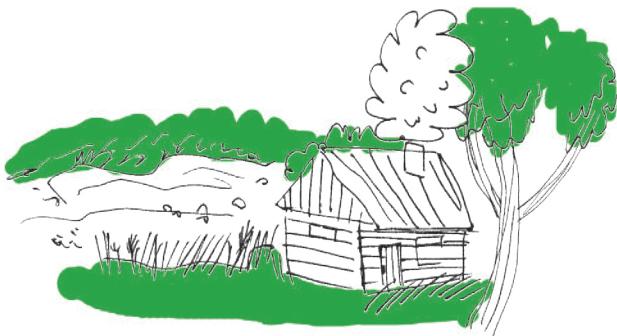
3. Valliče oigei variantu. Alleviivua se.

Buabo (lähti, kävyi) laukkah, osti leibiä da maiduo.
 Häi (kävyi, lähti, tuli) Suomeh, tulou järilleh pyhänpään.
 (Astuitgo, tuletgo, kävyitgo) laukkah?
 (Kuspäibo, kusbo, kunnebo) nenga hätken olit?
 (Kävys, tules, lähtes) tänne!
 Sinä sežo (tule, kävy, mene) meile.
 Kenlienne vieras (tuli, oli) pertih.

4. Kirjuta kerdomus ajelukseh nähte. Kirjuttajes käytä nämmii sanoit.

Tuliel nedälii, lähtie, kylä, järilleh, eliä, minun buabo, kävvä, kyly, tulla, minä, mašin, hyväš mieles, myöhä ehtäl, sinne, suovattan, tahtuo, lämmittiä, iče.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ADESSIIVAN KÄYTTÖ, -L

1. Pane piäh adessiivan käyttöšeikat. Avua salbavomerkit.

Lapset ollah pihal.

(Lat'e) ..... on toppua. (Vago) ..... on nädžiä. Kaksi kukkua on ..... (ikkun). Died'oi päivän on ..... (järvi). Samvuaru jo on ..... (stola) . Rahvas ruatah ..... (peldo). (Ven'a) ..... eläy eri kanzua. (Lumi) ..... on jä-nöin jälgie. (Piha) ..... on vihmu.

Minul on suuri pereh.

(Häi) ..... on kaži. (Myö) ..... on suuri kodi. (Sinä) ..... on 30 vuottu. (Muamo) ..... on čomat silmät. (Tuatto) ..... on uuzi mašin. (Died'oi) ..... on stoikku käis. (Velli) ..... on jo oma pereh. (Koiru) ..... on luu suus. (Lapsi) ..... on puolikolmattu vuottu. (Tämä inehmine) ..... ei ole nikedä omua. (Häi) ..... on äijy vägie. (Hyö) ..... on svuad'bu.

Minul on nälgyn.

(Buabo) ..... on vilu. (Sizär) ..... on räkki. (Lapsi) ..... kivistäy piädy. (Opastai) ..... on kiireh. (Vunukku) ..... kivistäy vaččua.

Lat'ettu pyhkitäh vastal.

Lundu suomitah ..... (labju). Heinä niitetäh ..... (stoikku). Leibiä leikatah ..... (veičči). Kalarokkua syvväh ..... (luzikku). Pezen käit ..... (lämmmy vezi).

Lähten kyläh omal mašinal.

Minä ajelen školah ..... (autobussu). Sizär lähtöy Eestih ..... (laivu). Lähten Italieh ..... (lendokoneh). Vunukku ajelou ..... (pyöry). Joves poikki piäzimmö ..... (veneh). Talvel lapset čuratah ..... (regyt).

Minul pidäy kävvä laukkah.

(Sinä) ..... pidäy lugie tämä kirjutus. (Häi) ..... ei pie tänäpäi aijoi nostaa. Kai ..... (sinä) pidäy tiediä. (Buabo) ..... pidäy huomei ajua linnah. (Čidži) ..... pidäy varustua syömistä.

Pane piäh!

*huondes – huondeksel
päivy – päiväl
ehty/ildu – ehtäl/illal
yö – yöl*

*talvi – talvel
kevät – keviäl
kezä – kezäl
sygyzy – sygyzyl*

*pakkaskuu – pakkaskuul, -s
tuhukuu – tuhkuul, -s
kevätkuu – kevätkuul, -s
sulakuu – sulakuul, -s
oraskuu – oraskuul, -s
kezäkuu – kezäkuul, -s*

*heinykuu – heinykuul, -s
elokuu – elokuul, -s
syvyskuu – syvyskuul, -s
ligakuu – ligakuul, -s
kylmykuu – kylmykuul, -s
talvikuu – talvikuul, -s*

Huomivo!

ezmäinargi – ezmässargen
toinargi – tossargen
kolmaspäivy – kolmanpiän
nelläspäivy – nellänpään
piätteniččy – piätteniččän
suovattu – suovattan
pyhäpäivy – pyhänpään

*täl nedäilil, mennyt nedäilil , tuliel/uvvel/nouziel nedäilil
tulien vuon, tänä vuon, mennyt vuon/mulloi, ennenmullostu
tänä keviän/sygyzyn/kezän/talven
mennyt keviäl/sygyzyl/kezäl/talvel
kolme vuottu tagaperin
kahten vuvven peräs*

1. Sano, konzubo lähtet Piiterih?

kezä, talvi, kevät, sygyzy, ehty, ildu, huondes, päivy, tulii vuozi, suovattu, pyhäpäivy, uuzi nedäli.

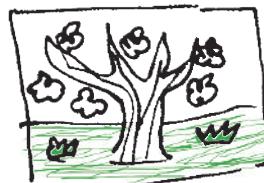
Lähten .....

- 2. Luve da kiännä runo, lövvä sit kai kuuloin nimet. Kirjuta erikseh talven, kezän, keviän da sygyzyn kuut.**

Zinaida Dubinina

KUUT

Pakkaskuu, se išköy nuaglo,
Sildoi kiinittäy, puut halgou.
Tuhukuu, se jället kattau,
Joga sijah lundu mättiäy.
Kevätkuuus on keviän algu,
Päiviä pastau, pihal valgei.
Sulakuus kai lumi sulau,
Oja järveh vetty valau.
Oraskuuus orastau peldo,
Piäsköi lämmäs muaspäi lendäy.
Kezäkuu tuou tozi kezän,
Poijat joga linnunpezäh.
Heinykuul on äijy ruaduo,
Niittyheiny muale kuaduu.
Elokuus on kaikkie mečäs.
Lapset marjas, grivan ečos.
Syvyskuus jo škola algau.
Ligakuus on vihmoiin valdu.
Kylmykuu, se järvet kylmiäy,
Äijän lundu jiäle kylvöy.
Sit jo tulou talvikuu,
Kudai tozi talven tuou.

Talven kuut:

.....
.....
.....

Keviän kuut:

.....
.....
.....

Kezän kuut:

.....
.....
.....

Sygyzyn kuut:

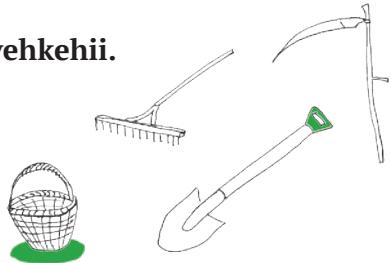
.....
.....
.....

3. Tiijätgo?

Kudamal kuul on Karjalan kirjukielen päivy?
Karjalazen runoilijan Vladimir Brendojevan roindupäivy?
Rastavu?
Pokrovu?
Iivananpäivy?

4. Sano, kudamal vuvvenaijal tarvitah nämmii vehkehii.

Regyt, sukset, alazet, kuatančat — .....
Stoikku, uindusoba, puuharavu — .....
Vihmusoba, poimičču, rizinkengät — .....
Labju, siemenet, adru — .....

5. Vastua kyzymyksih.

Konzubo sinä ruat (opastut)?
Konzubo murginoičet?
Konzubo illastat?
Konzubo huogavut?
Konzubo maguat?
Konzubo myö voimmo kävvä kezoile da päivittyö?
Konzubo voimmo hiihtiä da čurata mäis?
Konzubo kävymmö vastah?
Konzubo kävymmö meččäh buolah?
Konzubo sieneh?
Konzubo on sinun roindupäivy?

6. Luve runo da alleviivua kai nedälin päivät.

Ol'ga Smotrova

***

Pyhänpään illal
Kyzyi mama Il'l'al:
Ongo Il'l'al hommua
Nedälikse omua?

Ezmässargen kirjastoh
Kodvazekse lähten,
Luveldan sie kniigazen
Muumipeigoih nähte.

Jääkur'oih tossargen
Kižuammo pihal,
Kolmanpiän piiruat
Pastan hyvät ihan.

Vie nellänpään
Roindupäivän pien,
Lahjoi suan abuan,
Piätniččän net avuan.

Suovattan väzynen —
Kylyh toinah lähtenen.
Midä ielleh — sanelen
Pyhänpään tulien.

7. Sano, midä ruat näminny päivin? Käytä kolme-nelli verbii joga virkehes.

Ezmässargen minä .....
Tossargen minä .....
Kolmanpiän minä .....
Nellänpiän minä .....
Piätteniččän minä .....
Suovattan minä .....
Pyhänpäin minä .....

8. Arbua, kudamas nedälin päiväs on pagin.

Egläi Nastil oli roindupäivy, a tänäpäi on piätteniččy. Konzubo Nastil oli roindupäivy? .....

Egläi, ezmässargen, vihmui. Kudaibo nedälinpäivy on tänäpäi? .....

Huomei tuatto lähtöy Petroskoih, a tänäpäi on kolmaspäivy. Konzubo tuatto lähtöy matkah? .....

Huomenenjälles meil on karjalan kielen urokku. A tänäpäi on toinargi? Konzubo meil on karjalan kielen urokku? .....

9. Kirjuta loppussah adverbilöin riädy.

enneglästy ← ..... ← **tänäpäi** → huomei → .....

10. Arbua.

Tammi sezou tanderel, kaksitostu oksua, joga oksal nelli peziä, joga pezäs seiččie jäiččiä.

Yhtes heinäs kolmekymmen oksua.

ADESSIIVU, ABLATIIVU, ALLATIIVU

Olen järvel. — Lähten järvele. — Tulen järvelpäi.
Minul on kirju. — Annan sen In'ale. — Otan sen In'al.

1. Adessiivu, allatiivu vai ablatiivu?

Silmien pezendy ..... (huondes) on enzimäine ruado. Sorrin ..... (lat'e) čuaškan. Midäbo ..... (sinä) pidäy? Sobii kuvatah ..... (piha). (Hyö) ..... jo pidäs tulla. Rahvas kerryttih ..... (lagevo). Anna kirjaine ..... (häi). Sanoin ..... (velli) kaiken. Kalarokku tulou ..... (magei). Buabo andoi ..... (vunukku) tytin. Työnnin kirjazen ..... (sizär). Juohata ..... (minä) soittua huomei kodih. Lapset ollah ..... (järvi). (Kezä) ..... myö hyvin huogavuimmo. Kuppi on .....

..... (ikkun). Tuatto istavui ..... (laučču). Lapset ..... (päivy) ollah pihal. Annoin ..... (tuatto) veičen. Pane murgin ..... (stola). Lapset elostetah ..... (nurmi). Kuču tuattas ..... (murgin). N'uustas, tulougo ..... (viinu)? (Kezä) ..... lapset ei pyzytä pertis. Parahite ..... (murgin) ehtimmö. (Tuatto) ..... pidäy kävä douhturih. Soitto kuuluu ..... (järvi). Ylen vaigei on ..... (huondes) nota. Sano ..... (ukko, tytär, poigu) tervehytty. (Kaksi) ..... kolmattu ei pie.

2. Kohenda hairahtukset.

Alazet ollah käil. Jiäpuikko pakui levospäi. Buabo lähti suoh. Pane suappuat jallale. Died'oi tuli niityspäi. Tuatto lähti kalale. Rubien vuottamah sinuu järves. Rokku on keitetty kalal. Sain buabal kirjazen. Annoin vellat sizäreh. Šuapku on piäl.

3. Luve runot, ozuta kai paikkusijat. Pane runot mustoh.

L'ubov' Tuttujeva

MEČÄS TALVI

Talvi tuli meččäh,
Katoi lumel muan.
Hukku syvvä eččiy,
Reboi hiiren suau.
Lumel jänöin jälgie:
"Kunne peityit, hei?"
Linduzil on nälgv,
Muarjoi nävy ei.

TALVI TULI

Talvi tuli, a-voi-voi!
Yskäs lundu äijän toi.
Vas'oi pihal kerävyi,
Lämmih sobih šuorivui.
Lapset mäispäi čuratah,
Toine tostu nagretah.
Vas'oi viluu varua ei,
Lendäy mäispäi, kirguu: "Hei!"

4. Kiännä karjalakse.

Я родился в Крошнозере. Сходи в магазин. Пойдём в лес. Иди в баню. Куда ты идёшь? Посмотри в комнате. Они живут в деревне. Завтра я поеду в город. Я никогда не был в Швеции. Поехали в Финляндию. Вечером я был дома. Где ты был вчера вечером? Ты дома? Приходи в гости. Сходи к врачу. Надень сапоги. Надень шапку. Надень рукавицы. Сними сапоги. Иди на улицу. Идите за стол. Он был у бабушки. Я был в кино.

5. Luve da kiännä kerdomus, pane salbavomerkilöis olijat sanat oigieh paikkusijah.

Zinaida Dubinina

NELLÄNDELE

Pieni Vit'oi nouzi ..... (huondes) hyväss mieles: mama on ..... (kodi). Vit'oi suvaičou, konzu mama on ..... (kodi). Pertigi on vesselembi. Mama ombelou ..... (mašin) midälienne čomua da hil'l'azeh pajattau. Vit'a tuli rinnale. Mama andoi pyörittiä mašinua, sit sanoi:

— Vuotas, Vit'oi, opimmo piäle paidastu, roihesgo parahite. Pidäy ..... (poigaine) ommella čoma paidaine, luvettelou mama brihaččustu sellittäjes, lähtöy meijän poigaine nelländele.

— Kuibo nelländele? kyzyy Vit'oi.

— Ga muga. Huomei täytät kolme vuottu: sit lähtet nelländele.

— A sinä lähtetgo nelländele?

— Ei, minä en lähte, nagrau mama.

— Lähtöyo Mašoi?

— Mašoi sežo ei lähte. Häi on jo suuri.

Vit'a nägi kažin ..... (lat'e).

— A lähtöyo Mirri nelländele?

— Ei lähte. Vai sinä lähtet.

Duumaičou brihaččuine:

— Kunne pidäy mennä da kui sie ollou nellänel. Kuibo mamattah?

A mama muheloittau. Ei vikse sie ole paha nellänel.

Tuli huomenine päivy.

(Huondes) ..... baba pastau piiruadu, hälizöy päčillyö. Nägi Vit'oin, joga ruppine muheloittau rožil:

— Pastammo ..... (vunukkaine) piiruadu. Lähtöy meijän vunukkaine nelländele.

— Baba, a ongo hyvä nellänel?

— On, on. Kazvat suurekse, ... (tata) abuniekakse.

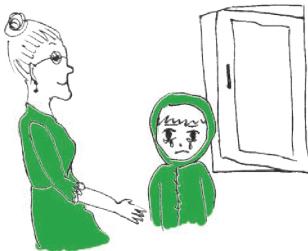
(Ehty) ..... kai pereh kerdy stolas, kaikin vesselät, Vit'a uuzis paidazis, puhtahaine. Mama, tata, baba, died'oi, sizär — kaikin kačotah Vit'oih, sanotah ..... (häi) hyvii sanazii. Myös kenlienne sanou:

— Lähtöy meijän Vit'oi nelländele.

— Jogo pidänöy lätie? duumaičou brihaččuine. — Ei himoittas lätie yksinäh.

Otti Vit'oi mašinazen, kuduan tata osti, otti baban pastetun piiruan da lähti ukseh päi. Astui kynnyksessäh, kačahtih babah da itkuu:

— Baba-rukku, läkkä jo hot' sinä minun kel nelländele! Minä varuan yksinäh.

6. Lövvä jogu kuvan alle oigei kerdomuksen oza, sinul rodieu kogonaine kerdomus Matis da Möti. Ozuta tekstas kai paikkusijat.

MATTI DA MÖTTI

1.

2.

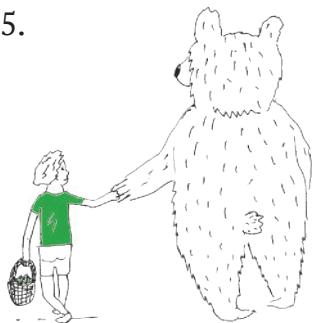
3.

4.

5.

Matti terväh keräi tävven pomičun. Murginassah vie oli aigua, sendäh häi rubei avvuttamah kondiedu. Kondii mostu hyväntahtoju brihaččuu vie ei nähnyh. Häi duumaičči, kui olis hyvä, ku hänel rodies moine dovariššu.

— Passibo sinule, sanoi häi. — Minä olen Mötti. Kenbo sinä olet?

— Minä olen Matti, vastai brihačču.

— Voin suattua sinuu kylässäh, taričči omua abuu Mötti.

Matti da Mötti hyväss mieles lähtiettih kyläh da sit päiväss lähtijen oldih hyvät dovarišsat.

Huondeksel havaččuhuu Matti ellendi: buabo pastau piiruadu, lähtie meččäh terväh ei puutu. Lähtiehäi himoitti hedi, tirpua häi ei voinnuh. Brihačču ei duumainnuh hätkie, koppai čupus poimičun, kudaman valmehekse varusti ehtäs, da oman pertin ikkunaspää, ku niken ei nägis, pagei meččäh.

Kezäl Matti ainos on buaballuo kyläs. Egläi buabanke hyö sovittih kävvä meččäh, talvekse pidäy kerätä vagoidu. Vagois buabo keitti varen'n'ua da luzikkazin andoi sidä vunukale, konzu se voimatui. Vagoihäi on ylen hyvä terveyhöle.

Keriäy häi da kuulou šuhinehen. Pörhöpiägi ozutihes tuhjolois. Se oli kondii.

— Sinä, midäbo täs ruat? Minä enzimäine tulin tänne, sendäh kai nämmä muarjat ollah minun.

— Kačo, kui on äijy muarjua, kaikile rodieu. Keriämmö parembi yhtes, sinä yhtes puolespää, minä toizes.

Kondii kodvazen duumaičči dai lauhtui.

Kus kerätä vagoidu, Matti tiezi. Mulloj buabanke hyö oldih sit vagoižikos. Sih tulduu Matti kerras rubei keriämäh muarjua. Keräi yhten, toizen, kolmanden... jo pohjugi poimičus ei nävy.

Lugu 13.

Verbilöin vardalot. Preezensu

YKSIVARDALOHIZET VERBIT

Infinitiivu	yksikön 1.p.	yksikön 3.p.	monikon 3.p.
kandua	kanna-n en kanna	kanda-u ei kanna	kanneta-h ei kanneta
kiändiä	kiännä-n en kiännä	kiändä-y ei kiännä	kiännetä-h ei kiännetä
kaččuo	kaččo-n en kaččo	kaččo-u ei kaččo	kačota-h ei kačota
kuččuo	kučču-n en kučču	kučču-u ei kučču	kučuta-h ei kučuta
kyzyö	kyzy-n en kyzy	kyzy-y ei kyzy	kyzytä-h ei kyzytä
lugie	luve-n en luve	lug <u>o</u> -u ei luve	lugieta -h ei lugieta
eččie	ečči-n en ečči	ečči-y ei ečči	ečitä-h ei ečitä
naija	nai-n en nai	nai ei nai	naija-h ei naija
suaja	sua-n en sua	sua- u ei sua	suaja-h ei suaja
atkaloija	atkaloiče-n en atkaloiče	atkaloiččo-u ei atkaloiče	atkaloija-h ei atkaloija
syvvä	syö-n en syö	syö-y ei syö	syvvä-h ei syvvä

! andua — annan — andau
ellendiä — ellendän — ellendäy (monitavuhizet sanat)

Kieldomuvvos yksivardalohizis verbilöis on ainos heikko vokalivardalo
ottua otan — en ota
ottau — ei ota

- uo
  - o niegluo, nevvuo, sanuo, seizuo, tahtuo, uskuo, kuduo, huuhtuo, siduo, šeluo.
  - u opastuo, huogavuo, astuo, istuo, laihtuo, suuttuo, viruo, vihmuo, vaikastuo, harjavuo, haukuo, pakkuo, voimattuo, havaččuo, kiehuo.

- ie
  - e kytkie, itkie, koskie, laskie, lähtie, iškie, loppie, polgie, kylbie, pädie.
  - i ruokkie, oppie, ehtie, hyppie, kiärie, ruohtie, potkie, riiččie, luadie, rygie, sugie.

! kävvä – **kävy-n** – **kävy-y** – kävvä-h

KAKSIVARDALOHIZET VERBIT

<i>infinitiivu</i>	<i>yksikön 1.p.</i>	<i>yksikön 3.p.</i>	<i>monikon 3.p.</i>
temmata	tem bu a-n en tembua	tem bu a-u ei tembua	temmata-h ei temmata
hyllätä	hylgiä-n en hylgia	hylgiä-y ei hylgia	hyllätä-h ei hyllätä
tuhuta	tuhuo-n en tuhuo	tuhuo-u ei tuhuo	tuhuta-h ei tuhuta
sellitä	selgie-n en selgie	selgie-y ei selgie	sellitä-h ei sellitä
kozita	koziče-n en koziče	koziččo-u ei koziče	kozita-h ei kozita
ruveta	rubie-n en rubie	rubie-u ei rubie	ruveta-h ei ruveta
pimetä	pimene-n en pimene	pimenö-y ei pimene	pimetä-h ei pimetä
hälistä	hälide-n en hälide	hälidö-y ei hälide	hälistä-h ei hälistä
mennä	mene-n en mene	menö-y ei mene	mennä-h ei mennä
ommella	ombele-n en ombele	ombelo-u ei ombele	ommella-h ei ommella
viertä	viere-n en viere	vierö-y ei viere	viertä-h ei viertä
nähtä	näen (näin) en näe (en näi)	nägö-y ei näe (ei näi)	nähtä-h ei nähtä

ASTEVAIHTELU VERBILÖIS

kk – k	liikkuo – liikun
pp – p	loppie – lopen
tt – t	kirjuttua – kirjutan
čč – č	kuččuo – kučun
ss – s	viesata – viessuan
šš – š	puaššiekseh – puašimmos
g – v	lugie – luven
g – j	poigie – pojjin
g – 0	jagua – juan
d – v	siduo – sivon
d – j	voidua – voijan
d – 0	ruadua – ruan
b – v	libuo – livun
ld – ll	yldyö – yllyn
lg – ll	kulgie – kullen
nd – nn	kandua – kannan
rd – rr	vierdiä – vierrän
rg – rr	kirguo – kirrun
mb – mm	ambuo – ammun

1. Lövvä oigei puaru pronominale.

Minä	juommo
Sinä	hiihän
Häi	syöt
Myö	kirjutetah
Työ	lugou
Hyö	ellendättö

2. Luve runo. Lövvä kai verbit. Erikseh kirjuta myöndö- da kieldomuvvot. Kirjuta myös nämmien verbilöin infinitiivat.

Vladimir Brendojev

Haukkuu koiru: «Hau-hau-hau.
Tunnen taloin rahvahan.
Kävyn ižändänke mečäh
Hirven hiihtoh, kondien ečcoh.
Sille piäle magua en,
Kogo kodii vardočen.
Kuni ižandy ei käske,
Pihah vierastu en laske.»

3. Sano, ken midä ruadau. Yhtistä oigieh. Kirjuta verbilöin infinitiivumuvvot.

Kaži	pajattau
Koiru	hirnakoičcou
Počci	n'auguu
Lammas	laulau
Lindu	kakattau
Kana	haukkuu
Hebo	bliämiččoy
Kukki	röhkäy
Hukku	ulvou
Harakku	hačattau

4. Sano, midä ruatah nämmä rahvas.

Opastai	.....
Opastui	.....
Keittäi	.....
Pastai	.....
Ombelii	.....
Pajattai	.....
Soittai	.....
Myöjy	.....

5. Täytä taulukko.

luadie						
	avvutan					
		jätät				
			azuu			
				kytkemmö		
					kižuatto	
						kävelläh

6. Kuibo duumaičet, mi verbi merkičyksen puolespäi ei päi joukkoh?

Kävvä, ajella, lähtie, kuččuo, mennä, astuo, tulla, ajua.

Pastua, keittiä, pieksiä, sevoittua, niittiä, suolata, voidua, pilkuo.

Niegluo, ommella, puuttua, kuduo, syvvä.

7. Lövä verbilöile sinounimat. Yhtistä oigieh.

Varustua	Kirvottua
Suvaija	N'opata
Lämmittiä	Armastua (mielistää)
Sellitä	Muanittua
Hiihtiä	Suuttuo
Ruokkie	Valmistua
Atkaloija	Suksittua
Ukata	Šuorita
Kielastua	Kabrastua
Tuskevuo	Igävöijä
Sordua	Hiiluttua

8. Lövä verbilöile antounimat. Net lövvät alemba.

Kyzyö	— .....
Andua	— .....
Ostua	— .....
Eliä	— .....
Ruadua	— .....
Opastuo	— .....
Seizuo	— .....
Avata	— .....
Sellitä	— .....
Kiittiä	— .....

Myvvä, ottua, jaksavuo, istuo, huogavuo, salvata, opastua, čakata, kuolta, vastata.

Luaji virkehet nämmien verbilöinke: huogavuo, ottua, kzyö, andua, istuo.

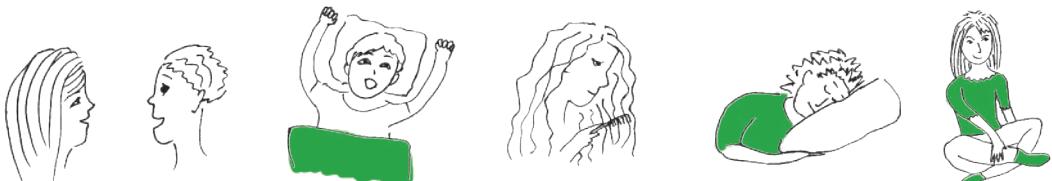

---

9. Sano, ken midä ruadau?

10. Taivuta verbit oigieh.

- Buabo (pastua) piiruadu. ....
Midäbo (maltua) ruadua? ....
Lapset terväh (kazvua). ....
Miksebo nenga (ruadua)? ....
Lumi (sulua). ....
Lapset (elostua) nurmel. ....
Vuotas, muamas tulou (vičoittua). ....
(Maksua, -go) sanuo? ....
Tuatto (ongittua) venehes. ....
Myö (vuottua) sinuu. ....
Muamo (kabrastua) pertii. ....
Lapset (avvuttua) muamale. ....
Minul (himoittua) syvä. ....
Hyö hyvin (pajattua). ....
Kačo, (revustua) kai sovat, mene loitombakse päčis. ....
Häi (ottua) repun da (lähtie) iäre. ....
Huomei (ostua) voidu, en lähte nygöi laukkah. ....

Muamo (syöttiä) lastu.	.....
Buabo (keittiä) murginua.	.....
Hyväle gost'ale kalua (keittiä), pahas keitettyygi (peittiä).	.....
Sen minä iče (tiediä).	.....
Midäbo sinul (pidiä)?	.....
Buabal (kivistiä) piädy.	.....
Huondeksel nostuu ezmäi (lämmittiä) päčin.	.....
Myö (hihtiä) talvel.	.....
Midäbo (tahtuo) syvvä?	.....
Hyö (kaččuo) ikkunah.	.....
Ehtäl (kaččuo) televiizorua.	.....
Tytär jo iče (niegluo) alazii.	.....
Midäbo (seizuo) uksičupus, tule pertih.	.....
(Huuhtuo) astiet dai tulen.	.....
Et malta, ga viehäi (opastuo), nuorihäi olet.	.....
Häi terväh (suuttuo), ga terväh (lauhtuo, -gi).	.....
Kaži (istuo) uksičupus.	.....
Kaži (viruo) lattiel.	.....
Kunnebo (astuo)?	.....
Huomei ruan, sit pyhänpään (huogavuo).	.....
Čainiekku (kiehuo).	.....
Vezi (valuo) kruanaspäi.	.....
Lat'e terväh (revustuo), gu pihal on nenga äijy reduu.	.....
Tänäpäi (vihmuo).	.....
Iäni (sambuo) pajatandua.	.....
En tijää, ga (kyzyö) tuatal, kui se pidäy ruadua.	.....
Buabo nygöi vähäzen ruadau dai (väzyö).	.....
Minä händy (tundie).	.....
Huomei myö (lähtie) linnah.	.....
Myö (lugie) Oma Mua -lehtie.	.....
Lapsi (itkie), ei vaikastu.	.....
Hyö (kytkie) vagoloi.	.....
Muamo (käskie) kävvä laukkah.	.....
(Lähtie, -go) kylyh?	.....
Tuatto (iškie) nuaglua.	.....
Kuibo (sobie) tytärdimenke?	.....
Häi (ehtie) tulla enne murginua.	.....
Midäbo (ečcie)?	.....
Häi (syvvä) (tungie) tävven suun.	.....
Kuivalleh (syvvä) midägi, sit nikoittau.	.....
Kuni sinä (kävvä) laukkah, sini minä murginan (keittiä).	.....
Hyö (myvvä) kartohkua.	.....
Muamo (tuvva) leibiä, älä lähte laukkah.	.....

Minä (suvaija) muata.	.....
Häi vai omua ičcie (suvaija).	.....
Minä (igävöijä) händy.	.....
Myö (murginoija) kois.	.....
Kunne (matkata)?	.....
Kukit (torata).	.....
Myö (lad'd'ata) hallot pinoh.	.....
Muamo (suolata) siendy.	.....
Häi herkäh (muata).	.....
Lapsi ylen äijäl (cällätä).	.....
Hyö (kezräätä) ehtäl.	.....
Midä puuttuu (mällätä).	.....
(Tulla) taki käymäh vie enne lähtendiä.	.....
Buabo pahoi (kuulta).	.....
Kenbo sie pihal (kävellä)?	.....
Kunnebo (mennä)?	.....
Pihal (panna) lundu.	.....
Häi (panna) sovat piäle da lähtöy pihale.	.....
Hyö (panna) kartohkua.	.....
Käit (säristää).	.....
Ole vaikkani, midäbo tyhjiä (paista).	.....
Häi aijoi (nosta) maguamas.	.....
Lapset (juosta) vastah.	.....
Yksi silmy (nähtää) parembi kui toine.	.....

11. Luaji kieldovirkehet.

Hyö maltetah ven'akse.
 Hänen tuatto ruadau šouferinnu.
 Buabo keittäy varen'n'ua talvekse.
 Häi ellendäy minuu.
 Minuu miellyttää se.
 Huondeksel keitän kuaššua.
 Työ kačotto lastu.
 Häi kučuu huomei teidy gostih.
 Häi lugou ehtäl.
 Häi kehtauu ruadua.
 Sygyzyl hyö kerätäh muarjua da gribua.
 Häi tulou huomei järilleh.
 Häi kuundelou muamua.
 Nouzemmo aijoi huondeksel.
 Vieren muate.

12. Luve tekstu da kirjuta se uv vessah muga, ku sanozit omah dovariššah nähte, käytä minä-pronominan sijas häi-pronominua. Musta astevaihtelut. Pane nimi dovarišale.

PYHÄNPÄIVÄN HUONDES

Tänäpäi minul on huogavopäivy. Ruadoh ei pie mennä, sendäh en ni nouze aijoi, nouzen yheksän aigua. Enzikse minä menen keitändypertih da panen čainiekan kiehumah. Sit äski astun kylhypertih, pezen silmät da hambahat, ajan parran. Pezendän jälles šuorivun.

Pyhänpäin minä iče varustan huondesveron, keitän kuašan da luajin voileivät. Konzu kai on valmis, nostatan akan da lapset. Huondesveron jälles kodvazen lumen lehtie. Akku sil aigua pezöy astiet. Lapset kabrastetah magavosijat. Konzu ruatah sen, tullah suureh pertih kačcomah televiizorua. Minä kačon televiizorua heijänke.

Sit akku rubieu varustamah murginua. Minä avvutan händy. Enne murginua vie kävyn laukkah, leibäh. Vie pidäy ostua maiduo lapsile. Hyö ylen äijäl suvaijah sidä. Ostan heile n'amuugi.

Huomivo!!!
Avvuttua (Kedä?) da (Kelle?)
Avvutan muamua (muamale).

13. Luve dialogat, ližiä niilöih pättäväät verbit, net ollah joga dialogan jälles. Musta taivuttua net oigieh.

Kyläs. Akku šuorieu laukkah.

— Vas'a, myö ..... Katinke Videleh laukkah. Pidäy ..... jauhuo da zuaharipeskuu.

— Mengiä, Natoi, mengiä. Minä ..... heiniä niittämäh lambahile. Natoi, käygiä vie Mašoidu tiijustamah, kuibo hyö sie eletäh da kuibo lapset ..... . Sano tervehytty heile. Anna ..... suovattan klyyh.

— Hyvä, Vas'oi, hyvä, ... kaiken. No minä lähten, murgin päčis, ... iče.

— Mengiä Jumalanke!

.....
Lähtie, tavata, ostua, lähtie, tulla, sanuo, voi ja.

Sih tulou susieduakku.

— Terveh, Natoi! Jogo ..... valmis?

— Tule terveh! Isto, Mot'a. Toinah čuajučuaškan .....? Samvuaru vie on palavu.

— En, en, passibo. Vaste stolaspäi lähtin.

— No, kai ruavot luajin. Syömäne päčis, iče valmis.

— Nu ga sit .....

— Läkkä vai.

.....
Lähtie, olla, juvva.

Laukan jälles.

- Terveh tulgua! Jo ..... teidy. Midäbo hätkestystö?
  - Terveh, terveh! Tuattas tervehytty työndi.
  - Passibo. Tulgua vai pertih, murgin on valmis, samvuaru palavu stolal.
  - Midä hätkestymmö, laukas oli rahvastu. Yksi tuttavu, toine tuttavu, jogat toizenke pidäy ..... Sih i aigu meni. Pahas mieles ..... , jauhuo emmo suannuh. Mašoi, kävy vie murginan jälles, toinah ..... Uskaldettih tuvva.
  - ..... Nygöi tulgua vai stolah.
  - Istoi, Mot'a, tänne. Minä tuone istavummos. Toko, kačo, jallat väzyttih, kieli rašku vai ei väzy, ruadau.
-

Vuottua, kävvä, tuvva, paista, olla

(Valentina Kondratjevan Kaksi pedäjiä -kerdomuksen mugah)

Nygöi luaji omat dialogat. Teemat ollah moizet:

- a) *Pagizet laukas.* Vastavuit laukas tuttavanke, kudamua ammui et nähnyh.
- b) *Pagizet telefonas.* Pyhänpään sinul on roindupäivy, sendäh kučut dovarišan gostih.
- c) *Kirjutat dovarišale internetas.* Sanelet tulieh lomah nähte, lähtet huogavumah meren rannale.

14. Ližiä tekstah pädijät verbit. Net lövvät tekstan jälles. Taivuta net oigieh.

KEZÄ

Terväh ..... kezä. Kezän kuut ollah: kezäkuu, heinykuu da elokuu. Kezäl päivät ollah pitkät, yöt lyhyöt. Kezäl ..... päiväine da pihal on lämmin. Heinykuul on kai räkki. Rahvas sanotah: "Heinykuul päiväine tulettah palau".

Lapset kezäl ....., sendäh kai päivät ollah pihal, kižatah da ..... Hyö ..... kezoile da .....

Heinykuul puaksuh ....., tulu išköy da ..... Jyryn aigua ei pidäs kylbie kezoidu da ..... korgieloin puuloin tyves.

Heinykuul jo ..... muarjat: muur'oi, must'oi, čihoi. Rahvas ..... meččäh. Kyläläzet luajitah heiniä.

Elokuul päivy ....., yö ..... Lopul keziä jo on vilumbi. Rahvas sanotah: "Elokuul murginassah on kezä, murginan jälles sygyz".

Kävvä, päivittyö, pastua, tulla, lyhetä, kävvä, jyristä, kypsetä, huogavuo, hyppie, vihmuo, seizuo, pitketä.

---

15. Kačo kuva da sano, ongo se oigieh vai viäräh.

1. Pihal päiviä pastau.	a. oigieh. b. viäräh
2. Pihal on vilu.	a. oigieh. b. viäräh
3. Pihal vihmuu.	a. oigieh. b. viäräh
4. Pihal tuulou.	a. oigieh. b. viäräh
5. Pihal panou lundu.	a. oigieh. b. viäräh
6. Pihal panou raistu.	a. oigieh. b. viäräh
7. Pihal tuhuou.	a. oigieh. b. viäräh
8. Pihal tuldu išköy da jyrizöy.	a. oigieh. b. viäräh

16. Vastua kyzymyksih.

Ongo tänäpäi poudu päivy?

Pastaugo päiviä tänäpäi?

Vihmuugo tänäpäi?

Tuulougo tänäpäi?

Tuuččuaugo/panougo lundu tänäpäi?

Äijygo gruadussii lämmiä/pakkastu on tänäpäi?

17. Arbuia.

Kuuluu, a nävy ei.

Muah langieu, a muaspäi ei nouze.

18. Lövvä jogä puule oigei nimi karjalakse. Yhtistä net.

tammi

koivu

leppy

huabu

kuuzi

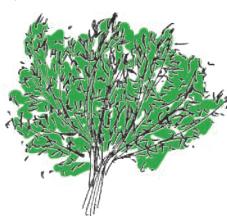
kadai

pedäi

niinipuu

pihl'ai

tuomi

paju

Lugu 14.

Päivykuri

1. Kačo tarkah kuvat da kirjuta tekstu Miikulan päiväh nähte. Sih niškoi sinule on annettu virkehet, net vai on segah pandu. Keriä net oigien jälletyksen mugah.

MIIKULAN PÄIVY

Školah minä astun jallai. Vie kävelen koiranke pihal. Nostuu menen kylby-pertih, pezen silmät da hambahat. Školan jälles tulen kodih da syön murginan. Otan repun da lähten školah. Vieren muate kymmenen aigua. Sit minä syön da juon čuajuu. Joga päiviä minä nouzen aijoi huondeksel. Muamo sil aigua varustau huondesveron. Illal kačon televiizorua. Školas minä opastun, tänäpää meil on kar-jalan kielen urokku, myö luvemmo da opastummo uuzii sanoi. Murginan jälles iče pezen astiet. Syöndän jälles šuorivun. Sit luajin urokat.

2. Valliče joga virkeheh päättävy loppu.

Huondeksel minä .....

Keitän rokkua, maguan, kävyn laukkah, pezen silmät, tansin, murginoičen, kižuan lapsenke, kävyn gostih.

Päiväl minä .....

Kačon televiizorua, ruan, keitän murginua, lumen, murginoičen, juon čuajuu, kävyn kylyh, ruokin fatierua, kävelen pihal.

Ehtäl minä .....

Ruan, kuundelen muuzikkua, syön huondesveron, pezen astiet, pastan piiruadu, huogavun, pezen hambahat, lumen kniigua, nieglon, illastan.

Yöl minä .....

Pajatan, opastun karjalan kieleh, kävyn tansiloih, nieglon, maguan, syön, kävyn kalah, huogavun, pezen astiet.

Talvel minä .....

Kävyn muarjah da gribah, suksitan, kytken, kuvon, suomin lundu pihal, luitstelen, nieglon.

Keviäl minä .....

Istutan kukkua, suoluan siendy, kižuan gr'uuhah, luajin varen'n'ua talvekse, luajin vagoloi, panen/istutan kartohkua, ruokin fatierua Äijäksepäiviä.

Kezäl minä .....

Kävyn kezoile, čuruan mäis, päivityn, valelen vagoloi, ongitan, kävyn meččäh, niitän, huogavun, suoluan ogurčua.

Sygyzyl minä .....

Kaivan kartohkua, kižuan jiäkur'oih, keriän muarjua da gribua, suoluan siendy, uidelen järves.

3. Lope virkehet. Ližiä nelli-viizi verbii joga virkeheh.

Minä joga päiviä .....
Minä joga suovattua .....
Minä nikonzu .....
Minä suvaičen .....
Minä en suvaiče .....

4. Luve tekstu da sanele, midä päivän aloh ruatah tämän perehen rahvas.

MEIJÄN ARGIPÄIVY

Joga huondestu minä nouzen puoliseičcie. Nostuu selgien da kerras menen pezvymäh. Pezen silmät da hambahat. Sit lähten keitändypertih da panen čainiekan kiehumah. Keitän vie koufien, ku ukko suvaičou sidä. Huondesverokse keitän kuašhua libo pastan olan'n'ua. Konzu kai on valmis, nostatan lapset da ukon. Lapset vie muattas, ga pidäy nostaa školah. Nostuu hyö terväzeh pestäh silmät da hambahat da tullah syömäh. Myö yhtes syömmö da juommo čuajuu.

Huondesveron jälles lapset lähtietäh šuorivumah. Kuni hyö šuorivutah, minä ehtin pestä astiet. Sit pidäy avvuttua Mašale sugie da palmikoiha tukat. Vie ainos pidäy kaččuo, ku lapset otettas školah kai, midä pidäy. Vien heidy školah mašinal, sit lähten ajamah ruadoh.

Ruavos pidäy olla yheksän aigua. Päiväl olen ruavos, lapset školas. Školaspäi kodih hyö tullah iče. Murginoijah da luajitah urokat. Maša päiväl kävelöy koiranke pihal. Il'l'u kävyy sportuškolah, häi kižuau jalgumiäčcyh.

Ruavos minä olen viidessäh. Ruavon jälles kävyn laukkah, ostaa midä pidäy da ajan kodih. Tuldoo varustan ildazen. Syömmö kaikin yhtes da ildazen jälles lapset avvutetah pestä astieloi. Ehtäl kačon, kui hyö luajittih urokat, kačommo yhtes televiizorua libo luvemmo. Menemmö muate kymmenen aigua.

5. Sanele, midä ruat päivän aigua.

Lugu 15.

Yksikön genetivu

GENETIIVAN KYZYMYKSET: KENEN? MIN?

-n	minä — minu- n
	meččy — mečä- n
	poigu — poja- n

1. Yhtistä.

Rastavan	käbälät
Lehmän	pohju
Kylyn	yö
Pertin	siemenet
Meren	maido
Jäičän	ižändy
Kirjan	juuret
Puun	kanzi
Nagrehen	lat'e
Koiran	pääčči
Taloin	kuori

2. Pane salbavomerkilöis olijat sanat yksikön genetiivah.

En malta ..... (ven'a) kieldy. (Hyö) ..... kois vie tuli palau. (Tuatto) ..... vellel on hyvä kodi. Kukkua kazvau ..... (kodi) očas. (Kirju) ..... kanzi rodih ylen čoma. (Perti) ..... kynnys on korgei. (Muamo) ..... sanat hyvin mustan. Se on ..... (minä) dielo. Buabo eläy ..... (Tuuksi) kyläs. (Vieljärvi) ..... rahvas kai tuldih pruazniekkah. Lähten ..... (sizär) kel linnah. Ammui en olluh ..... (sinä) luo.

! Died'oīn kel = died'oīnke
Buaban luo = buaballuo

Egläi olin died'oīn **kel** mečäs.
Kaiken kezän olin buaban **luo** kyläs.
Kezákse lähten buaban **luo** kyläh.

! Häi oli **minulluo** gostis.
Häi oli **sinulluo** gostis.
Minä olin **hänellyö** gostis.

Häi oli **meil** gostis.
Häi oli **teil** gostis.
Minä olin **heil** gostis.

- ! Tule **minulluo** gostih.
 Tulen **sinulluo** gostih.
 Läkkä **hänellyö** gostih.
- Tule **meile** gostih.
 Tulen **teile** gostih.
 Läkkä **heile** gostih.

Genetiivu + postpoziitat
magavosijan + luo/vieres
stolan + al, alle, alpää
päčin + tagan, tuakse, taguapäi
sinun + ies, edeh, iespäi

1. Luaji iellizien malliloin mugah.

(škuappu, jiäškuappu, ikkun, stola, ast'eškuappu) **luo**

.....

(divan, kreslu, magavosija, škuappu) **al**

.....

(kyly, kodi, halgopino,) **tagan**

.....

(päčči, minä) **ies**

.....

KODI

1. Luve da kiännä runo. Sano, mittuine kodi srojittuu rodieu runon kirjutajal, mittumua pertii sih tulou.

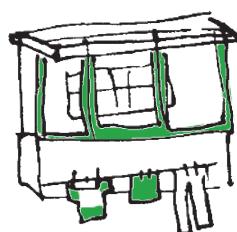
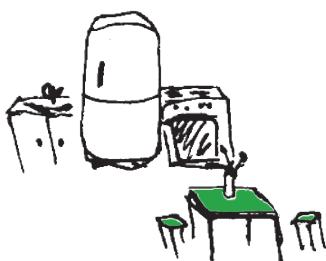
Zinaida Dubinina

KOIN LUAJINDU

Minä luajin nygöi kodii.	Pidäy sija hevole,
Parzis lujat seinät rodieu.	Tahnut lämmy lehmile,
Oččuperti gorničakse,	Pon'azele — kodaine,
Valgielkse da puhtahakse.	Lambahile — aidaine.

Ezipertis suuri päčči.	Rannas kyly kokottau,
Hyvä rodih, pädöy kaččuo.	Menen kylyh suovattan.
Sarai, senčoi, krinčazet —	Riihi seizou mečän reunas,
Kai on uvvet, puuhizet.	Nuottukoda järvirannas.

2. Sano da kirjuta, kus on suuri perti, magavoperti, keitändyperti, kylby-perti, edehine/senčoi, galđari.

3. Vastua kyzymyksih.

Kusbo sinä elät?

Elätgo kylän/linnan keskučas?

Kudamal pihal sinä elät?

Ongo sinul oma kodi?

Ongo sinul fatieru?

Kudamal kerroksel sinä elät?

Ongo sinul suuri kodi/fatieru?

Ongo sinul yksipertihine fatieru?

Äijygo pertii on sinun kois/fatieras?

Ongo sinun kois galđari?

4. Kirjuta, kus on

levo, truba, pordahat, ikkun, seiny, koin očču, lukku, veräi.

5. Mi sana ei päi joukkoh?

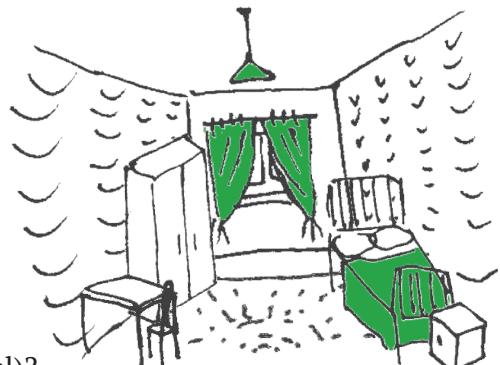
sobaškuappu	tiedokoneh	hurstine
ast'ěškuappu	čainiekku	kate
kirjuškuappu	jiäškuappu	vuarnu
stola	elektroplita	od'd'ualu
divan	kiägy	pielus
hursti	mikropäčči	pieluspiäline
pualičču	ut'ugu	pododel'niekku
stuulu	koufeinkeitin	
kreslu	leivänräkittää	

6. Kirjuta, kus on

lagi, lat'e, seiny, ikkun, ikkunpieline, čuppu, špalierit, zanavieskat.

Vastua kyzymyksih kuvua myöte.

1. Mibo pertilöi on kuvas?
2. Ongo perti suuri?
3. Ongo pertis ikkun?
4. Midä on pertis hurual käil (hurual puolel)?
5. Midä on pertis oigiel käil (oigiel puolel)?
6. Ongo lattiel midä?
7. Midä on ikkunas?
8. Ongo ikkunal kukkua?
9. Midä on seinäl?
10. Mi seizeou magavosijan vieres/luo?
11. Ongo škuapan al midä?
12. Ongo perti mielužu?
13. Ongo pertis lämmin?

7. Valliče, midä on karjalazes talois, nämmä sanat kirjuta enzimäzeh joukkoh. Toizeh kirjuta, midä on fatieras.

Karjalaine taloi	Fatieru

päčči, truba, senčoi, kylhyperti, telefon, aittu, karzin, golbečču, suuri čuppu, kožino, elektročökeh, kätkyt, sammutin, käziastii, kangaspuit, obrazat, jiäškuappu, mikropäčči, orret, galidari, vannu, koufeinkeitin, magavosijat, tahnut, vuišku, rundugu.

8. Avua salbavomerkit, pane sanat oigieh muodoh.

Riputa sovat ..... (vuarnu). Tule ..... (perti). Älä seizo ..... (kynnys). Pane veräi ..... (lukku). Hyö lähtietih elämäh ..... (uuzi kodi). Ongo Maša ..... (kodi)? Vastua pietäh ..... (kynnysčuppu). Pane päčči ..... (lämmy). Sua pada ..... (päčči). Älä tiputa ..... (lat'e). (Minun tulendu) ..... lämmittä kyly da pasta piiruat. Hänen koin ..... (očču) on järvi. Kačon, ga mašin koin ..... (očču) karahtihes. Kiärbästy lendi ..... (ikkun) pertih. Ikkunseiny on ..... (päiväine) päi.

9. Luve tekstu da pane sille nimi. Ližiä sih oigiet sanat, net lövvät tekstan jälles. Vastua kyzymyksih tekstan jälles.

.....

Myö tulimmo elämäh Anukseh viizi vuottu tagaperin. Linnas tuatale annettih ..... , sendäh lähtimmögi elämäh sinne. Enne elimmö Videles, tuatto da muamo ruattih Anukses, heil joga päiviä pidi ajelta ..... linnah. Nygoi linnas eläjes hyö kävväh ruadoh jallai.

Videles meil on ..... kodi. Ei se ole suuri, ga tilua kaikile täydyy. Tuatto vellen kel iče ..... se. Kodii emmo myönnyh. Joga suovattua da pyhiä-päiviä ajelemmo Videleh, lämmittämö ..... . Kezäl kyläs on äijy ruaduo. ..... on äijy midä istutettu, ouveššiloi pidäy kytkie da valella.

Linnas meil on ..... fatieru. Minul on oma perti, tuatal da muamal — oma da vie on suuri perti, keitändyperti da edehine. Minun ..... kai perti-lomut ollah uvvet, emmo ruvennuh nimidä tuomah Videlespäi. Min maltoimmo, sen ostimmo linnah tulduu.

Minun perti on suuri da valgei. Pertis oigiel käil on suuri magavosija. Hurual käil ollahkirjupualičat. Ikkunan vieres seizou stola, kudamal on tiedokoneh. Uksičuppuh myö panimmo sobaškuapan. Lattiele buabo andoi ..... , häi iče kudoi sen. Minun pertis vie on äijy ..... , iče istutin niilöi, iče kačon da valelen.

Joga piätteniččiä minä ..... omua pertii. Tulen školaspäi kodih dai rubien kabrastamah. Terväh pyhkin pölyt da lattien, sit valelen kukat da pezen lattien. Hurstiloi kävyn puistamah pihale. Muamuagi avvutan fatieran ruokindas. Ainos pezen astiet da pyhkin pölyt.

.....
Ruadoh, fatieru, ruokin, oma, nostettih, hurstin, kylyy, muamal, kolmepertihine, pertis, kukkua.

1) Konzu In'an pereh muutti Anuksenlinnah?

2) Kus eläy In'an pereh Anuksenlinnas: omas kois vai fatieras?

3) Mittuine on In'an perti?

.....

4) Midä on In'an pertis hurual puolel?

.....

5) Midä on čupus?

.....

6) Midä on ikkunan vieres?

.....

7) Ken kudoi hurstin, kudai on In'an pertis lattiel?

.....

8) Ken kabrastau In'an pertii?

.....

9) Avvuttaugo In'a muamua fatieran ruokindas?

.....

10. Sinun ies on kaksi pertii. Lövvä niilöis kymmene eruo. Sano, midä on yhtes da midä ei ole toizes. Kirjuta kerdomus yhten kuvan mugah, käytää tämän luvun sanastuo.

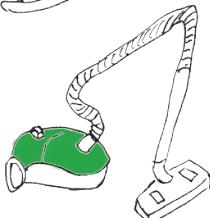
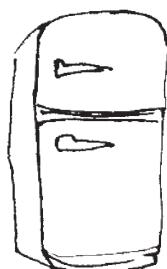

11. Sanele omas kois da omas pertis.

.....

12. Arbua sanaristikkö. Sanaristikös on vai sidä, midä voi olla kois.

1. Tikutan da takutan,
Aijan teile ozutan.
Ei pie muates huoleksie —
Havačutan huondeksil.
2. Yöt loukos, päivät sellalleh.
3. Läbi nägyy, lämmän pidäy.
4. Kaiken pertin hyppelöy, hyppelöy, čuppuzeh i kykistyy.

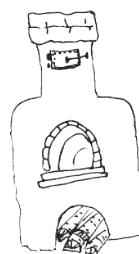
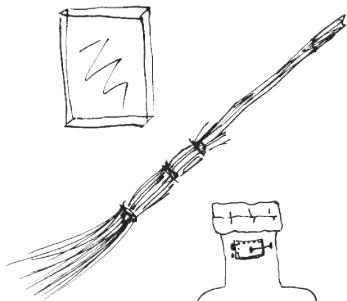

2						1
---	--	--	--	--	--	---

10. Mustu suu, ruskei kieli.

11. Ei se ruadoh huolita —
Ezmäi vačan hiiluttau,
A sit sobih liččau
Hiilutettuu vaččua.

12. Pyöryžäine, st'oklahine,
Iloil syttyy tuli sinne.

13. Kičeräine, käceräine,
kai helmat kaččou.

3				
4				

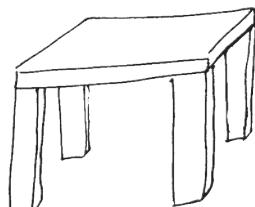
14. Malta sille
Neniä painua —
Hyvä! mielel
Pölyt lainuo.

5			
6			
7			
8			

15. Ikkunaine — silmy yksi.
Kačon sinne ihastuksis.
Koispäi iäre lähtemättäh
Kaiken mieron voibi nähtää.

9			
10			
11			

12			
----	--	--	--

13			
14			

15						
----	--	--	--	--	--	--

Sanaristikköh on otettu Paavo Lukinan arbeitustu.

Lugu 16.

Imperfektu

— I — IMPERFEKTAN TUNNUS

preezensu	+	-i-	=	imperfektu
sanuo				
minä sanon		----->		sanoin
sinä sanot		----->		sanoit
häi sanou		----->		sanoi
myö sanommo		----->		sanoimmo
työ sanotto		----->		sanoitto
hyö sanotah		----->		sanottih

! *Astevaihtelu, yksikön 3.p.*
andua — andau — andoi
ruadua — ruada — ruadoi
kučuo — kučuu — kučui

YKSIVARDALOHISET VERBIT

o	-->	-oi	kaččuo	— kačo-n -> kačoi-n	
u	-->	-ui	astuo	— astu-t -> astui-t	
y	+i	-->	-yi	kyzyö	— kyzy-y -> kyzyi
i	-->	-ii	hyppie	— hypi-n -> hypii-n	

! eččie — ečiin, ečii

ä	+i	-->	-i	mečästiä	— mečästäättö -> mečästi-ttö
e	+i	-->	-i	kytkie	— kytke-mmö -> kytki-mmö

igävöijä — igävöiče-n -> igävöiči-n

a +i --> -oi **kattua** — katta-u -> katoi
(kaksitavuhizis, kudamis enzimäzes tavus on -a, -ua, -au)

a +i --> -i **suittua** — suita-n -> suiti-n (ei ole a:du)
kabrastua — kabrasta-t -> kabrasti-t (monitavuhizet verbit)

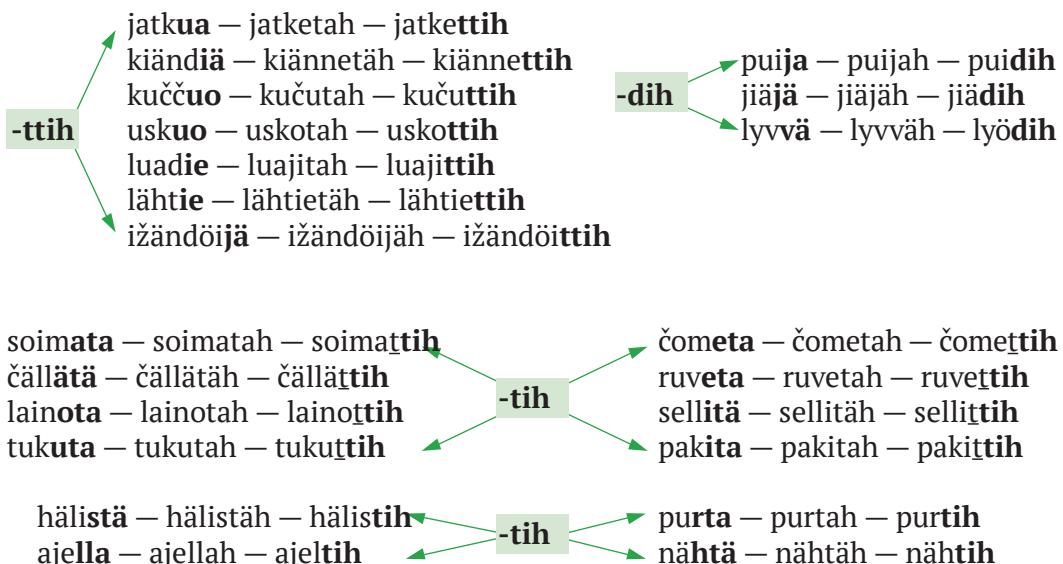
VV +i --> Vi **suaaja** — sua-n -> sain
syvä — syö-ttö -> söi-ttö

! naija — nai-n -> nai-n

KAKSIVARDALOHISET VERBIT

-ua	+ -i	-->	ai	čakata	čakkua-t -> čakkai-t
-ää	+ -i	-->	äi	ližätä	ližiä-y -> ližäi
-uo	+ -i	-->	ui	nel'l'uta	nel'l'uo-n -> nel'l'ui-n
-uo	+ -i	-->	oi	čiihota	čiihuo-n -> čiihoi-n
-yö	+ -i	-->	öi	lädžötä	lädžyon -> lädžöin
-ie	+ -i	-->	ei	ruveta	rubie-tto -> rubei-tto
-ie	+ -i	-->	ii	šuorita	šuorie-n -> šuorii-n
-e	+ i	-->	i	suureta	suurene-n -> suuren-i-n
				pakita	pakiče-n -> pakiči-n
				pestä	peze-n -> pezi-n
				kävellä	kävele-n -> käveli-n
				mennä	mene-n -> meni-n
				purta	pure-n -> puri-n

VERBILÖIN MONIKON 3. PERSOUNU

4 verbii

mennä – mennäh – mendih
tulla – tullah – tuldihi
panna – pannah – pandih
olla – ollah – oldih

IMPERFEKTAN KIELDOMUODO

kaččuo	kačoin kačoit kačoi kačoimmo kačoitto kačottih	en kaččonuh et kaččonuh ei kaččonuh emmo kaččonuh etto kaččonuh ei kačottu	!	yksivardalohine, kaksitavuhine
kirjuttua	kirjutin kirjutit kirjutti kirjutimmo kirjutitto kirjutettih	en kirjuṭannuh et kirjuṭannuh ei kirjuṭannuh emmo kirjuṭannuh etto kirjuṭannuh ei kirjutettu	!	yksivardalohine, monitavuhine

Dostaliloin verbityyppilöin imperfekstan kieldomuvvot lövvät taulukos. Opastu da pane piäh karjalan kielen verbilön imperfektan myöndö- da kieldomuvvot.

IMPERFEKTAN MYÖNDÖ- DA KIELDOMUODO

YKSIVARDALOHIZET VERBIT

<i>Infinitiivi</i>	<i>Yksikön 1. persounu</i>	<i>Monikon 3. persounu</i>
andua	annoin en andanuh	annettih ei annettu
ottua	otin en ottanuh	otettih ei otettu
kirjuttua	kirjutin en kirjutannuh	kirjutettih ei kirjutettu
ellendiä	ellentin en ellendänyh	ellendettih ei ellendetty
kuččuo	kučuin en kuččunuh	kučuttih ei kučuttu
kaččuo	kačoin en kaččonuh	kačottih ei kačottu
kyzyö	kyzyin en kyzynyh	kyzyttih ei kyzytty
lugie	luvin en lugenuh	lugiettih ei lugiettu
ečcie	ečiin en eččinyh	ečittih ei ečitty
suaaja	sain en suannuh	suadih ei suadu

naija	nain en nainnuh	naidih ei naidu
atkaloija	atkaloičin en atkaloinnuh	atkaloittih ei atkaloittu
tuvva	toin en tuonnuh	tuodih ei tuodu

KAKSIVARDALOHISET VERBIT

<i>infinitiivu</i>	<i>Yksikön 1. persounu</i>	<i>Monikon 3. persounu</i>
hallata	halgain en hallannuh	hallattih ei hallattu
hypätä	hyppäin en hypännyh	hypättih ei hypätty
čiihota	čiihoin en čiihonnuh	čiihottih ei čiihottu
lädžötä	lädžöin en lädžönnyh	lädžöttih ei lädžöttty
nel'l'uta	nel'l'uin en nel'l'unnuh	nel'l'uttih ei nel'l'uttu
suureta	suurenin en suurennuh	suurettih ei suurettu
ruveta	rubein en ruvennuh	ruvettih ei ruvettu
šuorita	šuoriin en šuorinnuh	šuorittih ei šuorittu
pakita	pakičin en pakinnuh	pakittih ei pakittu
pestä	pezin en pessyh	pestih ei pesty
tulla	tulin en tulluh	tuldih ei tuldu
mennä	menin en mennyh	mendih ei menty
purta	purin en purruh	purtih ei purtu
nähtä	näin en nähnyh	nähtih ei nähty

1. Preezensu vai imperfektu?

Tulin laukan salbuandale.
Lapsi jo hyvin lugou.
Kaiken yön tuuččai.
Mikse nenga ruat?
Häi tahtoi lähtie linnah.
Myö tunnemmo händy.
Lapsi heitti maijon suvaičendan.
Buabo herkäh maguau.
Suvituuli kalan randah tuou,
a pohjaine kattilas ottau.

- a. preezensu b. imperfektu
a. preezensu b. imperfektu

2. Preezensu vai imperfektu? Pane salbavomerkilöis olijat verbit oigieh muodoh.

Mennyt yön äijäl ..... (vihmuo). Joga pyhiäpäiviä myö ..... (pastua) šipainiekka. Häi ..... (suaja) lapsen mulloin. Mennyt sygyzyn puaksuh ..... (kävävä) meččäh. Tulien vuon ..... (lähtie) Ruocčih. Jo ..... (olla) muarjas tänä vuon. Huomei ..... (lämmittiä) kylyn, tänäpäi emmo rubie. Huomenenjälles ..... (tuvva) vellat. Egläi ..... (ruadua) kaiken päivän. Nygöi minä ..... (opastuo) karjalan kielen kursiloil. Vunukku ..... (maltua) livvikse. Uvvel nedälil häi ..... (ruveta) huogavumah. Mennyt kezän ..... (huogavuo) suves. Tänä huondes paimoi aijoi ..... (työndiä) lehmät. Vie tänäpäi ..... (mustua) voinan aigoi. Häi ..... (mennä) miehele sygyzyl. Enneglästy minä muga ..... (väzyö), ga odva kodih ..... (piästä).

3. Käytä imperfektua.

Buabo (kuorittua) kartohkat buoloikse .....
(Unohtua) dengat kodih. ....
Died'oi (kohendua) kuatančat. ....
Myö jo (čomendua) kuuzen. ....
Brihačču (ongittua) kalua. ....
Lapsi (kielastua) muamua. ....
Työ (avvuttua) meidy. ....
Buabo (kirjuttua) kirjazen. ....
Häi yhty samua pajuo (pajattua) kaiken ehtän. ....
Velli (uskaldua) avvuttua. ....
Minä (ozuttua) lapsele linnan. ....
Sinä (sammuttua) tulen. ....
Myö (kabrastua) kartohkat kuoppah. ....

Myö (ostua) uvven koin.	.....
Vägi kodvan (vuottua) händy.	.....
Minä (ottua) avaimet da (lähtie) ruadoh.	.....
(Soittua) sinule egläi.	.....
Minbo (sordua)?	.....
Kaži (n'uustua) majot, älä anna lapsele.	.....
Minä (nagrua) hätken.	.....
Sinä (andua) vellat.	.....
Egläi minä (ruadua) ehtässäh.	.....
Tyttö (kattua) stolan.	.....
Died'oi (ajua) linnah.	.....
Lapsi (kastua) jallat.	.....
Buabo (pastua) kalakurniekan.	.....
Työ (kiändiä) tekstan.	.....
Sinä (työndiä) kirjazen vellele.	.....
Buabo samvuaran (keittiä) da keskistolale (heittiä).	.....
Tuatto (kyndiä) pellon.	.....
Sinun periä (pidiä) myöhästyö.	.....
Häi (kiirehtiä) kodih.	.....
Sinä (pöllättiä) minuu.	.....
Minä (syöttiä) počin.	.....
Minä (kylmiä), kai iäni särizöy.	.....
Tuatto (lämmittiä) kylyn.	.....
Muamo (peittiä) avaimet lapsis.	.....
Died'oi (niittiä) tagaveriäl.	.....
Sizär (niegluo) sukat.	.....
Työ (tahtuo) lähtie linnah.	.....
Died'oi (kačuo) verkot.	.....
Tytär (pilkuo) kartohkat.	.....
Luaji, kui minä (sanuo).	.....
Muamo (kučuo) murginale.	.....
Tänäpäi myö (havaččuo) aijoi.	.....
Mulloi sinä (huogavuo) Suomes.	.....
Tuli (sambuo).	.....
Kolme päiviä peräkkäi (vihmuo).	.....
Šuapku piäs (pakkuo).	.....
Häi (suuttuo) tyhjäs.	.....
Egläi minä äijäl (väzyö).	.....
Häi (kyzyö) velgah.	.....
Poigu (kyzyö) tuatalleh abuu.	.....

Tuatto (iškie) nuaglan.	.....
Muamo (käskie) kävvä laukkah.	.....
Myö (lähtie) meččäh.	.....
Died'oi (kulgie) kepin kel.	.....
Häi (sugie) tukat.	.....
Myö (riiččie) vahnan kylyn.	.....
Työ (suomie) lumet krinčazel.	.....
Myö kaiken luaduh (oppie) pakita abuu.	.....
Myö parahite murginale (ehtie).	.....
Muamo (ruokkie) pertin.	.....
	.....
Myö (juvva) veresty maiduo.	.....
Sinä (tuvva) halguo.	.....
Tuatto (myvvä) vahnan mašinan.	.....
Gostih myö ainos (kävvä) vastai.	.....
	.....
Häi (naija) mulloi.	.....
Minä (suaja) kirjazen muamas.	.....
	.....
Myö (haravoija) heinät.	.....
Muamo (kabaloija) lapsen.	.....
Tyttö (palmikoija) tukat.	.....
Sinä (ižändöijä) täs talois.	.....
	.....
Muamo (ommella) čoman pluat'an.	.....
Sinä (valella) kukat.	.....
Myö jo (tulla) ruadoh.	.....
Työ (kävellä) pihal.	.....
Muijal nikus en olluh, vai laukkah (nouzetella).	.....
Työ tervähgi linnah (ajella).	.....
	.....
Buabo (panna) hallot päččih.	.....
Ruodu (mennä) kädeh.	.....
Päivy sudre (mennä).	.....
	.....
Died'oi (viertä) vačalleh.	.....
Minä (nähtä) pahan unen.	.....
	.....
Muamo (avata) ikkunan.	.....
Opastui (vastata) kyzymykseh.	.....
Sinä (kaimata) avaimet.	.....
Häi (muata) puolehpäivässäh.	.....
Myö (suolata) siendy.	.....
Myö (hallata) hallot.	.....

Kaži (hypäta) lattiele. ....
 Myö (kerätä) kaksi rengii muarjua. ....
 Lapsi (cällätä) kaiken stolan. ....
 Buabo (kezräätä) langat. ....

 Egläi terväh (uinota). ....
 Ahven (lainota) ongen čyötönke. ....

 Neidine (šuorita) bualuh. ....
 Häi (sellitää) parahih sobih. ....
 Päčči (lämmittää). ....
 Hiemai (revitä). ....
 Briha (kozita) kylän parastu neidisty. ....

 Egläi aijoi (pimetää). ....
 Dorogu vihmoin jälgeh (paheta). ....
 Myö (ruveta) parembah elämäh. ....

 Sinäpiän minä aijoi (nosta) maguamas. ....
 Vunukku (pestää) astiet. ....
 Mašin pihal (jyristää). ....
 Häi kai (säristää). ....
 Lapsi yön (vädžistää). ....

 Hukku (juosta) meččäh. ....

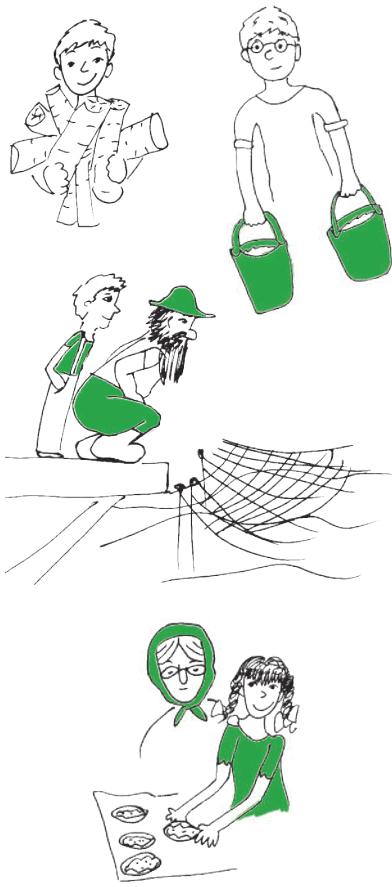
- 4. Kirjuta tekstu uvvessah. Kai verbit tekstas ollah preezensas, sinul tulou kirjuttua imperfektas. Algu rodieu moine: *Suovattan myö nouzimmo yheksän aigua...* Erähät virkehét toinah tulou kogonah kirjuttua uvvessah.**

MEIJÄN HUOGAVOPÄIVÄT

  Suovattan myö nouzemmo yheksän aigua. Sinä piän muamal da tuatal ei pie ruadoh, meil ei pie školah, sendäh voimmo muata hätkembän. Suovattan kui arkipäivinnygi huondesveron varustau muamo. Häi keittäy kuašan. Il'l'u suvaičcou brossukuaššua, minä parembi syön mannoidu kuaššua. Huondesveron jälles minä avvutan muamale pestä astieloi.

  Syödy da astieloin pestyy myö ru-biemmo šuorivumah kyläh buaban da died'oin luo. Tuatto lähtöy garažah ottamah mašinua. Sil aigua muamo keriäy sidä, midä pidäy ottua keräle kyläh. Suovattan myö olemmo yödy kyläs, kodih tulemmo vaste pyhänpäin ehtäl. Matku kyläh ei ole pitky, ajua pidäy puolitostu čuassuu.

Kyläh tulduu rubiemmo lämmittämäh kylyy. Tuatto kandau vetty, Il'l'u tuou halguo. Myö muamanke avvutammo buabale varustua murginua. Sit čuasun aigua rubiemmo syömäh. Kuni kyly läämbiey, tuatto died'oinke da Il'l'anke kävväh kaččomah verkoloi. Toiči puuttuu äijy kalua. Sit ehtäkse buabo keittäy kalarokan. Pikkarazet kalat — kiiškoizet da ahvenizet — annammo kažile. Minä iče syötän sidä.

Konzu kyly on valmis, kävymmö kylyh. Kylyn jälles kerävymmö ildazele, syömmö da juommo hiilavua čuajuu samvuaraspäi. Buabo da died'oi sanellah omii uudizii, myö — omii. Toiči kylyh tulou tuatan velli perehenke. Hyö eletäh loitton, sendäh ei ainos piästä käymäh buaban da died'oin luo. Ehtäl myö Il'l'anke sit kižuammo pihal sevoittarienke.

Pyhänpäivän huondeksel minä nouzen yhtes buabanke. Häi jogaa huondestu nouzou aijoi, puoliseičcie. Pyhänpäin häi panou päcin lämmäh da rubieu pastamah šipainiekkaa. Minä avvutan hänele. Avvutan ajella kuorii, panna syväindy da yhtistää reunoi. Sit päčispäi otettuu vojan šipainiekat sulatetul voil. Konzu kaikin nostah, šipainiekat ollah jo valmehet. Myö suvaičemmo syvä niidy hiilavalleh.

Kodih lähtemmö murginan jälles. Kodih tulduu myö Il'l'anke luajimmo urokat, kačcommo televiizorua da vieremmö muate kymmenen aigua.

5. Mi sana ei päi joukkoh?

Haugi, kuor'oi, ahven, särgi, lohi, riäpöi, nižu, matikku, lahnu, kuha, kiiškoi.
Haravu, nuottu, lauttu, verko, ongiruagu, merežy.

6. Luaji kieldovirkehet. Käytää imperfektua.

Sinä vie (ei, kattua) stolua.	.....
Häi (ei, andua) minule velgah.	.....
Enneglästy (ei, soittua) sinule.	.....
Myö (ei, kielastua) teidy.	.....
Työ (ei, kiändiä) tekstua.	.....
Ehtäl häi (ei, kaččuo) televiizorua.	.....
Buabo vie (ei, niegluo) alazii.	.....
Häi (ei, uskuo) minuu.	.....
Työ (ei, kyzyo) abuu.	.....

Myö (ei, ehtie) kirjuttua kirjastu loppussah. ....
Myö nikunne (ei, lähtie). ....
Häi (ei, iškie) lehmiä. ....
Opastui (ei, lugie) tädä kniigua. ....
Työ (ei, suaja) kirjastu. ....
Minä (ei, voija) tulla aijomba. ....
Häi (ei, voija) tulla meile gostih. ....
Minä (ei, jiäjä) sinne. ....
Häi nikonzu (ei, juvva) viluu vetty. ....
Lapsi (ei, tuvva) kodih kažinpoigua. ....
Myö vie (ei, haravoija) heinii. ....
Häi (ei, kabaloija) lastu. ....
Työ vie (ei, hallata) halgoloi. ....
Egläi minä kaiken yön (ei, muata). ....
Myö vie emmo (kerätä) čihoidu. ....
Lapsi vie (ei, uinota). ....
Kirves (ei, upota). ....
Tuatto vie (ei, tukuta) mullozii lehtii. ....
Mennyt talven (ei, tuhuta). ....
Rottu (ei, töllötä). ....
Buabo (ei, keritää) lambahii. ....
Minä (ei, ruveta) syömäh. ....
Sinä (ei, ruveta) kiistämäh. ....
Lapsi (ei, kuunnella) vahnembii. ....
Sinä (ei, valella) ehtäl ogurčoi. ....
Myö nikonzu (ei, ahnastella). ....
Tänäpäi vezirottu vie täs (ei, uijella). ....
Buabo vie (ei, panna) päččii lämmäh. ....
Sinä (ei, nähtä) händy. ....
Minä (ei, piästä) pruazniekale. ....

7. Vastua kyzymyksih mallin mugah. Vastates käytä imperfektan kieldomuoduo.

Malli: Olitgo ehtäl buaballuo? En olluh.
Kävyitgo egläi tiijustamah died'oidu? ....
Keititgo ildazen? ....
Salbaitgo veriän? ....
Pezitgo astiet? ....
Kačoitgo ehtäl televiizorua? ....
Annoitgo hänele vellat? ....
Toitgo halguo? ....
Lämmititgo päčin tänäpäi? ....
Luvitgo tämän kirjutuksen? ....
Panitgo suolua rokkah? ....

Sevoititgo taignan? .....
Kannoitgo vetty kylyh? .....
Pyhkitgo lattiet? .....
Söitgo murginan kois? .....
Valelitgo kukat? .....
Kuundelitgo huondeksel uudizii? .....
Avvutitgo muamua? .....
Luajitgo kodiruavon? .....
Kävyitgo laukkah tänpäi? .....
Ostitgo maiduo? .....
Kiehuigo čainiekku? .....
Panitgo päčin lämmäh? .....
Lypsitgo lehmän? .....

8. Pane salbavomerkilöis olijat verbit imperfektan monikon 3. persounah.

Hyö (ostua) uuzi kodi. ....
Hyö (andua) tytär miehele. ....
Lumet jo (sulua). ....
Lapset (murendua) kai čuaškat. ....
Ehtäl brihačut (varustua) urokkoi huomenekse. ....
Opastujat (kiändiä) tekstu. ....
Lapset (tiediä), kunne pidäy mennä. ....
Meile vie tuomastu (työndiä). ....
Hyö (eliä) yhtes. ....
Minuu (kuččuo) gostih. ....
Lapset (opastuo) hyvin. ....
Jallat (kastuo) da piäčakko tartui. ....
Silmät (voibuo). ....
Lapset (kerävö) tuatan kodih. ....
Lapset (lugie) hil'l'ah. ....
Vastevai tuandoi (lähtie). ....
Lapset (luadie) lumiukko. ....
Hyö (tervehtie) meidy. ....
Lapset (pyhkie) lattiet. ....
Avaimet (jiääjä) kodih. ....
Lapset rakkahal (syvvä) rokkua. ....
Hyö (myvvä) endine kodi. ....
Egläi hyö (kävvä) meile. ....
Hyö (voija) ruadua ehtässäh. ....
Ruadajat (haravoija) heinii. ....
Vahnembat (äbäzöijä) omii lapsii. ....
Lapset enzimäzikse (murginoija). ....
Lapset (kižata) pihal. ....
Hyö (čurata) mäis. ....

Hyö (soimata) meidy.	.....
Vahnembat (kerätä) äijy siendy.	.....
Hebo da regi (upota) jiän alle.	.....
Hyö (uinota) terväh.	.....
Hyö (erota) mulloin.	.....
Hyö (čiihota) kaikel hierul.	.....
Brihačut (nel'l'uta) školah.	.....
Lihat (kypsetää) päčis.	.....
Hebozes (tarita) sada rubl'ua.	.....
Äijät händy (kozita).	.....
Pöllästyin, kai tukat pystyi (nosta).	.....
Hyö (juosta) järvele.	.....
Kuibo hyö (piästäjä) joves poikki?	.....
Lapset (pestää) astiet.	.....
Hyö (valella) kukat.	.....
Hyö (ajella) linnah.	.....
Hyö jo (tulla) kodih.	.....
Hyö (panna) päčči lämmäh.	.....
Hyö (olla) ruavos.	.....
Vahnembat (mennä) ruadoh.	.....

9. Luaji kieldovirkehet. Käytä imperfektua.

Händäh lapset (ei, unohtua).	.....
Vellekset (ei, kalastua) järvel.	.....
Hyö (ei, kielastua) nikonzu.	.....
Hyö (ei, ellendiä) karjalua.	.....
Minuu (ei, kuččuo) gostih.	.....
Hyö (ei, myöhästyö) luvendole.	.....
Hyö (ei, ehtie) tulla enne vihmua.	.....
Hyö (ei, lähtie) järvele.	.....
Hyö (ei, tuvva) keräle nimidä.	.....
Hyö (ei, voi ja) tulla tänäpäi.	.....
Lapset (ei, jiäjä) kodih.	.....
Egläi hyö (ei, kävävä) yliopistoh.	.....
Hyö nikonzu (ei, čiihota).	.....
Topat (ei, erota) märris muarjois.	.....
Nenne miehet egläi (ei, hälistää).	.....
Hyö vie (ei, viertää) muate.	.....
Sorzat (ei, uijella) randua myö.	.....
Hyö (ei, ruveta) ruadamah.	.....
Hyö vie (ei, panna) kartohkoi.	.....
Hyö (ei, olla) kois.	.....
Lapset vie (ei, tulla) kodih.	.....
Hyö (ei, panna) kylyy lämmäh.	.....

10. Luve dialogat da luaji omat.

- Jogo kävyit kylyh?
- Kävyin, vastevai tulin.
- Oligo löylyy?
- Oli. Tänäpääi kylläl kylvimmös.

- Olitgo sinä egläi ruavos?
- En olluh. Pidi ajua linnah kohendua mašin.

- Kävyitgo laukkah?
- En käynnyh. Myöhä tulin kodih. Laukku oli salvas. Sinä etgo nimidä ostanuh?
- Ostin vai leibiä da maiduo. Olgah, huomei sit kävymmö laukkah.

- Midäbo ruavoit ehtäl? Et soittanuh minule.
- Olin kois, oli äijy ruaduo. Ezmäi pezin lattiet da ikkunat. Sit pidi pestä sovat. Unohtin soittuagi. Midäbo sinule kuuluu?
- Ga kai on endizelleh. Ajelimmo pyhänpään Vieljärveh. Pidi nostua kartohkua, eiga ei olluh ni yhty jo. Lämmitimmö kylyn, kävymmö kylyh da tulimmo kodih. Emmo olluh yödy kyläs.

- Ehtiitgo lugie kniigan?
- En vie ehtinyh.
- Luve da tuo teriämbi. Uskaldin andua Verale.

- Ostitgo leibiä?
- En ostanuh. Sinä ethäi sanonuh ostua.
- Olgah. On vie palaine endisty.

- Jogo keitit murginan? Tahton syvä.
- Rokku ei ole vie valmis. Vuota kodvaine. En ehtinyh vie ni kaloi žuarie.

11. Kiännä karjalakse.

Ты прочитал статью?	Прочитал.	Не прочитал.
Ты сходила в магазин?	Сходила.	Не сходила.
Ты купила молока?	Купила.	Не купила.
Ты принесла книгу?	Принесла.	Не принесла.
Ты сделал уроки?	Сделал.	Не сделал.
Вода в чайнике вскипела?	Ещё нет.	Да, уже вскипела.
Ты отправила письмо?	Отправила.	Не отправила.

12. Vastua kyzymyksih mallin mugah.

Malli: *Olitgo egläi kois? Olin. En olluh.*

- Nouzitgo aijoi? .....
Jogo pezit silmät? .....
Panitgo čainiekan kiehumah? .....
Jogo joit čuajun? .....
Nostatitgo lapsed? .....
Pezitgo astiet? .....
Kabristitgo pertit? .....
Pyhkiitgo pölyt? .....
Valelitgo kukat? .....
Puistitgo hirstit? .....
Keititgo murginan? .....
Jogo vierit muate? .....
Ajelitgo Veškelykseh? .....
Jogo häi tuli? .....
Jogo häi nai? .....
Jogo häi meni miehele? .....

13. Pane salbavomerkilöis olijat verbit imperfekstan oigieh muodoh.

KYLYNIŽÄNDY

In'a ylen äijäl ..... (suvaija) kävvä kylyh. Suovattupäivy ..... (olla) ku pruaenziekku rouno. Kylys muamo ezmäi ..... (pezettiä) Pal'an. Hänelegi kyly oli mieleh: Pal'a ..... (hihittiä) da ..... (ohkua). Brihaččuine kaččeli koivuvastan lehtii da kai oppi tungie niidy suuh. Pal'ua ..... (panna) virumah laučoile, vähäzel ..... (koskettua) vastal da jälles ..... (valattua) sundozel viel. Toibunuh da väzynyh lapsi ..... (kiärie) od'd'ualah da tuatto ..... (vediä) hänen kodih.

Toizekse oli In'an vuoro. Muamo ..... (kylvettiä) händy vastal da kodva- zekse ..... (laskie) huogavumah kylyn senčoih. Kezäl muamo ..... (kerätä) šiiloidu, ... (panna) niilöi tuazah da ..... (valua) piäle hiilavua vetty. Nämmil vezil muamo ..... (pestä) In'an tukat da ..... (sellittiä) mikse häi muga ruadau: tukat sit roitah läpettäjät da tervehet, kazvetah pitkäkse.

In'ua valattajes muamo ..... (sanuo) luvun, kuduan neičykky painoi mieleh:

— Vezi kuldaine kuningas, vezi- vedoine pruavednói, kui sinä olet puh- tas, mugai puhtasta oigei hengi In'a.

Paras, midä oli kylys, oldih muaman “suarnat” — häi ..... (sanella) kylynižändäh näh. Konzu In'a ..... (unohtua) da ..... (ruveta) liijal mängymäh kylys libo pajattamah, muamo vagavah ..... (sanuo):

— Älä hälize, kylynižändy sidä ei suvaice. Älä tabavuta händy.

Kylynižändäh näh In'a ..... (tiediä) muamas: häi oli parrakas vahnušši. Kylynižändy eli kylynsenčois halgopinon tagan.

— Mindähbo minä ni kerdua en nähnyh händy, ihmelteli In'a.

— Häi ei ozuttai ristittyzile, vikse ujosteleh, sendäh ku häi on ihan alasti.

Muamo ..... (nev vuuo) In'ua:

— Kylys lähtijes kylynižändäle pidäy jättiä vetty da vastu — häigi tahtou pezevyö.

Buabo ..... (sanuo), kačo, joga kohtas ollah ižändät: tahnuos net vardoijah žiivattoi, kois — taloin eläjii pahuksis da ozattomuksis, voijahgi ennustua pahua.

— Net ylen harvah ozutetahes. A ku ozutannehes, sanommo, koinižändy, pahua pidäy vuottua.

Otettu Natalja Sinitkajan In'aine-kerdomuksespäi

14. Sellitää sananpolven merkičys.

Suovattu kylytöi, pyhäpäivy piiruatoi, se ei maksa nimidä.

15. Arbuia.

Mulleroine korvoin vetty juou, sylen puudu syöy.

Mečäs kazvau, kois rodivuu.

16. Yhtistä oigieh.

Истопи баню!

Затопи баню!

Принеси воды и дров в баню!

Закрой трубу!

Пойдём в баню!

Возьми веник в баню!

Поднимайся на полок!

Подкинь пару!

Läkkä kylyh!

Ližiä löylyy!

Nouze lavvoile!

Lämmitä kyly!

Tuo vetty da halguo kylyh!

Salbua truba!

Pane kyly lämmäh!

Ota vastu keräle!

17. Juohattele paikkusijoi. Avua salbavomerkit.

Kyly on ..... (järvirandaine). Mene vai ..... (kylynsenčoi), vilustu sie. Lämmitä kyly meijän ..... (tulendu). Kanna vetty ..... (kattil). Meil tuatto kävyy ..... (vastu). (Lavvat) ..... ei suannuh korvii nostua, moine oli räkki. (Kyly) ..... pandih uuzi kattil. Minä ..... (vilu vezi) valammos. Hiero ..... (vihkoine) selgiä. (Meijän kyly) ..... on ylen hyvä löyly. Käske buabo ..... (kyly).

18. Vastua kyzymyksih.

Midä on kyls? Alleviivua net sanat.

Pääčči, galdaari, kattil, kangaspuut, laučču, lassvat, labju, kaššali, kylynsenčoi, truba, koukku.

Midä kylyy lämmittäjes da kylbijes pidäy? Alleviivua net sanat.

Kauhu, ferezi, rengi, räkki, tuazu, riehtil, vastu, vihkoine, verko, šampuni, muilu, halgo, stoikku, virites, käzipaikku, löyly.

19. Luve dialogat. Luaji omat.

— Mašoi, ongo teil tänäpäi kyly? Tulizin teile kylyh, ku laskenetto. Meijän kyly rubei ylen äijäl savvuu lykkiämäh.

— Tule jo. Meil tänäpäi ei ole äijiä kylyniekkua. Päiväl panemmo kylyn lämmäh, sit ehtypäiväl voibi jo kävvä.

— Mene, pane kyly lämmäh. Jo on aigu.

— Kunne kiirehtät? Ehtimmö vie.

— Terväh Rugazen tullah, heijän tulendale pidäy lämmittiä. Varustin valmehekse viritekset dai hallot, otat kylynsenčois. Saruas otat ližäkse.

— Kyly jo on valmis. Mengiä kylyh. Mengiä, mengiä, muite rodieu äijy kylyniekkua.

— Ongo sie muilua da šampunii?

— Šampunii on, a muilua en musta, onnuako on. Ga ota varakse. Vastu, ku pidänöy, ota vuiškal.

— Pidäygo kerras kaksi ottua, äijyhäi käyjiä roih.

— Voibigo jo mennä kylyh? Minul räkkie ei pie, olis vai pestäkseh.

— Vastevai kävyin kaččomah, vezi vie on sundoine. Puolenčuasun peräs voibi jo mennä.

Lugu 17.

Aigu

NUMERUALOIN VARDALOT

Perusnumerualat	Jälletysnumerualat
1 yksi (yhten, yhty)	enzimäine (enzimäzen, enzimästy)
2 kaksi (kahten, kahtu)	toine (toizen, tostu)
3 kolme (kolmen, kolmie)	kolmas (kolmanden, kolmattu)
4 nelli (nellän, nelliä)	nelläs (nelländen, nellätty)
5 viizi (viijen, viitty)	vijies (vijjenden, vijjetty)
6 kuusi (kuvven, kuuttu)	kuvves (kuvvenden, kuvvettu)
7 seičcie (seičcemen, seičendy)	seičcemes (seičcemenden, seičcemetty)
8 kaheksa (kaheksan, kaheksua)	kaheksas (kaheksanden, kaheksattu)
9 yheksä (yheksän, yheksiä)	yheksäs (yheksänden, yheksätty)
10 kymmene (kymmenen, kymmendy)	kymmenes (kymmenenden, kymmenetty)
11 yksitostu (yhtentostu, yhtytostu)	yhtestostu (yhtendentostu, yhtettytostu)
12 kaksitostu (kahtentostu, kahtutostu)	kahtestostu (kahtendentostu, kahtettutostu)
13 kolmetostu (kolmentostu, kolmietostu)	kolmastostu (kolmandentostu, kolmattutostu)
14 nellitostu (nelläntostu, nelliätostu)	nellästostu (nelländentostu, nellättytostu)
15 viizitostu (vijentostu, viittytostu)	vijiestostu (vijendentostu, vijjettytostu)
16 kuuzitostu (kuvventostu, kuuttutostu)	kuvvestostu (kuvvendentostu, kuvvettutostu)
17 seičcietostu (seičcementostu, seičendytostu)	seičcemestostu (seičcemendentostu, seičcemettytostu)
18 kaheksatostu (kaheksantostu, kaheksuatostu)	kaheksastostu (kaheksandentostu, kaheksattutostu)
19 yheksätostu (yheksäntostu, yheksiätostu)	yheksästostu (yheksändentostu, yheksättytostu)

20 kaksikymmen (kahtenkymmenen, kahtukymmendy)	kahteskymmenes (kahtenden-kymmenenden, kahtettukymmenetty)
22 kaksikymmen kaksi	kahteskymmenes toine
30 kolmekymmen	kolmaskymmenes
40 nelliikymmen	nelläskymmenes
50 viizikymmen	vijeskymmenes
60 kuuzikymmen	kuvveskymmenes
70 seičiekymmen	seičemeskymmenes
80 kaheksakymmen	kaheksaskymmenes
90 yheksäkymmen	yheksäskymmenes
100 sada	sugas
200 kaksisadua	kahtessuas
211 kaksisadua yksitostu	kahtessuas yhtestostu
1000 tuhat	tuhandes
2000 kaksituhattu	kahtestuhandes
10 000 kymmenetuhattu	kymmenestuhandes
200 000 kaksisadua tuhattu	kahtessuas tuhandes
1 000 000 miljon	miljonnai
1 000 000 000 miljard	miljardnai

Äijygo on aigua?

- I. Kaheksa čuassuu.
Aigua on kaheksa čuassuu.
- II. Puolikaksi.
- III. Viitty vajai seičcie
(perusnumerualu partitiivas).
- IV. Viizitostu minuuttua seičcemetty
(jälletysnumerualu partitiivas).

Äijängö aigua tulet kodih? Mih aigah tulet kodih? Mil aigua tulet kodih?

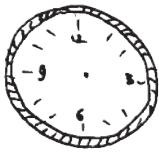
Tulen **kaheksan** aigua (**čuasun** aigua; **kahten**, **kolmen**, **nellän**, **vijien**, **kuvven**, **seičemen**, **kaheksan**, **yheksän**, **kymmenen**, **yhtentostu**, **kahtentostu** aigua).

Tulen **puolikaksi**.

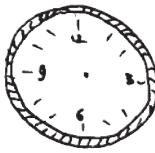
Tulen **viitty** vajai **seičcie**.
(**kymmendy**, **viittytostu**, **kahtukymmendy**, **kahtukymmendy** **viitty**)

Tulen **viizitostu** minuuttua
seičcemetty.

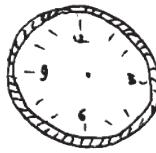
1. Äijygo aigua on? Piirusta oigieh ozuttimet čuassuloih.

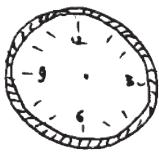
puolikuuzi

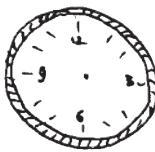
kaksikymmen minuuttua
nelläty

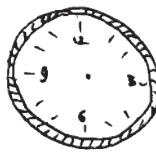
viitty vajai kaheksa

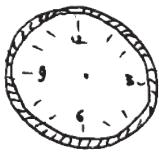
kahtukymmendy
vajai kuuzi

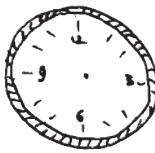
kymmene minuuttua
yheksätty

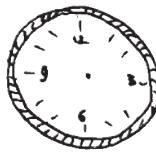
viittytostu vajai kaksi

kaksikymmen viizi
minuuttua yhtettystostu

kymmendy vajai
kymmene

puoliyksi

2. Sano, äijygo on aigua?

5.30	.....	19.30	.....
8.10	.....	19.40	.....
8.25	.....	20.00	.....
8.45	.....	20.05	.....
9.00	.....	20.10	.....
9.50	.....	20.35	.....
15.30	.....	20.55	.....
15.25	.....	21.30	.....
17.30	.....	21.40	.....
17.45	.....	23.20	.....

Čuasut ollah viitty minuuttua/viijel minuatal jällel.

Čuasut ollah kymmendy minuuttua/kymmenel minuatal iel.

3. Vastua kyzymyksih.

Äijängö aigua havačut .....
Äijängö aigua lähtet ruadoh? .....
Äijängö aigua murginoičet? .....
Äijängö aigua syöt ildazen? .....
Äijängö aigua tulet ruavospäi kodih? .....
Äijängö aigua vieret muate? .....
Kunnesah olet ruavos? .....
(*viidessäh, kuudessah*)

4. Luve dialogat. Luaji omat.

- In'a, äijygo on aigua?
- Jo on puolinelli.
- Minul pidi olla kois kolmen aigua.

- Ole hyvä, sano, äijygo on aigua?
- Ei ole čuassuloi dai telefon ei rua, en voi kaččuo.

- Terveh, Ira!
- Terveh, Maša!
- Soitin sinule egläi viijen aigua, ga sinuu ei olluh kois.
- Egläi tulin kodih vaste puolikaheksa.

- Viego hätken olet ruavos?
- Pidäy ruadua viidessäh.

- Äijängö aigua kino rodieu?
- Puolikaheksa algavuu.

- Äijängö aigua huomei lähtemmö kyläh?
- Ga pidäs ajembah lähtie, vieħäi pidäy lämmittiä kyly. Toinah kaheksan aigua lähtemmö, kuibo duumaičet?
- Ga pidäs lähtie.

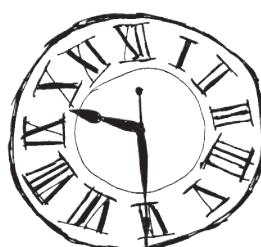
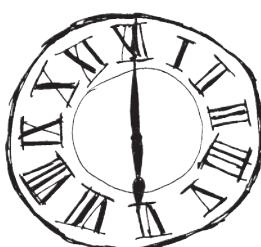
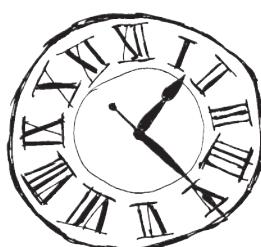
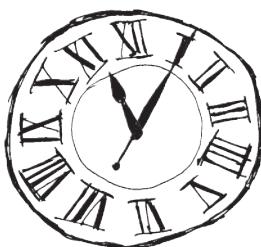
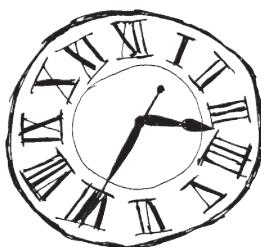
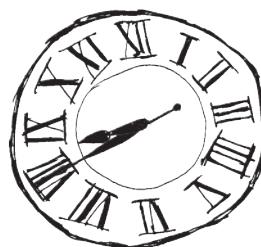
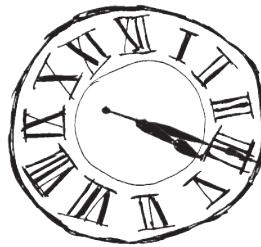
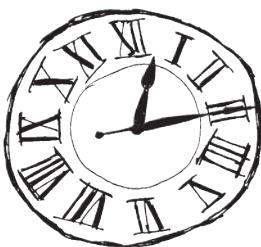
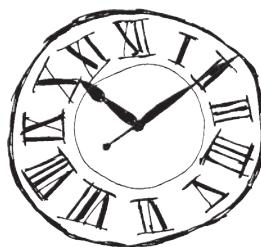
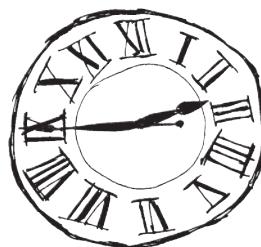
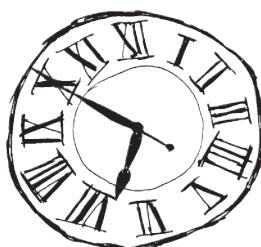
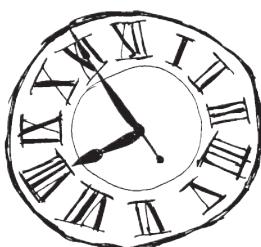
5. Kiännä karjalakse.

Который час? Позвони мне через полчаса. У меня нет часов. Приди к часу домой. Уже поздно. Уже пятый час. Позвони мне в 9.00. Часы спешат. Пойдём в 17.00. Фильм начинается в 19.00. Сейчас 21.45. Уже 17.55. Я приду в 9.30. Мы вернёмся через час. В котором часу ты придёшь? Нам нужно быть в театре в 15.00. Он пришёл около 20.00.

Genetiivu + peräs
Čuasun, nedälin, kuun peräs

Genetiivu + mail
Kahten mail

6. Sano, äijygo on aigua.

Lugu 18.

Yksikön partitiivu

! Yksivardalohizet – vokalivardalo   kylä (*kylä-*) – ***kyli-ä***
Partitiivas: **luja vokalivardalo**   maito (*maito-*, *maito-*) – ***maitu-o***

! Kaksivardalohizet – vokalivardalo + konsonantuvardalo
Partitiivas: **konsonantuvardalo**   kuldaine (*kuldase-*, *kuldas-*) – ***kuldas-tu***

KEDÄ? MIDÄ?

-a	čoma (<i>čoma-</i>) koiru (<i>kaira-</i>) murgin (<i>murgina-</i>) opastai (<i>opastaja-</i>) ozatoi (<i>ozattoma-</i>)	-----> čom <u>u</u> - a (a ~ u) -----> koir <u>u</u> - a (a ~ u) -----> murgin <u>u</u> - a (a ~ u) -----> opastaju- a (a ~ u) -----> ozattom <u>u</u> - a (a ~ u)
-ä	kezä (<i>kezä-</i>) päivy (<i>päivä-</i>) värtin (<i>värtinä-</i>) keittäji (<i>keittäjä-</i>) mieletöi (<i>mielettömä-</i>)	-----> kezi- ä (ä ~ i) -----> päivi- ä (ä ~ i) -----> värtini- ä (ä ~ i) -----> keittäji- ä (ä ~ i) -----> mielettomi- ä (ä ~ i)
-e	järvi (<i>järve-</i>)	-----> järvi- e (e ~ i)
-i	kodi (<i>kodi-</i> , <i>koi-</i>)	-----> kodi- i
-o	keitto (<i>keitto-</i> , <i>keito-</i>)	-----> keitt <u>u</u> - o (o ~ u)
-ö	perindö (<i>perindö-</i>)	-----> perindy- ö (ö ~ y)
-u	koivu (<i>koivu-</i>)	-----> koivu- u
-y	kyly (<i>kyly-</i>)	-----> kyly- y

diftongah libo pitkäh vokalih

-du / -dy	suu (<i>suu-</i>) mua (<i>mua-</i>) magei (<i>magie-</i>) kondii (<i>kondie-</i>) harmai (<i>harmua-</i>) reboi (<i>reboi-</i>)	-----> suu- du -----> mua- du -----> magie- du -----> kondie- du -----> harmua- du -----> reboi- du
-----------	--	--

heleväh konsonantah (kaksivardalohizet, -li, -ni, -ri, -mi, -n, -l, -r, -in-loppuhizet)

tuli	-----> tul <u>ı</u> -du
uni	-----> un <u>ı</u> -du
nuori	-----> nuor <u>ı</u> -du
lumi	-----> lun <u>ı</u> -du
joučen	-----> joučen <u>ı</u> -du
vemmel	-----> vemmel <u>ı</u> -du
pienar	-----> pienar <u>ı</u> -du
avain	-----> avain <u>ı</u> -du

kumieh konsonantah (muut kaksivardalohizet da -hi, -zi, -ksi, -psi-loppuhizet)

-tu / -ty	riihı	-----> riih <u>ı</u> -ty
	kuuzi	-----> kuus <u>ı</u> -tu
	uksi	-----> us <u>ı</u> -tu
	vezi	-----> vet <u>ı</u> -ty
	ahtas	-----> ahtas <u>ı</u> -tu
	kaglus	-----> kaglus <u>ı</u> -tu
	kannates	-----> kannates <u>ı</u> -tu
	pastos	-----> pastos <u>ı</u> -tu
	kaunis	-----> kaunis <u>ı</u> -tu
	pereh	-----> pereh <u>ı</u> -ty
	čomevus	-----> čomevut <u>ı</u> -tu
	kätkyt	-----> kätkyt <u>ı</u> -ty
	linduine	-----> lindus <u>ı</u> -tu

PARTITIIVAN KÄYTTÖ

Numerualu + partitiivu

(2, 3, 4, ...

yksi käзи, kaksi käтty !

äijy

vähä

moni

tukku

joukko

Minul on yksi velli da **kaksi** sizärdy.

Pertis on **kolme** suurdu ikkunua.

Minä ostin **kaksi** leibiä.

äijy rahvastu

vähä vetty

moni hengie

tukku heiniä

joukko rahvastu

Kieldovirkehis

Pertis **ei ole** tuldu.

Heil **ei ole** omua kodii.

Häi **ei kirjutannuh** kirjastu.

Verbi + partitiivu

kirjutan kirjastu

(jatkui ruado)

keitän murginua

luven kniigua

<i>ečin</i> avaindu	
<i>suvaičen</i> händy	
<i>varuan</i> koirua	
<i>vuotan</i> tuattua	
	<i>juon</i> vetty (ainehsanat)
	stolal on syömisty
Komparatiivas	Häi on vahnembi minuu.
Post- da prepoziitoin kel	meččiä myöte seiniä vaste enne ildua pruaazniekkua vaste jälles ruaduo ilmai kniigua paiči händy kohti linnua

Joga + partitiivu (konzu pagin on aijas)

Joga päiviä, joga nedälii, joga kuudu, joga vuottu i m.i.
Ga! joga ristikanzu, joga ruado.

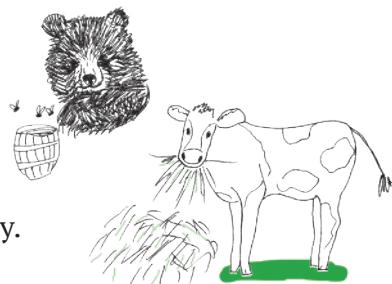
1. Luve da kiännä runo. Lövvä sit kai sanat partitiivas, kirjuta niilöin perus-muodo.

L'ubov' Tuttujeva

***

Päčile – halguo,
Lehmäle – heiniä,
Vuonazele – vetty,
Kondienpojal – metty.

2. Pane sanat yksikön partitiivah.

Soba, randu, kylä, mägi, kaži, mezi, kuu, hieru, kebjei, loukko, jälgvi, myöjy, brihačču, jogi, hieno, väitöö, itku, järvi, vyö, suu, päčči, lukku, ruado, murgin, tervehys, nagris, alaine, käby, tuuli, mandžoi, ruadai, iäni, kynzi, syväin, lammas, pajattai, kyzymys, keskus, voi, vemmel, aidu, lumetoi, lugii, kieli.

3. Jatka luvettelo. Ližiajä jogahizeh 5 sanua.

Hänel on yksi *velli*, ...
Minul on kaksi *kätty*, ...
Meil on äijy *dengua*, ...
Sie on vähä *muarjua*, ...
Minul ei ole *koirua*, ...
Minä en malta keittiä *kalarokkua*, ...

4. Pane sanat partitiivah. Sellitää partitiivan käyttyö.

Ota ..... (vezi) kaivos. Kolme ..... (päivy) peräkkäi vihmui. Kymmene ..... (kerdu) pidi kyzellä, kuni perile piäzin. Emändy pastau joga ..... (huondes) ..... (piirai). Hänel on kolme ..... (lapsi). No olgah ..... (sinä) myö. Pihal panou ..... (lumi, rais). (Nengoine lyhyt pluat't'u) ..... et piäle pane. Täyzi lat'e on ..... (toppu). Truba pidäy salvata, et tahtone ku ..... (piha) lämmittiä. Joimmo ..... (veres maido). Häi varuu ..... (jyry). Meijän joukos on kymmene ..... (opastui). Tänäpäi on 7. päivy ..... (heinykuu). Died'oi pyydäy ..... (kuor'oi). Pasta kaksi ..... (riehtilaine) keitinpiiruadu. Midäbo et luaji ..... (tervehys), etgo tunne? Häi čirču on, ei joga ..... (syömine) syö. Kunnebo nenga ..... (dengu) suitat? Sada ..... (silmy), kaksi ..... (korvu), mibo se on? Putin ižändy nengomal siäl ..... (koiru) pihale ei työnnä. Buabal on viizi ..... (vunukku). Joga ..... (päivy) kävyn laukkah. Kylys vie on äijy ..... (löyly), voibi hyvin kylbie. Tuatto kiirehti jälles ..... (ruado) kodih. Died'oi on seičcie vuottu vahnembi ..... (buabo). Buabo ei löydänyh ..... (suga). Mečäs kazvau ..... (buolu, must'oi, juomoi, garbalo). Älä avua ..... (ikkun). Ostin laukas ..... (voi, maido, ruahko). Čidžil on kolme ..... (tytär). Lad'd'aimmo kaksi pinuo ..... (halgo). Ližiä rokkah ..... (suolu). Häi lapsii kyltytelöy joga ..... (päivy).

5. Luve da kiännä runo, lövvä sit kai sanat partitiivas. Pane piäh runo.

Vladimir Brendojev

MIDÄ MINÄ SUVAIČEN

Suvaičen kezäl kebjiädy tuuldu,
Lapsi kui abein säräittäy huuldu.
Suvaičen koirua, suvaičen kažii,
Elostu kui vai voit suvaija läžii.

Suvaičen koivuu kazvajua pihas,
Šiiloihgi en ole ainažes vihas.
Suvaičen vihmua — vembelen tähte.
Suvaičen taivastu sagenah tätil.

Suvaičen Anukseh siirättiä ajua,
Kuunnella suvaičen livvikse pajua.
Suvaičen konzu sa muhižet silmil,
Lienöy kai peitetty ihalmo ilmi...

(Kirjutettu runoilijan omal murdehel)

Lugu 19.

Syömizet

1. Keriä yhteh joukkoh sidä, midä suau syvvä, toizeh sidä, midä ei sua.

Riehtil, pavaričču, kivi, jiämaido, sul'čin, jiäškuappu, veičči, päčči, randu, liha, suolu, zuahari, jauho, voi, leiby, laukku, rokku, vyö, turki, vahalaukku, koiransieni, muarjuvezi, lat'e.

Syövä

Ei sua syvvä

---

2. Mi ei pääjoukkoh? Kirjuta karjalakse jogaa syömine, juomine da vehkeh.

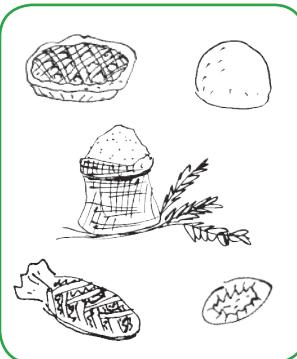

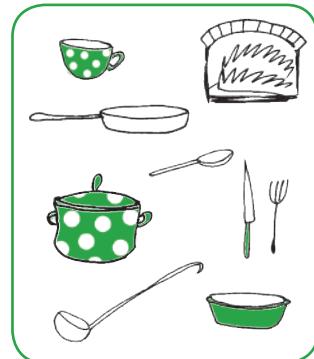

---

3. Vastua kyzymyksih.

Suvaičetgo syvvä?	<i>huondesvero</i>	<i>syvvä huondesvero</i>
Suvaičetgo varustua syömisty?	<i>murgin</i>	<i>murginoija</i>
Suvaičetgo pastua?	<i>ildaine</i>	<i>illastua</i>
Maltatgo pastua?		
Maltatgo pastua šipainiekkua/pyöräkkyö/keitinpiiruadu/kalakurniekkua?		
Maltago keittiä vuassua?/Maltatgo luadie tönčöidy?		
Oletgo čuajumuagari?		
Juotgo koufeidu?		<i>keittiä/varustua/valmistua syömisty</i>
Oletgo kalamuagari?		
Syötgo lihua?/Syötgo kalua?		
Suvaičetgo maiduo?		
Varustatgo huondesveron iče?		
Keitätgo murginan iče?		
Murginoičetgo kois?		
Kävytgo murginale stolouvoih?		
Suvaičetgo, konzu sinulluo tullah gost'at?		
Midäbo varustat gostile?		

4. Jatka luvettelo, pane sanat oigieh muodoh. Sanat lövvät joga virkehen lopus.

Minä suvaičen maiduo, ...

..... *kapusturokku, gribarokku, siiru, varen'n'u, kartohku, griba, mandžoi.*

Minä en syö kalua, ...

..... *liha, laukku, sieni, jäiččy, mannoi kuaššu, argivoi.*

Minä en juo čuajuu, ...

..... *koufei, madio, hapainmaido, valgei viinu, vezi, vuassu.*

Huondeksel minä syön jäiččiää, ...

..... *kagrupudro, ruahko, leiby kalbasunke, jogurtu.*

Minä maltan pastua keitinpiiruadu, ...

..... *šipainiekku, kalakurniekku, muarjupiirai, pyöräkkö, sul'čin, ruahtopiirai, val'l'oi, čupukku.*

5. Arbua arbaitukset. Vastavukset lövvät alemba. Ole tarku, vastavuksien joukos on pädemättömiägi sanua.

Mi on seinäl pyzymätöi?
Minuu ei syvvää, minutah vähää syvvää.
Mustu suu, ruskei kieli.
Raudaine lat'e, kagraine kate.
Käitöi, jallatoi, öhkäy, ähkäy, päčil nouzou.
Puoli hebuo, toine huabua.
Lambahat aijas, hännät iral.
Muah loukko, taivahah loukko, keskel tuli da vezi.
Joga pertis kondii čupus.
On korvat – ei kuule, on silmät – ei näe.
Istuu gu karu čupus, joga päiviä syvvää pakiččou.
Syödy rodiemattah, kavotettu kazvamattah.
Akkaine sadapaikkaine, ken ottau, se itköy.

Sieglu, käziastii, jäiččy, kuurnis, päčči, kylyn päčči, luzikku, veičči, suolu, laukku, pada, taigin, magavosija, čupoi riehtiläl, kätkyt, samvuaru, truba, korvoi, mähändy.

6. Mit sanat ei pätä joukkoh? Ole tarku, pädemättömiä sanua joukos on mondu.

- a) voi, kannates, maido, hapainmaido, ruahko, pada, padakurniekku, juusto, havvottu maido, brossu, siemensvoi/pyhävoi.
- b) magei, kypsy, pitky, suolaine, puhtas, kargei, muigei, kačker, äimel, muureh, vällilline, hiilavu, kirkei, vilu.
- c) riehtil, pada, taigin, luzikku, veičči, kost'urku, pyhkin, jäiččy, mal'l'u, sieglu, vilku/šorpikku, kuppi, proutivo, suoluvakkaine, staučču, juodu, juodavu, stokan, ast'e, avattavu, lukku.
- č) ruskojuurikoi/sv'oklu, keldujuurikoi/morkouhku, gurbičču, vaskičču, nagris, rötky, kartohku, čosnokku, vagoi, vago, ogurču, tomuattu.
- d) pippuri, vagoi, kiiseli, mandžoi, or'hoi, buolu, varen'n'u, juomoi, must'oi, šl'uboi, mustu čihoi, mustu kyly, lindoi.

7. Luve da sellitä karjalazien sananpolvien merkičys.

Ei se ole emändy, kudai äijän pagizou, on se, kudamal riehtil rämizöy. Kuni jalgu kapsau, sini suu n'apsau. Kyllästy on parembi gostittua. Hyväle gost'ale kalua keitetäh, pahas keitettyygä peitetäh. Leivän loppu – perehen hoppu. Mittumat suamizet, moizet i syömizet. Vaččua da päččii et muanita. Emändy on kynzis kyl-läine. Ei tule elo eččimättäh, kala jallan kastamattah.

YKSIKÖN 2. PERSOUNAN IMPERATIIVU

I. infinitiivu (vardalot)

Yksikön 2. persounan imperatiivan myöndö- da kieldomuvvot

! Heikko vokalivardalo

Ostua (<i>osta-</i>)	----->	Osta — Älä osta
Andua (<i>anna-</i> , <i>anda-</i>)	----->	Anna — Älä anna
Kiändiä (<i>kiännä-</i> , <i>kiändä-</i>)	----->	Kiännä — Älä kiännä

! Vokalivardalo

Avata (<i>avua-</i> , <i>avat-</i>)	----->	Avua — Älä avua
Salvata (<i>salbua-</i> , <i>salvat-</i>)	----->	Salbua — Älä salbua
Kerätä (<i>keriä-</i> , <i>kerät-</i>)	----->	Keriä — Älä keriä

YKSIVARDALOHISET VERBIT

	<i>Yksikön 2. persounu</i>	<i>Monikon 2. persounu</i>
kandua	<u>kanna</u>	<u>kandakkua</u>
kiändiä	<u>kiännä</u>	<u>kiändäkkiä</u>
kaččuo	<u>kačo</u>	<u>kaččokkua</u>
kuččuo	<u>kuču</u>	<u>kuččukkua</u>
kyzyö	<u>kyzy</u>	<u>kyzykkiä</u>
lugie	<u>luye</u>	<u>lugekkua (luvekkua)</u>
eččie	<u>eči</u>	<u>eččikkiä</u>
suaaja	<u>sua</u>	<u>suagua</u>
jiäjä	<u>jiä</u>	<u>jiägiä</u>
atkaloija	<u>atkaloiče</u>	<u>atkaloikkua</u>
igävöijä	<u>igävöiče</u>	<u>igävöikkiä</u>
tuvva	<u>tuo</u>	<u>tuogua</u>
myvvä	<u>myö</u>	<u>myögiä</u>

KAKSIVARDALOHISET VERBIT

	<i>Yksikön 2. persounu</i>	<i>Monikon 2. persounu</i>
suolata	<u>suolua</u>	<u>suolakkua</u>
ližätä	<u>ližiä</u>	<u>ližäkkiä</u>
nel'l'uta	<u>nel'l'uo</u>	<u>nel'l'ukkua</u>
čiihota	<u>čiihuo</u>	<u>čiihokkua</u>
sellitä	<u>selgie</u>	<u>sellikkiä</u>
kozita	<u>koziče</u>	<u>kozikkuua</u>

ruveta	rubie	ruvekkua
pimetä	pimene	pimekkiä
nosta	nouze	noskua
pestä	peze	peskiä
panna	pane	pangua
mennä	mene	mengiä
ommella	ombele	ommelkua
kävellä	kävele	kävelkiä
purta	pure	purkua
viertä	viere	vierkiä

*Tule (tulgua) syömäh!
Istoi (istavukkua) stolah!
Tule (tulgua) čuajuu juomah!
Syö (syögiä) tervehekse!*

8. Mi verbi kielioin puoles ei pääjoukkoh?

syö	älä näcytä
juo	älä muroita
hiiluta	älä šlääbaitä
keitä	älä pane muah
pastakkua	älä tiputa polvile
leikkua	älä suudu polta
puhu pudroh	älgiä kiirehtäkiä
voija	älä rözäitä

*leikata, näcyttiä,
šlääbäittiä, voidua,
muroittua, puhuo,
tiputtua, rözäittiä.*

9. Yhtistä.

Я голоден.	Leikkua leibiä.
Я хочу пить.	Syö putilleh. Älä čälliä.
Ты хочешь есть?	Tahtotgo syvvä?
Не солёный?	Ližiä näppine suolua.
Если нужно, добавь соли.	Juotgo čuajuu?/Rubietgo čuajuu juomah?
Пробуй творог.	Valango vie?
Бери сметану.	Eigo ole suolaine?
Порежь хлеб.	Minul on nälgv.
Будешь чай?	Ku pidänöy, ližiä suolua.
Налить ещё?	Opi ruah tuo.
Достаточно.	Roih/rodieu.
Нужен сахар?	Pidäygo zuaharii?
Вкусно?	Minuu juottattau.
Добавь щепотку соли.	Ota kannatestu.
Ешь аккуратно.	Ongo magei?

10. Ližiä taulukkoh virkehet, kudamii ei tävvy.

ven'a

Что приготовить на обед?

.....

Мне нужно приготовить ужин.
Поставь чайник!

.....

.....

Покроши картофель для супа.
Подогрей суп.

.....

.....

Замеси тесто.

Приготовь жидкое/густое тесто.

.....

Добавь яйцо.

Свари картофель в мундире.

.....

Остуди.

.....

Разогрей духовку до 150 градусов.

.....

.....

.....

.....

karjal

Midä keittiä murginakse?

Keitää kalarokku!

.....

.....

Pane voidu leiväle, älä muga syö.
Luaji saluattu.

Pilko kartohkat saluattah.

.....

.....

Pane pada päččih.

Sua pada päčispäi.

.....

.....

Pieksä hyvin.

.....

.....

Survo kartohkat hyvin.

.....

Sulua voit.

.....

Pasta puoličuassuu.

Syögiä piiruat hiilavalleh.

Heitä vierastandu, istoi syömäh.

Istoi juomah, älä vuota čuajun

vilustundua.

11. Luve dialogat. Luaji omat.

— Rubietgo syömäh?

— Vie en tahto syvvä, jällespäi syön. Ongo sinul jo murgin keitetty?

— On jo.

— Midä tänäpäi on murginakse?

— Keitin kapusturokan.

Muamo: Tan'a, kuču tuattas syömäh.

Tan'a: Tuatto, tule syömäh.

Tuatto tulou.

Muamo: Syögiä tervehhekse!

Muamo: Natoi, menes pane čainiekku kiehumah.

Natoi: Se on jo kiehunuh. Tulguja juomah. Istavukkua (istuottok seh) stolah.

Muamo: Midä olis keittiä ildazekse? Midäbo tahtotto?

Lapsi: Keitää kartohkua da luaji saluattu.

— Mašoi, tule syömäh. Vai peze ezmäi käit.

— Muilua en näi, kusbo se on?

— Ga kačo, netuas on. Peze putilleh, älä priskuta vetty. Käzipaikku rippuu vuarnas, ota.

— Hyvä.

— Riputa se järilleh vuarnah.

— Midäbo et syö, pahatgo ollah?

— Ei jo olla, sanot sežo. Jo olen syönnyh tävven vačan, en tahto enämbiä.

— Et tahtone, ga älä syö vägehes.

— Valango vie čuajuu?

— A vala, juon vie čuaškazen.

— Piiruat tuas ollah. Eistä juodu lähembä, ota piiruadu.

— Passibo.

— Valango vie čuajuu?

— Vie puolen čuaškastu juozin. Älä vai vala vägeviä.

— Jogo rodieu vai vie pidäy?

— Rodieu. Isto nygöi iče syömäh.

— Midäbo tahtot syvvä?

— Ongo maiduo?

— On.

— Juon maiduo, enämbiä nimidä en tahto.

— Muamo, midäbo on murginakse?

— Keitin kartohkua da žuariin kalua. Kai on valmis, istavukkua syömäh.

— Pidäygo kävvä laukkah?

— Kävy, pidäy ostua leibiä. Murginakse ei jiännyh ni yhty. Kuni sinä kävyt, sini minä keriän stolan.

12. Ližiä päättävät sanat čökkielön tilah. Net lövvät alemba.

— ..... buabas syömäh.

— Häi jo ehti viertä.

— Nostata, anna tulou syömäh.

— Ongo vähä suolua rokas?

— Hyvä ollah rokat.

— Ollou vähä, ga suolat ollah stolal. .... iče, ku pidänöy.

— Ongo kannatestu?

— On, vuota ....., tabuan jiäškuapaspäi.

— Midä nenää nirpistät? Eigo ..... ole?

— Magei on.

— Syö sit täyzi .. .

Kodvaine, vačči, kučči, magei, ližiä

13. Kiännä karjalakse.

Malli: Нужно порезать. Порежь.

Нужно покрошить. Покроши.

Pidäy leikata. Leikkua.

Нужно размешать. Размешай.

.....

Нужно добавить. Добавь.

.....

Нужно сварить. Свари.

.....

Нужно замесить. Замеси.

.....

Нужно взбить. Взбей.

.....

Нужно выпекать. Выпекай.

.....

Нужно намазать. Намажь.

.....

Нужно разогреть. Разогрей.

.....

Нужно остудить. Остуди.

.....

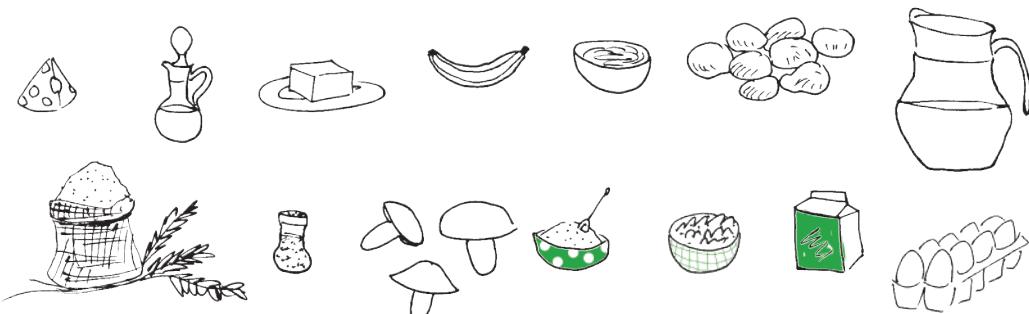
Нужно почистить. Почисти.

.....

Нужно натереть. Натри.

.....

14. Karjalazet suvaijah da äijän pastetah šipainiekku. Pohjazes niidy sanotah kalitoikse, suves vie piirualoikse da näppipiirualoikse. Šipainiekku kyzyy kaheksua, sanotah karjalazet. Toizin sanoin niilöi pastajes pidäy olla kaheksa komponentua, eräs kudamis on syväin. Midäbo pidäy šipainiekoin pastajes? Valliče einehien joukos šipainiekkoih tarvittavat.

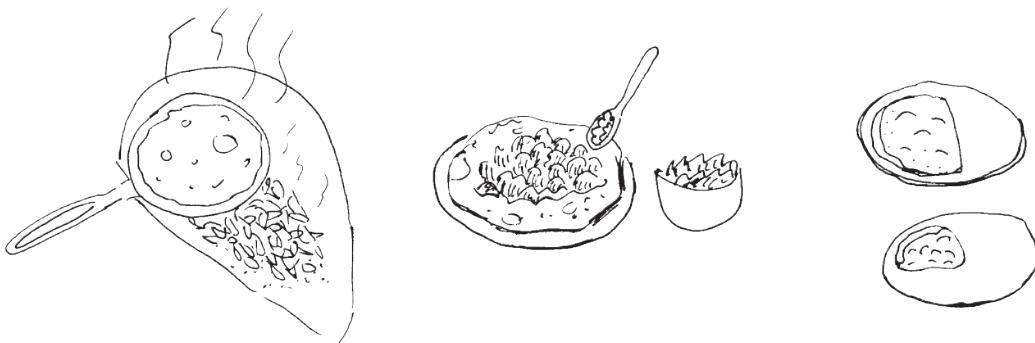
Šipainiekkoih niškoi pidäy .....

15. Luve da kiännä čupukoin retseptu. Sit kirjuta, kui iče luajit sidä libo tädä syömisty. Ozuta tekstas imperatiivumuvvot da omas paginas sežo käytä imperatiivua.

MAIDOPYHÄLASKUNNU KUČU TUTTAVII ČUPUKALE

Karjalazil Maidopyhälasku oli suuri pruazniekku. Se ainos on nedälii enne Suurdu pyhiä. Konzu on Suuri pyhä, uskovazet rahvas pyhitetäh. Pyhän aigua ei sua syvä nigo lihahistu, nigo maidohistu. A Maidopyhälaskunedäli on jälgimäine nedäli enne Suurdu pyhiä, konzu suau syvä argie. Sil nedälin joga talois emändät pastetah val'l'oidu da čupukkua.

Enne čupukkua pastettih riehtiläl, päčis kegälehien piäl. Čupukku on pyöryžy, riehtilän suurus val'l'oi, kudaman syväimekse pannah pudruo. Sit se val'l'oi kiätäh kolmečuppuzekse čupukakse. Sanas 'čuppu' tulougi čupukan nimi. Enne čupukkua pastettih kagrujauhos, nygoi pastetah nižujauhos.

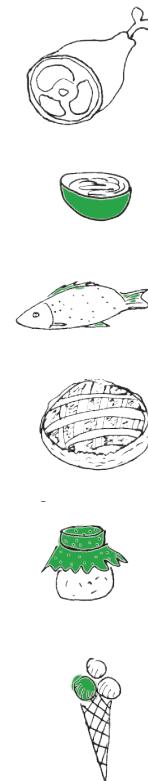
ČUPUKOIN PASTANDU

Sinul pidäy:

- maiduo libo vetty
  - vähäine suolua
  - kagrujauhuo (segai voit panna nižujauhuogi)
  - valmehekse keitettyy pudruo
1. Luaji notkei tahtas. Maidoh (libo vedeh) ližiä suolua da jauhuo, pieksä kai hyvin.
  2. Čupukat pidäy pastua suurel tulel. Riehtil voibi vähäzel voidua siemenvoil, ku čupukat ei tartuttas.
  3. Konzu čupukku pastuu yhtes puoles, kiännä se toizele puolele.
  4. Valmehet čupukat lad'd'ua piälekkäi nilöi voidelemattah.
  5. Syväimekse ota valmehekse keitettyy pudruo da voidele sil čupukkoi. Vojjellah vai yksi čupukan puoli, sit kiätäh se kahtenkerdai, sit vie kerran, rodieu kolmečuppuine val'l'oi.
  6. Valmehii čupukkoi voibi painella voi libo kannatekseh.

16. Arbua sanaristikkö. Lövvä sit kai syömizet, kudamat on ozutettu kuvis.
Kai sanat sanaristikös on kirjutettu muga, kui on ozutettu: ylähänppäi alah libo vastukarai, oigielpäi huruale libo vastukarai. Čibah net ei olla kirjutettu.

	<i>k</i>	<i>b</i>	<i>p</i>	<i>u</i>	<i>k</i>	<i>k</i>	<i>u</i>	<i>l</i>	<i>a</i>	<i>k</i>	<i>u</i>	<i>r</i>	<i>d</i>	<i>t</i>
	<i>a</i>	<i>č</i>	<i>l</i>	<i>a</i>	<i>u</i>	<i>t</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>p</i>	<i>k</i>	<i>y</i>	<i>d</i>	<i>p</i>	<i>e</i>
	<i>l</i>	<i>o</i>	<i>s</i>	<i>e</i>	<i>u</i>	<i>t</i>	<i>a</i>	<i>s</i>	<i>e</i>	<i>o</i>	<i>r</i>	<i>o</i>	<i>v</i>	<i>i</i>
	<i>a</i>	<i>i</i>	<i>a</i>	<i>r</i>	<i>k</i>	<i>p</i>	<i>l</i>	<i>a</i>	<i>k</i>	<i>č</i>	<i>ö</i>	<i>j</i>	<i>a</i>	<i>s</i>
	<i>d</i>	<i>j</i>	<i>v</i>	<i>i</i>	<i>u</i>	<i>i</i>	<i>p</i>	<i>p</i>	<i>u</i>	<i>r</i>	<i>i</i>	<i>e</i>	<i>h</i>	<i>a</i>
	<i>ö</i>	<i>b</i>	<i>p</i>	<i>i</i>	<i>r</i>	<i>y</i>	<i>k</i>	<i>a</i>	<i>n</i>	<i>g</i>	<i>a</i>	<i>l</i>	<i>i</i>	<i>n</i>
	<i>h</i>	<i>a</i>	<i>l</i>	<i>u</i>	<i>ž</i>	<i>t</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>n</i>	<i>v</i>	<i>o</i>	<i>r</i>	<i>h</i>	<i>y</i>
	<i>p</i>	<i>u</i>	<i>d</i>	<i>u</i>	<i>h</i>	<i>s</i>	<i>e</i>	<i>t</i>	<i>a</i>	<i>f</i>	<i>i</i>	<i>b</i>	<i>y</i>	<i>e</i>
	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>r</i>	<i>o</i>	<i>p</i>	<i>ö</i>	<i>e</i>	<i>d</i>	<i>z</i>	<i>l</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>k</i>	<i>ž</i>
	<i>ä</i>	<i>č</i>	<i>g</i>	<i>e</i>	<i>a</i>	<i>r</i>	<i>e</i>	<i>n'</i>	<i>n'</i>	<i>u</i>	<i>j</i>	<i>č</i>	<i>h</i>	<i>d</i>
	<i>l</i>	<i>a</i>	<i>s</i>	<i>u</i>	<i>v</i>	<i>o</i>	<i>ä</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>i</i>	<i>d</i>	<i>o</i>
	<i>u</i>	<i>r</i>	<i>ö</i>	<i>u</i>	<i>j</i>	<i>s</i>	<i>k</i>	<i>t</i>	<i>o</i>	<i>v</i>	<i>l</i>	<i>a</i>	<i>r</i>	<i>s</i>
	<i>a</i>	<i>t</i>	<i>z</i>	<i>č</i>	<i>u</i>	<i>u</i>	<i>o</i>	<i>d</i>	<i>n</i>	<i>t</i>	<i>k</i>	<i>m</i>	<i>o</i>	<i>č</i>
	<i>y</i>	<i>t</i>	<i>u</i>	<i>v</i>	<i>i</i>	<i>r</i>	<i>l</i>	<i>u</i>	<i>v</i>	<i>l</i>	<i>o</i>	<i>ä</i>	<i>i</i>	<i>j</i>

17. Juohatammo vahnoi karjalazii syömizii. Luve da kiännä tekstu tönčöih niškoi. Vastua kyzymyksih, kudamat ollah tekstan jälles.

LUAJI STAUČALLINE TÖNČÖIDY!

Tijätgo, mi on tönčöi? Karjalazil se oli da nygoi on magei syömine. Sidä on ylen helpo luadie da äijiä einehty sih ei pie. Tönčöikse sotkietah hyvin buolua, keskeh pannah talkunua. Vie kerran kai hyvin pieksetäh. Eräs ku tahtonou, ga ližiäy zuaharipeskuu. Čomenduksekse voibi ripoittua eräs toine buolumuarjua.

Sinul pidäy:

- 100 grammua buolua
- 50 grammua talkunua
- 50 grammua zuaharipeskuu

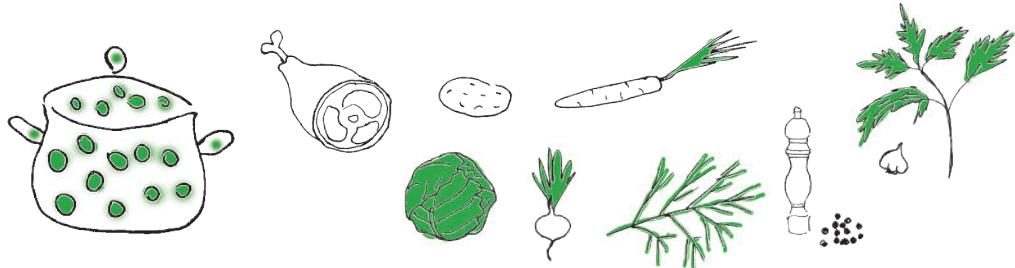

Mi on talkun? Tänäpäi talkunua kois ei luajita. Enne karjalazet iče luajittih sidä kagras libo ozras. Kagrat pandih päččih haudumah. Otettuu niilöi kuivattih, hyvä- zesti sellitettih da sit survottih. Talkunua ližättih liharokkah, pandih šipainiekoin syväimekse, keitettih sit kuaššua.

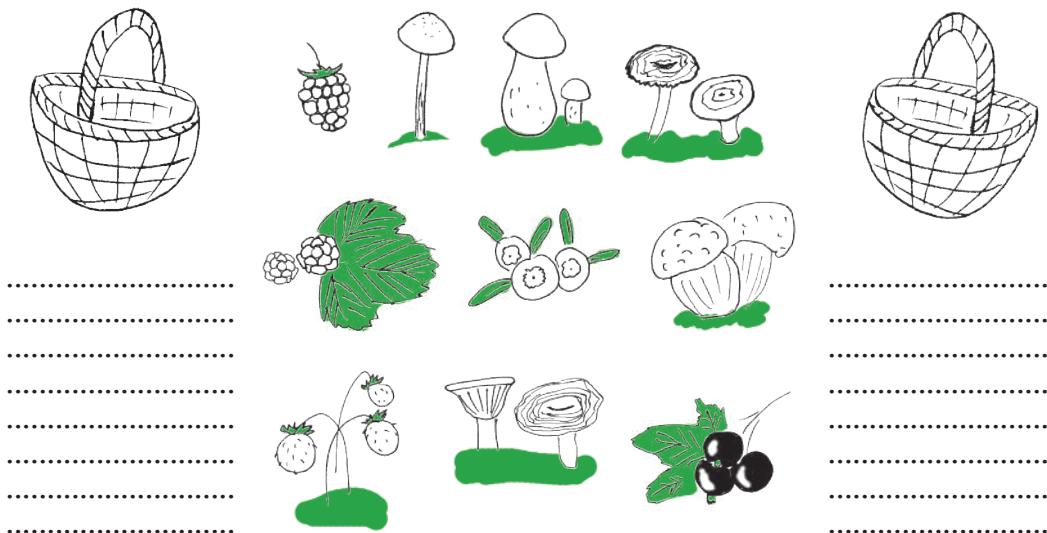
Mibo syömizii nämmä ollah? Sellitä da kirjuta, midä niilöi varustajes pidäy?

Huttu	.....
Pačoi	.....
Näivöi	.....
Riepoi	.....
Maimurokku	.....
Padakurniekku	.....
Hillo	.....

**18. Buabal stolal on kaikenmostu ouveššii. Midäbo häi rubieu keittämäh?
Kirjuta joga ouvešši karjalakse.**

19. Lövvä da kirjuta, kus on vagoi, lehmängriba, šl'uboi, vahalaukku, must'o'i, oravangriba, čihoi, valgei griba, mandžoi, keldusieni. Keriä yhteh poimičuh muarjat, toizeh – grivat da sienet. Kirjuta, kunne min panet.

20. Luve da kiännä suarnu. Sanele, mis on pagin suarnas.

Il'l'u Mošnikov

LEIBY

Eli loitton mečäs pieni harmai Hiiri. Yhtenny piän lähti se kävelemäh meččiä myö, sualistu eččimäh. Astui pitkän palan da nägi kannon al suuren leivän. Se ei olluh prostoi leiby, a oli ylen hyvä, pehmei da magei! Hiiri ihastui da sanoi ičelleh:

— Täs leiväs minule hätkekse täydyy... Kuivuan zuuharikse... Vuassua keitän.

No oli vai yksi viga — leiby oli ylen suuri, a Hiiri pieni. Et midä rua, istuihes Hiiri leivän edeh da rubei vuottamah, a gu ken siiriči astuu, sitgi avvuttau.

Ei mennyh kodvua aigua dai nägøy Hiiri: troppastu myö Oravaine juoksou.

— Oj, Oravaine, tules tänne, ole moine hyvä!

— Mibo rodih? pöllästyti Oravaine.

— Älä varua, ei nimidä mostu pahua roinnuh, minul on sinuh yksi dielo! Avvutatgo minuu tämän leivän minun kodizessah ribaittua? Sit sinä voit puolen ottua.

— Avvutan, hyväss mieles vastai Oravaine.

Ezmäi hyö otettih kaksi keppii da opittih nostua leiby niilöin piäle, ga ei vuidinuh. Ylen on jygei da suuri leiby. Väzyttih. Myöstin istuu Hiiri leivällyö, vaigu nygöi Oravazenke. Vuotetah, toinah kengi siiriči juoksou.

Ei mennyh kodvua aigua dai sih juoksi Reboi.

— Oi, a midäbo työ täs istutto, midäbo vardoicetto?

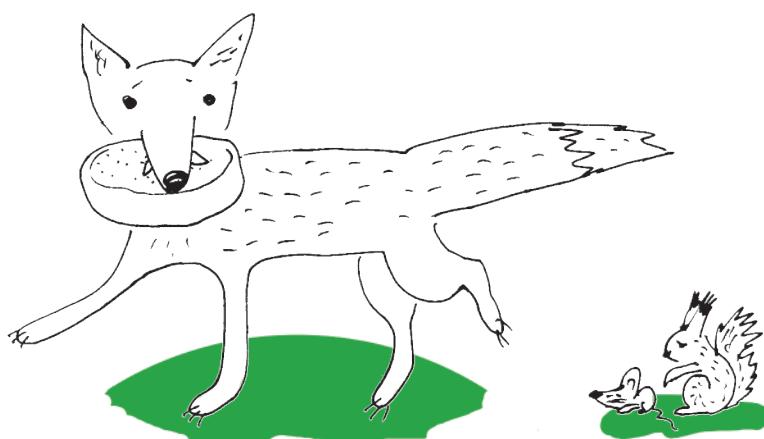
A iče muga kaččou leibäh, muga huulii n'abliy.

— Ga vot leibiä vardoicemmo! sanoi Oravaine.

— Voizitgo avvuttua meidy kandua tämä leiby minun kodizessah, minähäi sen lövvin? kyzyi Hiiri. — Tulduu jagazimmo sen kolmekse palakse.

— Hyvä, muhahtih Reboi.

Otti da terväzeh lykkäi leivän selläle da hypyl juoksi pimieh meččäh, a Hiiri da Oravaine jiädih istumah nurmele.

Reboi juoksou da nagrau:

— Oi mi hyvä, hos leibiä kylläl syön, muuduhäi ei ole.

Omah pezäh tulduu odva tungi leivän sydämeh, istuihes huogavumah.

Kuspäilienne kuului iäni:

— Miksebo leivän varrastit Oravazel da Hiirel? Heilhäi sežo on nälgyl. Sinul pidi avvuttua heidy kandua leiby da jagua se kolmele. Miksebo sinä, Reboi, kaiken ijän tahtot hoival eliä, vai omua iččie zobotit? Eigo parembi olis yhtes ruadua da eliä kaikkienke sobuh? Varrastajen et elostu kohenda. Jälgimäi ei jiä nikelle nimidä.

Nämmien sanoin sanottuu leiby muutui kivekse. Ei Reboi sidä voinnuh syvvä da jää tirpamah nälgia omas pezäs, a Hiiri da Oravaine vai kävelläh meččiä myö da sualistu suajah.

Lugu 20.

Objektu

OBJEKTAN SIJAT

AKKUZATIIVU

I. AKKUZATIIVU

-n (genetiivan jyttyine)
kalan, sanan, kirjazen
Kogonasobjektu
Minä ostan uvven koin.
Minä avuan veriän.

Loppuh suadu ruado libo se,
kudai tahtotah suaja loppuh.
Minä luvin tämän kirjan.
Buabo kirjutti kirjazen.
Muamo keitti murginan.
Tyttö pezi lattien.

! **Protsessu:** luvin kniigua,
kirjutin kirjastu

II. AKKUZATIIVU

yksikön nominatiivan jyttyine
kala, kodi, kylä, kirjaine
1. imperatiivan 2. da 3. persounanke
Luve kniigu. Luvekkua tämä kniigu.

2. monikon 3. persounan verbilöinke.
Opastujat lugiettih suarnu.
3. pidäy-verbinke
Minul pidäy kirjuttua kirjaine.

MONIKON AKKUZATIIVU

-t (monikon nominatiivan jyttyine)

1. Loppuh suadu ruado

Kahteh päiväh luvin mollembat kirjat.

PARTITIIVU

Ainehsanat, abstraktusanat
Minä juon čuajuu, maiduo, vetty.
Minä syön rokkua, kalua, lihua.
Ostan jauhuo, kannatestu.
Hengittiä veresty ilmua.
Kyzyn abuu.

Jatkui ruado
Minä luven vie tädä kirjua.
Buabo kirjuttau kirjastu.
Kuundelen muuzikkua.
Kačon televiizorua.

Ečin avaindu.
Suvaičen händy.
Varuan tädä koirua.

Kieldovirkehis
En lämmittänyh kylyy.
Häi ei keittänyh murginua.
En tuonnuh halguo.
Älä avua ikkunua.
Älgää peskiä lat'ettu.

2. imperatiivan 2. da 3. persounanke

Luvekkua nämmä kirjat. Peze astiet.

3. monikon 3. persounan verbilöinke

Tytöt pestäh astiet.

4. pidäy-verbinke

Pidäy ruadua kai ruavot aigoinaijal.

1. Luve da kiännä tekstu. Lövvä kai objektat tekstas, sellitää objektoin sijat.

Vastua kyzymyksih tekstan jälles.

LAHJU DIED’OILE

Talvel on suuri pruazniekku Uuzi Vuozi. Kai rahvas meijän muas suvaijah sidä: aiguzet dai lapset. Pruazniekakse kaikin varustetah omile da tuttavile lahjat. Il'l'ugi joga vuottu luadiu sidä. Il'l'al ei ole suuri pereh, hänel on muamo da tuatto. Vie Il'l'al on died'oi. Häi eläy kyläs, Veškelykses. Tänä vuon Il'l'u tuatan da muamanke lähtietäh pruazniekakse Veškelykseh, ruvetah vastuamah Uuttu Vuottu kyläs yhtes died'oinke.

Il'l'al pidäy varustua lahju died'oile. Mennyt vuon Il'l'u lahjoitti died'oile ongiruagan. Brihačun died'oi on hyvä kalastai. Häi kävyy kalah kezäl dai talvel, ottelou Il'l'uagi keräle. "Midä olis lahjoittua nygöi?" duumaičcou Il'l'u. — Mi pädis died'oile?" Il'l'u juohatti: školas urokoil heidy opastettih luadimah pienii poimičculoi. "Luajin minä poimičun, se pädyö died'oile gribah kävves", ovvosti brihačcuine. Poimičcu Il'l'al rodih ylen hyvä. Vie Il'l'u piirusti died'oile Uvvekse Vuvvekse poštukartočkan da toivotti hänele ozua da lykkyy karjalakse.

Kyläh Il'l'u ainosa ottau sukset da savakot, luistimet da jiäkur'oipualikan. Died'oinke brihačču hiihtäy, tuatanke kižuau jiäkur'oih järven jiäl. Il'l'an muamo suvaičcou čurata regyzil mäis. Il'l'u sežo kävyy muamanke čuruamah. Muamo ainosa iče ottau regyzet, sendäh Il'l'al ei pie mustua niilöis, konzu häi duumaičcou, midä pidäy ottua kyläh.

1. Uvvekse Vuvvekse Il'l'u lähtöy

a. Suomeh

b. ulgomuale

c. kyläh

2. Il'l'u lähtöy sinne

a. sevoittarenke

b. tuatan da muamanke

c. tädinke

3. Il'l'u duumaičcou lahjua

a. buabale

b. vunukale

c. died'oile

4. Mulloii Il'l'u lahjoitti hänele
a. verkon
b. ongiuruagan
c. merežän
5. Tänä vuon Il'l'u lahjoittau hänele
a. viršin
b. veičen
c. poimičun
6. Vie Il'l'u hänele
a. piirustau poštukartočkan
b. pastau piiruan
c. ombelou pajian
7. Il'l'an died'oi suvaičcou
a. kävvä kalah da hiihtiä
b. kaččuo televiizorua da hiihtiä
c. kävvä kalah da viruo
8. Il'l'an tuatto suvaičcou
a. muata
b. kižata jiäkur'oih
c. syvvä
9. Il'l'an muamo suvaičcou
a. čurata mäis
b. čomendellakseh
c. kielastua

Vie sygyzyl Il'l'u tuatanke luajittih syöndykodazen linduloile. Talvelhäi niilöil on jygei löydiä syömisty, sendäh Il'l'u jogaa päiviä panou syöndykodazeh leivän murustu da suurimua. Sano, mittumat nämmis lindulois tulalah syömäh syöndykodazeh. Musta Karjalalah talvekse jiäjäh vai talvilinnut, muuttolinnt lähtietäh lämmih mualoih.

Lövvä da kirjuta, kus on piäsköi, harakku, kottaraine, tijaine, n'uakku, čiučoi, ruskeirindaine, kyyhköi, kurgi, varoi, joučen.

2. Jatka virkehet mallin mugah. Ližiä jogahizeh 4–5 sanua.

Minä varustin *murginan*, ...
Muamo pezi *kylyn*, ...

Anna minule *veičči*, ...
Sinul pidäy ostua *uuzi pluat't'u*, ...
Hyö lugiettih *suarnu*, ...

Minä suvaičen *omua perehty*, ...
Minä varuan *maduo*, ...
Älä koske *kažii*, ...
Tuatto ei tuonnuh *halguo*, ...

3. Valliče oigei objektan sija.

Älä muokkua ..... (kaži). Syö ..... (palaine). Tuo ..... (vezi) kaivospäi. Pastan joga huondestu ..... (piirai). (Nengoine lyhyt pluat't'u) ..... älä pane piäle. Minä varuan ..... (jyry). Pane ..... (murgin) stolale. (Se tačmu) ..... nygöi et hävitä. (Čuaju) ..... vie puolen čuaškastu juon. Häi vai ..... (oma iče) suvaiččou. Brihačču sordi lattiele ..... (čuašku). Muamo pezi ..... (perti). Salbua ..... (kirjaine) da työnnä. Hänele pidäy ommella ..... (paidu). Suvi ..... (tukat). Pane ..... (hallot) pääččih. Lövin ..... (kukkaroo). Keitin ..... (samvuaru) da keskistolale nostin. Häi osti ..... (valmis kodi). Buabo nieglooi ..... (sukat). Heitää ..... (sovat) piäl da istoi juomah. Pane ..... (očkat) nägövih, štobi ei pidäs ečcie. Älä nagratuta äijäl ..... (lapsi). Pyhki ..... (perti). Pyhki ..... (nenä) käzipaikkah. Vuota ..... (vähäine). Lope ..... (ongitus), hakkua kodih. Opi ruadua vie ..... (kodvaine). Heitää ..... (varuandu), mene kyzы. Tirpa ..... (kodvaine). Minul pidäy niegluo vie ..... (yksi sukku). Heitää ..... (väčkändy). Juo ..... (vezi) dai hiettäy ..... (nikoitandu). Salbua ..... (nyblät). Pasta ..... (olan'n'u) čuajukse. Ukon tulemale lämmittä ..... (kyly). Ota ..... (tämä). Keitä ..... (maimu). Hyö nostettih ..... (uuzi kodi). Heitää ..... (vierastandu), istoi syömäh. Pane ..... (voi) leiväle. Älä vala ..... (vägevy čuaju). Riputa ..... (zanavieskat). Pidäy ..... (lapsi) kylvettiä räkes löyllys, toinah sit paranou. Ota varakse ..... (šušši), a ku ..... (vihmu) luadinou. Suappualois roihes vilu, pane ..... (kuatančat). Eistä ..... (stola). Syö ..... (hillo). Kuču .....

(buabas) iäre syömäh. Kasta, mene ..... (vastu). Hyö riičittih ..... (kyly). Tule, älä vuota ..... (kučundu). Peitä ..... (avain) lapsis. Pidäygo sinule ..... (maido)? Tunge ..... (käit) kormanih. Tuatto lämmitti ..... (kyly). Pujoita ..... (niitti) nieglah. Peze ..... (käit) lämmäl viel. (Hyvä kyly) ..... kylvin, oli löylyy dai vetty. Jogo ostitto ..... (uuzi kodi)? Avua ..... (veräi) teriämbi.

4. Kiännä karjalakse.

Я пишу письмо. Я напишу письмо. Я написал письмо. Вчера вечером я писал письмо маме. Мне нужно написать письмо. Они написали письмо бабушке. Напиши письмо брату.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Я читаю книгу. Я прочитал книгу. Я прочитал книгу. Утром я читал книгу. Мне нужно прочитать эту книгу. Они уже прочитали эту книгу. Прочтай эту книгу.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Я готовлю обед. Я приготовлю обед. Я приготовил обед. Я готовил обед, когда ты позвонил. Мне нужно приготовить обед. Они приготовили обед. Приготовь обед.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Я мою пол. Я вымою пол. Я вымыл пол. Я мыл пол, когда она зашла. Мне нужно вымыть пол. Они вымыли пол. Вымой пол.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

KOIN RUOKINDU

1. Yhtistä oigieh.

Kabrista/ruoki omassa perti!
Riputa sovat vuarnah!
Kata magavosija!
Puista matto/hurstit.
Pyhki lat'e!
Pyhki pölyt!
Pyhki stola!
Peze lat'e!
Valele kukat!
Salbaile kodvazekse ikkunua!
Peze astiet!
Riputa zanavieskat!

Вымой пол!
Подмети пол!
Полей цветы!
Повесь занавески.
Повесь одежду на вешалку!
Вытри пыль!
Вытряхни ковёр/половики!
Заправь кровать!
Закрой ненадолго окно!
Вымой посуду!
Вытри стол!
Убери свою комнату!

2. Luve dialogat, luaji omat.

- Lapset, noskua. Mengiä peskiä silmät, syögiä da pidäy sit pestä lattiet.
- Minä ruokin oman pertin, Kat'a anna pezöy suuren pertin.
- Anna pezöy. Valekua vie kukat.

- Minä lähten pezemäh suurdu pertii. Mašoi, sinä ruoki omassa perti.
- Hyvä, ruokin.
- Pyhki vie pölyt.

- Pidäygo lat'e pestä?
- Pyhki vai, ei pie pestä. Vie on puhtas, kestäy suovattassah.

- Pyhki perti, rodieu istuo.
- Hyvä, pyhkin.
- Kävy jovele, kasta vastu.

- Riiččikkiä sijat da vierkiä muate.
- Jogo on aigu?
- On, vierkiä vai. Huomei pidäy aijoi nostaa.

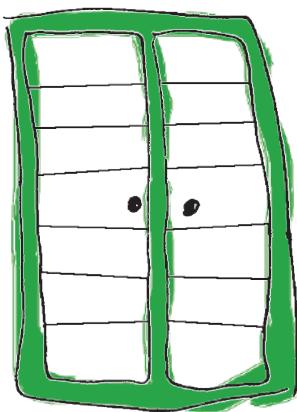
3. Arbua.

Kaiken pertin hyppelöy, hyppelöy, čuppuzeh i kykistyy.

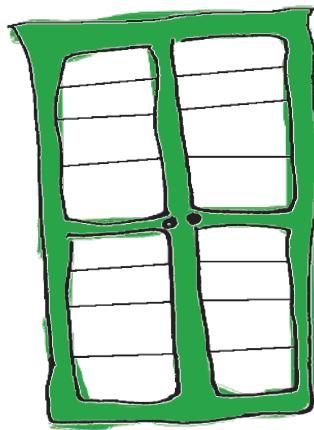
Lugu 21.

Soba-aittu

1. Kezäl da talvel piet eri sobii, keriä yhteh škuappah kai kezäsovat, toizeh – talvisovat. Kirjuta, kunne min panet.

ferezi
sukat
kuatančat
turki
uindusoba
paidu
maikku
villupaidu
polvištanit
šuapku
kaglupaikku
pluat't'u

2. Jatka virkehet. Sanat lövvät virkehien jälles, ližiä jogaa virkeheh vai ku pättäävät. Musta objektaan sijatt.

Pane ..... piäh.
Pane ..... piäle.
Pane ..... jalgah.
Heitä ..... .
Panin ..... da lähtin pihale.

Sovat, jallačit, paikku, štanit, kengät, šušši, jupku, šuapku, kuatančat, turki, kotat, ferezi, kodijallačit, pindžakko, rizinkengät, räčchin, kolgotkat, džinsat, pluat't'u, alussovat, pal'to.

3. Lope virkehet.

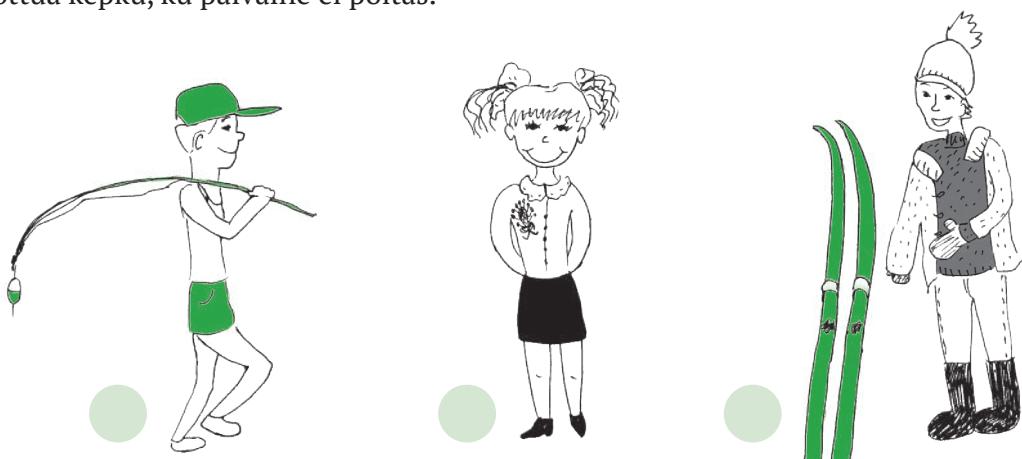
Tänäpäi vihmuu. Panen . Kačo, mittuine pakkaine on, pane jalgah. Lapsi lähti pihale, hänel on käis. Tan'al on piäs. Lapsel on piäl. Died'oil on vilu. Hänel on piäs. Buabal on piäl.

4. Sano, kes on pagin. Kirjuta oigei numerualu lapsen jogahuvah.

1) Lähten čuruamah. Minul piäl on harmai villupaidu da sinizet džinsat. Panen piäh ruskiens šuapkan, kädeh — harmuat alazet, jalgal — mustat kuatančat. Vie pidäy panna turki. Nygöi, kačo, en kylmä.

2) Tänäpäi meil školas on illačču. Panin piäle valgien paigan da mustan jupkan, jalgal — mustat tuflit. Muamo andoi minule ylen kaunehen rindučomenduksen. Se on ruskei.

3) Tahton lähtie ongele. Mih olis sellitä? Pihalhäi on räkki. Panen sit piäle valgien maikan da vihandat polvištanit. Jalgah panen ruskiel kezajallačit. Vie pidäy ottua kepku, ku päiväine ei poltas.

5. Täytä taulukko loppussah.

ven'a

Надень шапку.

Примерь.

Застегни пуговицы.

Рукав порвался.

У платья широкий подол.

Сапоги мне в самый раз.

karjal

Pane šuapku piäh.

Selgie teriämbi.

Ei pääti suappuat jalgah-
Häi yksyzilleh pihale juoksi.

Paidah on leikattu liijan suuri kaglus.

Hyvis sovis lähti ruadoh.

Häi selgii parahih sobih.
Jaksa sovat!

6. Avua salbavomerkit. Ole tarku sijamuodolois.

(Kezä) ..... lyhyt hiemai on parembi. Hänel on äijy ..... (soba). Sovissah istuu, ei jaksai ..... (pertti) tulduu. Sovat pidäy putzerdua da panna ..... (kuivu). Pane ..... (turki) piäl, pihale ku lähtet. Häi pani ..... (sukat) muurin. Ostimmo pojale ..... (uuzi kengy). Hänel ollah ..... (uuzi suappai) ..... (jalgu). Jaksata ..... (lapsi), anna muate menöy. Heitää sovat piäl da istoi ..... (čuaju) juomah. Ombelutin ..... (uuzi turki). Hänel on ainost paikku ..... (piä).

7. Arbuia.

Yksi hiiri, kaksi händiä.

Yksi kodi, viizi pertii.

Kumuallehä täyzi, tävvellehä tyhjy.

8. Sano da kirjuta, midä nämmis vehkehis pidäy ommelles. Ole tarku – joukos on pädemättömiägi sanua.

9. Luve da kiännä tekstu. Lövvä sit kai sovat. Väritää kuva tekstan mugah.

ŠKOLAH LÄHTENDY

Kezä terväh huškahtih. Syvyskuun enzimäzennny päivänny on školah lähtendypäivy. Reboi da hukku tänä vuon enzi kerdua lähtietäh školah.

Heijän lohkol on nostettu uuzi škola. Se ei ole suuri, ga on ylen hyvä da čoma. Mečän eläjät iče käydh kruassimah sidä. Se heil rodih harmai. Ikkunpielizet vai kruasittih keldazikse. Duumaitih hyö školan pihuagi, sih istutettih äijy kukkua: keldastu, ruskiedu da sinisty. Pädöy moizes školas opastuo!

Reboi da hukku sovitih lähtie školah kahtein. Reboi-rukal vie pidi vuottua hukkua, ku se huondeksel vai keräi omua reppuu. Aiga opastui! Ei voinnuh, kačo, ehtäs kaikkie varustua. Reppu hukal on uuzi, sinine. Reboilgi on uuzi reppu, ga sil se on keldaine. Uvvet hyvät sovatgi hyö pandih piäle. Muamo ombeli rebole šoman ruskiens pluat'an da valgien peredniekän. Piäh rebole sivottih keldaine bantu. Vie keräl reboi otti kolme ilmumiäččyy: kelduruspakon, valpahansinizen da vihandan.

Hukal on valgei paidu piäl da mustat polvištanit. Ga hukku-rašku ehti jo revustua paajan, koispäi lähtijes pidi sille vie muarjuvetty juvva. Ei maltanuh putilleh juvva, brizgutti kai viet. Hieroi paajan, nygoi sit on ruskei tačmu. Ga sendäh häi pahua mieldy ei pidänyh, hyväs mieles reboinke astui školah. Tulou nygoi opastuo. A kuibo sinä duumaičet, ruvetahgo reboi da hukku hyvin opastumah?

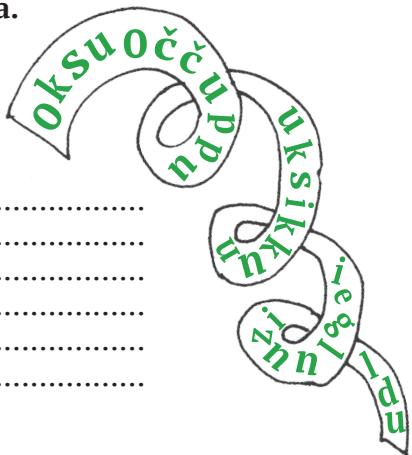
Lugu 22.

Tarkista oma kielinero!

1. Lövä uvven vuvven čomendukses 12 sanua.

Kirjuta net. Lugie suau vai ylähänppäi alah.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Aruba sanaristiköt. Lövä niilöih vaiku substantiivat, vai yksi sana sanaristikkölöis voi kuuluo toizeh sanaluokkah.

K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								
K								

S				
	S			
		S		
			S	
				S

T			
T			
T			
T			
T			
T			
T			
T			
T			
T			

3. Mi sana ei pää joukkoh? Alleviivua se.

- a) häi, myö, sinä, iče, työ, hyö, minä.
- b) kirjuttua, lugie, kevät, kaččuo, kävvä, eččie, ruadua, pajattua.
- c) magei, ylbei, suuri, lyhyt, ravei, kätkyt, viizas, lämmy, korgei.
- č) piä, jalgu, očču, käzi, suu, korvu, vačču, silmy, käbäl.
- d) čidži, tytti, muamo, buabo, died'oi, velli, veikki, sevoitar, vävvy.
- e) opastai, pihankabristai, kuor'oi, poštankandai, myöjy, liäkäri.
- f) luzikku, veičči, kattil, kuppi, päčči, pada, juodu, riehtil.
- g) kannates, kalakurniekku, maito, čirču, voi, rokku, šipainiekku.
- h) lehmy, lamas, kondii, bošši, hebo, počči, häkki.
- i) särgi, vagoi, mandžoi, buolu, garbalo, šl'uboi, must'oi.

4. Maltatgo vastata kyzymyksih?

- 1. Kuibo on sinun nimi? .....
- 2. Kuspäibo sinä olet? .....
- 3. Kuspäibo olet rodužin? .....
- 4. Kusbo olet roinnuhes? .....
- 5. Äijygo vuottu sinul on? .....
- 6. Kusbo elät? .....
- 7. Opastutgo? Ruatgo? .....
- 8. Kusbo opastut? (Kusbo opastuit?) Kusbo ruat? .....
- .....
- 9. Mittumii kielii maltat? Pagizetgo karjalakse? Maltatgo suomekse? .....
- .....
- 10. Midäbo suvaičet ruadua? Suvaičetgo hiihtiä? Maltatgo pastua šipainiekka? .....
- .....
- 11. Midäbo ruat päivän aloh? .....
- 12. Midäbo ruat suovattan da pyhänpään? .....
- .....
- 13. Oletgo naizis? Oletgo miehel? .....
- 14. Ongo sinul pereh? Kedäbo on sinun perehes? Ongo sinul lastu? Ongo sinul vunukkua? .....
- .....
- 15. Kuibo on sinun ukon/akan nimi? Kuibo on sinun pojjan/tyttären nimi? .....
- .....
- 16. Äijygo vuottu on sinun ukol/akal/pojal/tyttärel? .....
- .....
- 17. Midäbo sinun ukko/akku/poigu/tytär suvaijah ruadua? .....
- .....

5. Täytä taulukko loppussah.

ven'an kieli

Будь здоров!
Отойди!

Я голоден.

Приходи в гости!
Ты дома?

Добро пожаловать!

Спокойной ночи!
Не знаю.

Как дела?
Сколько времени?

До завтра!

Я на работе.
С Днём рождения!

Приятного аппетита!

karjalan kieli

Tule toiči!

Oletgo tolkus?

Kuibo voit?
Minun sizär on miehel.

Mibo rodih?

Läkkä dovarišakse!

Näimmökseh!

En malta sanuo.

6. Luve da kiännä ozutelmu. Ozutakkua se omas joukos.

KUI IIVAN-DURAKKU VERIÄDY VARDOIČČI

Ozuttelijat: Lugii

Tuatto da muamo
Iivan
Veikki — Iivanan vahnembi velli.
Nuoremobi velli

Lugii: Elettih ukko da akku. Oli heil kolme poigua: kaksi mieleviä, a kolmas mieletöi. Ruvettih vellekset vahnembienke varustamahes ruadoh. Iivan-bluaznu sežo selgii, otti kuivattuu leibiä, valoi ičelleh vetty kuppizen.

Tuatto: Kunnebo sinä varustelettos?

Iivan: Teijänke ruadoh!

Muamo: Nikunne et lähte. Vardoīče hyväzesti veriädy, gu vargahat ei piästäs.

Lugii: Jäi Iivan yksinäh kodih. Myöhä ehtäl kiškoi häi veriän sagarois, nosti sen selgäh da lähti senke. Tuli kyndömuale, kus vellet ruatah. Hyö kyzytähgi.

Veikki: Miksebo tulit?

Iivan: Minä nälgävyin!

Nuorembi velli: Myöhäi sinule käskimmö vardoija veriädy.

Iivan: Ga täshäi se on!

7. Luve suarnu, konzu puutut sih kohtah, kus on čomaine, malta jatkua se karjalakse. Ole tarku sijamuodolois.

TALVIHUOLET

Oli hil'laine talvihuondes. havačui, vie kodvazen venyttelihes dai hypäi kačcomah . “Ollougo hyvä ilmu tänäpäi? duumaičci häi. Pihal pastoi , kai oldih udžvies. Ei ni kova pakkaine olluh. Pädøy moizel siäl da . “Huomei pruazniekkuhäi on, Uuzi Vuozi”,

juohtui mieleh . Hiihtändät da čuruandat pidi unohtua. Jänöi-rukal vie olluh valmis oravale. Häi kai nämmä päivät duumaičči, midä olis lahjoittua dovarišale. Ga mugai ei ni ovvostannuh. “Ehki tulou piädy ruatuttua tänäpää!”

Toizes pertis lämbii . Muamo hälizi päčillyö, varusti huondesveruo. Hänel jo oli keitetty da nygöi häi loppi čupukoin pastandan. “A ku magiet ollah muaman čupukat, duumaičči jänöi toizeh pertih tulduu. — Maltauhäi muamo pastua!”

Jänöi pezi silmät da istavui , vuotti kuni muamo tuou čupukat. nikui ei lähtenyh piäs. Mulloj häi lahjoitti dovarišale — kuuzen čomenduksen, luadi sen omil käzil. Ennemullostu työndi , kudaman sežo iče piirusti. “Midä nygöi olis luadie?”

Muamal sil aigua jo kai oli valmis, da keitetty, čupukat pastettu. Ruvettih syömäh. “Pastanhäi minä , hyvä taki rodieu”, ovvosti jänöi čuppukkua voiloih painajes. Ehtäl muamanke hyö ruvettih pastamah . Sygyzyl jänöi kävyi , keräi . Talven aigua hyö pastettih piiruadu, luajittih da keittih morsuu.

Oravu mieldyi lahjah, rodih ylen magei.

8. Luaji pienet kerdomukset nämmien sanoinke (5-7 virkehty).

- a) dovariššu, igä, suvaija, pieni kazvol, mielevy, kävvä.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- b) huomei, meččy, must’oi, kerätä, buabo, pastua, avvuttua.

.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

c) murgin, varustua, syvä, huondes, suovattu, iče.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Luve da kiännä runo. Alleviivua sit kai verbit, kirjuta jogahizen perusmuodo.

L'ubov' Tuttujeva

***

Päivän kaiken minä ruan,
Äijän gribua mečäs suan.
Grivat minä keräilen,
Sit net oksil kuivailen.
Äski oksis heitän,
Omah aittah peitän.
Talvel ei roi nälgy —
Gribua minul äijy.

10. Luve da kiännä suarnu. Alleviivua kai verbit. Ozuta erikseh verbilöin preezensu-, imperfektu- da imperatiivumuvvot.

VIIZAS SALDATTU
Karjalan rahvahan suarnu

Tuli saldattu pitkäs matkaspäi hieruh. Tuli hieruh, pagizi mužikanke, yönse tariččihes:

— Ga, sanou, — voit muata, voit.
— Nečis, sanou, — susiedas kedäbo on?
— Sit, on emändy da ižändy, ga ylen ollah skuupat, ei laskieta hyö nikonzu nikedä.

— A vuota minä opin lähtie, sanou.
— A ku ei laskietanne, ga sit tule järilleh meile.
Tulou — mužikku pihal halguau halguo.
— Ižändy, laske, minuu yönse, pitkäs matkas tulen.
— Emmo jo myö rakkahat ole nikui laskemah, sanou.
— Passibo, ižändy-rukku, passibo!

Häi heittihes kuurnehekse. Tuli pertih.
— Ižändy minuu laski yönse!
— Emmo jo myö rakkahat ole nikui yönse laskemah, ga...

- Passibo, emändy-rukku, passibo!
  - Dai istuihes laučah. Jaksoihes, pani sumkazen laučale. Tulou ižändy pertih.
  - Ga miksebo sinä laskit?
  - Ga en minä läskenuh. Ga liennego kuurnis on?
  - Myö istummokseh, rubiemmo syömäh ga, emändy sanou ižändäle, — älä pa-gize nimidä, emmo händy laske syömäh.
- Istuu saldattu laučal, kačou: hyö ruvettih syömäh, ei virketä nimidä. Ižändy istui, istui, da ei ni tirpanuh:
- Pitkälgo matkal tulet?
  - Passibo, passibo!
- Istuihes syömäh: otti luzikan, söi ildazen.
- Sanoinhää, akku sanou, — istuo vaikkani!
- Mužikku sanougi:
- Minä huondeksel lähten aijoi meččäh, sinä pasta blinat.
- Saldattu maguau, kai kuundelou häi. Huondeksel pastoi akku blinat, dai juodih čuajuu, dai lähti mužikku. Akku rubieu dostaliloi loppemah. Mužikku lähtijes sanoi:
- Pakiče yösijas dengat.
  - Nouzi saldattu, rubei selgiemäh da lähtemäh.
  - Passibo, emändy-rukku, passibo!
  - Dengat, kačo, pidäy! olgupiäs lekaškoitti mužikkua.
  - A, blinua syvvä? Seičas!
- Istuihes, blinua söi dai kuri, kuni akku dostaliloi blinoi pastoi. Akku uv vessah tartuu:
- Dengat, kačo, yösijas pidäy!
  - Ah, blinat ottua?
- Saldattu blinat keräi da sumkazeh tungi.
- Passibo, passibo, t'outa-rukku, passibo!
- Dai lähti iäres.
- Tulou mužikku mečäspääi:
- Nu midäbo, emändy, pakičitgo dengat?
  - Ga midä pakičin dengat! Blinat söi kai da vie dostalit keräl otti. Nengostu yöniekka laske älä enämbiä nikonzu!

*Suarnu on kirjutettu vuvvennu 1962
Anuksen piirin Jyrgilän kyläs.*

HARJAITUSRUADOLoin KIÄNNÖS

Alleviivua. Подчеркни.

Arbua. Разгадай.

Jatka virkehet. Продолжи предложения.

Huomivo! Обрати внимание!

Kiännä. Переведи.

Kohenda hairahtukset. Исправь ошибки.

Ližiä päättäävät sanat virkeihih. Добавь подходящие по смыслу слова в предложения.

Luaji virkehet. Составь предложения.

Luve dialogat, luaji omat. Прочитай диалоги, составь подобные.

Luve. Прочитай.

Lövvä sinounimat (antounimat). Найди синонимы (антонимы).

Malta lugie. Прочитай правильно.

Avua salbavomerkit. Раскрой скобки.

Mi ei päi joukkoh? Что лишнее?

Pane oigieh muodoh. Поставь в правильную форму.

Pane mustoh. Запомни, выучи.

Pane piäh. Выучи.

Sanele. Расскажи.

Sellitää. Объясни.

Taivuta oigieh. Просклоняй/пропрягай правильно.

Täytä taulukko. Заполни таблицу.

Valliče. Выбери.

Vastua kyzymyksih. Ответь на вопросы.

Väritää. Раскрась.

TERMINÄT

Adjektiivu — имя прилагательное

Astevaihtelu — чередование согласных

Geminuattu — удвоенная согласная

Genetiivu — генитив

Diftongu — дифтонг

Imperatiivu — повелительное наклонение

Imperfektu — прошедшее время

Infinitiivu — инфинитив, неопределенная форма глагола

Jälletysnumerualu — порядковое числительное

Kaksivardalohine — двусловный

Kieldomuodo — отрицательная форма

Kirjain — буква

Komparatiivu — сравнительная степень прилагательных

Konsonantu — согласный
Konsonantuvardalo — согласная основа слова
Kyzymysliiteh — вопросительная частица
Kyzymyssanat — вопросительные слова
Merkičys — значение
Monikko — множественное число
Myöndömuodo — положительная форма
Nominatiivi — номинатив
Nominu — имя существительное/прилагательное
Numerualu — числительное
Objektu — прямое дополнение
Partitiivi — партитив
Persounupiäteh — личное окончание глагола
Perusnumerualu — количественное числительное
Postpoziittu — послелог
Prepoziittu — предлог
Preezensu — настоящее время
Syväin- da ulgopaikkusijat — внутренне-местные и внешне-местные падежи
Substantiivi — имя существительное
Taivutus — склонение, спряжение
Triftongu — трифтонг
Tunnus — показатель
Vardalo — основа слова
Verbi — глагол
Virkeh — предложение
Vokali — гласный
Vokalisobu — гармония гласных
Vokalivardalo (heikko, luja) — гласная основа слова (слабая, сильная)
Yksikkö — единственное число
Yksivardalohine — одноосновный

KARJAL – VEN’A SANAKIRJU

A

abu — помощь
abuniekku — помощник
ahtas — тесный
ahven — окунь
aigu — время
aidu — забор
aijoi — рано
aittu — кладовая, чулан
ajella — ездить
akku — жена, женщина
alazet — рукавицы
algu — начало
andilas — невеста
anoppi — тёща
appi — тесть
arbaitus — загадка
argi — мясоед, скромное время
argipäivy — будний день
argivoi — сливочное масло
armas — любимый
armastua — любить
arvata — отгадывать
askel — шаг
ast’e — посуда
astuo — шагать
azettua — устанавливать
atkal — печальный, грустный
avain — ключ
avata — открывать
avattavu — консервный нож
avvuttua — помогать

buat’ušku — свёкр
bulauhku — булавка
buolu — брусника

C

cuari — царь

Č

čainiekku — чайник
čakata — ругать
čakku — комар
čibah — наискусь
čihoi — смородина
čiihota — орать, реветь
čikko, čidži — старшая сестра
čirču — привередливый
čiučoi — воробей
čiyčetys — чириканье
čoma — красивый
čomendua — украшать
čomendus — украшение
čuaji — чай
čuajumuagari — любитель пить чай
čuašku — чашка
čiprri — угол
čipukku — овсяный блин
čurata — кататься
čurčettua — журчать
čällätä — делать кое-как, портить,
пачкать
čyöttö — червяк

B

banuanu — банан
boba — игрушка
bošši — баран
brizguttua — брызгать
buabo — бабушка

D

da — и
dengat — деньги
died’oi — дедушка
diädö — дядя

dorogu — дорога
dovariššu — друг
droždeit — дрожжи
duumaija — думать

E

edenöi — улитка
ečcie — искать
egläi — вчера
ehtie — успевать
ehty — вечер
eineh — продукты питания, еда
elaigu — жизнь
elektročökeh — розетка
eliä — жить
ellendiä — понимать
elostua — играть (игрушками)
elokuu — август
elätti — животное
elättidouhturi — ветеринар
emändy — хозяйка
endizelleh — по-старому
enneglästy — позавчера
ero — разница
ezin — лицом вперёд
ezmäinargi — понедельник

F

fatieru — квартира
ferezi — сарафан

G

galdari — балкон
garbalo — клюква
golbečču — голбец
gorničču — горница
gostittua — угождать
griba — гриб (губчатый)
gurbičču — кабачок

H

haikostella — зевать
halgo — полено
hallata — колоть
hapainmaido — простокваша
hapannuh — гнилой, кислый
harakku — сорока
hammas — зуб
haravoija — сгребать, грести
граблями
hardiet — плечи
hardiekas — плечистый
harmai — серый
harjavuo — приучаться, привыкать
haudu — яма
haugi — щука
haukkuo — лаять
havaččio — просыпаться
havačuttua — будить
hebo — лошадь
heiny — трава
heinykuu — июль
heittiä — класть; прекращать что-л.
делать; снимать (с себя)
heittiäkseh — спускаться;
прикидываться, притворяться
helei — звонкий
helly — нежный
helmu — подол
herneh — горох
higi — пот
hiemai — рукав
hieno — мелкий, некрупный
hieru — деревня
hihtiä — ходить на лыжах
hiili — уголь
hiiluttua — греть, подогревать
hiiri — мышь
hil'l'aine — тихий
hil'l'akkazin — потихоньку
himoittua — хотеться

hindu — цена

hirnakoija — ржать (о лошади)

hirvi — лось

hobju — серебро

hoidua — ухаживать

hoikku — тонкий

hoiskei — стройный

hommu — работа, занятие

hongu — сосна (сухостойная)

huabu — осина

hukku — волк

huogavopäivy — выходной день

huoleksie — запасаться чем-л.,

приобретать; беспокоиться,
печалиться

huoli — забота

huolittua — спешить

huomei — завтра

huondes — утро

huondesvero — завтрак

huovis — дешёвый

hursti — половик

hurstine — простыня

huttu — загуста

huuhtuo — полоскать, слегка мыть

huuli — губа

hyllätä — бросить, оставить

hyppie — прыгать

hyppy — прыжок

hypätä — прыгнуть

hyvin — хорошо

hyvä — хороший

hyväntahoinen — доброжелательный

hyvähesti — хорошенко

hyö — они

häi — он, она

häkki — бык

hälistä — шуметь; возиться

hämähäkki — паук

händy — хвост

höyry — водяной пар

I

ičensuvaičii — эгоист

igä — возраст

igävöijä — скучать, грустить

ies — впереди, перед

ihastus — радость

ikkun — окно

ikkunpielinen — косяк окна, место у
окна

ildaine — ужин

ildu — вечер

illastua — ужинать

ilmu — погода

ilmumiäčsu — воздушный шарик

istuo — сидеть

istuokseh — садиться, присаживаться

istuttua — сажать

ižändy — хозяин

ižännimi — отчество

itku — плач

itkučsu — плаксивый, плакса

iäni — голос

J

jälgu — нога

jallai — пешком

jatkua — удлинять

jauho — мука

jiä — лёд

jiääjä — оставаться

jiäkur'oi — хоккей

jiämäido — мороженое

jogi — река

jogurtu — йогурт

joža — ёж

joučen — лебедь

joukko — орава, группа

juablokkupiiri — яблоня

jurgei — смелый, дерзкий

Jumal — Бог

juodu — блюдо, миска
juohtuo — вспоминаться
juoksendella — бегать
juomoi — голубика
juosta — бежать
jupku — юбка
juuri — корень
juusto — сыр
juvva — пить
jyristä — греметь, громыхать
jyrky — крутой
jyttyine — похожий
jäičyu — яйцо
jälginä — в конце концов
jänöi — заяц
järvi — озеро

kangas — ткацкий стан; ткань
kangaspuut — ткацкий стан
kannates — сметана
kanzu — народ
karandiššu — карандаш
kargei — горький
karjalaine — карел
karjalan kieli — карельский язык
karzin — подполье, подпол
kartohku — картофель
karvumuarju — крыжовник
kaste — роса
kastua — мочить
kastuo — мокнуть
kaššali — кошель из бересты
kazvattua — выращивать; растить,
воспитывать
kazvo — рост
kazvua — расти
kaži — кошка
kate — крышка; покрывало
kattil — котёл
katušku — катушка
kauhu — ковш
kebjei — лёгкий
kegäleh — головешка
keitinpiirai — пирог для зятя,
пряженый пирог
keittiä — варить
keittäi — повар
keldaine — жёлтый
keldusieni — лисичка
keppi — палка, трость
keriččemet — ножницы для стрижки
овец
kerras — сразу
kerdyö — собираться
kerä — клубок; кочан капусты
keräl — с собой
kerätä — собирать
kerävyö — собираться
keskučči — центр

K

kabrastai — уборщица
kabrastua — убирать, наводить
порядок
kaččuo — смотреть
kačker — горький
kadai — можжевельник
kaglu — шея
kaglupaikku — шарф
kaglus — воротник
kagru — овёс
kahtei — вдвоём
kaidu — узкий
kaikkiedah — всего-навсего
kaimata — терять
kaivua — копать
kakattua — кудахтать
kala — рыба
kalakas — рыбный, богатый рыбой
kalakurniekku — рыбник
kalastai — рыбак
kallis — дорогой
kana — курица
kananpoigaine — цыплёнок

keskus — центр	koīvu — берёза
kezä — лето	kolmaspäivy — среда
kezäjallačit — босоножки	kolo — дупло
kezäkuu — июнь	kondu — земля, земельные угодья
kevät — весна	korgei — высокий
kevätkuu — март	korvoi — ушат
kibu — боль	korvu — ухо
kiehuo — кипеть	koski — порог на реке
kielastua — врать, лгать	koskie — трогать
kieli — язык	kost'urku — кастрюля
kiistu — спор	kozita — сватать
kiireh — спешка	kožino — курятник
kiirehtiä — спешить	kottaraine — скворец
kiiškoi — ёрш	kottu — опорок
kiittiä — благодарить	kouhtu — кофта, блуза
kimaleh — шмель, пчела	koufei — кофе
kinnas — рукавица	koukku — кочерга
kirikkö — церковь	kova — твёрдый
kirjaine — письмо	kruugu — круг; хоровод
kirjasto — библиотека	kuatančat — валенки
kirjastonhoidai — библиотекарь	kuččuo — звать
kirjavu — пёстрый	kudžu — щенок
kirju — книга; узор	kudo — ткать
kirjutin — ручка	kuha — судак
kirjuttua — писать	kuivu — сухой
kirkei — быстрый, шустрый	kuivačin — сухой
kirmei — быстрый, шустрый	kukkaro — кошелёк
kižata — играть	kukki — петух
kiuru — жаворонок	kukkie — цветсти
kivi — камень	kukku — цветок
kivistää — болеть	kuldaine — золотой
kiägy — ручка (дверная, оконная)	kuldu — золото
kiändiä — поворачивать; переводить с одного языка на другой	kulku — горло
kiändiäkseh — повернуться	kulmu — бровь
kiärbäine — муха	kumi — ластик
kiärie — завёртывать	kumualleh — кверху дном
kobru — горсть	kuopru — яма для хранения овощей
kodi — дом	kuor'oi — корюшка
koiransieni — несъедобный гриб, поганка	kuppi — чашка
koiru — собака	kuva — картина
	kurgi — журавль
	kuolta — умирать

kuori — кора; корка
kuu — месяц
kuudam, kuudamaine — луна
kuulta — слышать
kuuzi — ель
kydy — деверь
kylbie kezoidu — купаться
kylbypertti — ванная
kylmy — холодный; холод
kylmykuii — ноябрь
kynzi — коготь
kypsetä — зреть, поспевать;
вариться, печься
kypsy — спелый
kyrzy — лепёшка
kyzymys — вопрос
kyzyö — спрашивать
kyyhköi — голубь
kyynäl — слеза
käby — шишка
käbäl — лапа
käly — золовка
kämnen — ладонь
käskie — велеть
käbäine — ручка, рученька
käzi — рука
käziastii — рукомойник
käzipaikku — полотенце
kävellä —ходить, гулять
kävvä —ходить, идти
kävvä kezoile —ходить купаться
köyhy — бедный

lammas — овца
lampu — лампа
langeta — падать
langu — нитка, нить
lapsi — ребёнок
lapsienkazvattai — воспитатель
lat'e — пол
laskie — пускать
lastu — щепка
lašku — ленивый
laučču — лавка
laudu — доска
laukku — 1. магазин; 2. лук
laulua — петь (о петухе)
lauttu — плот
lavvat — полок в бане
lehmy — корова
lehmängriба — подберёзовик
lehti — лист; газета
leiby — хлеб
leikata — резать
lendiä — летать
leppy — ольха
leppysieni — рыжик
leski — вдова, вдовец
leugu — подбородок
liedžu — качели
ligahine — грязный
ligakuu — октябрь
liha — мясо
liinu — конопля
lindoi — костяника
lindu — птица
linnu — город
lippu — билет; записка
ližätä — прибавлять, добавлять
liuhu — черпак (в лодке)
liygi — ливвицкое наречие
liygiläine — карел-ливвик
liävy — хлев для мелкого скота
lohi — лосось
lohko — местность

L

labju — лопата
ladvu — вершина, верхушка
lad'd'ata — складывать
lahju — подарок
lahnu — лещ
laihu — худой
lainota — глотать

loppie — завершать
loppu — конец, окончание
loukko — дыра
lugie — читать
lugii — читатель
lugu — счёт; глава
luhtu — лужа
lukku — замок
lumi — снег
lumibuabo — снежная баба
lumiukko — снеговик
luadie — делать, изготавлять
luistella — кататься на коньках
luistimet — коньки
lukku — замок
luzikku — ложка
luu — кость
lyhyt — короткий
lykky — удача
lyvvä — быть
läbi — сквозь
lädžötä — мяться, раздавливаться
lähtie — отправляться, уходить
lämmin — тёплый; тепло
lämmittää — топиться; греться
lämmittiä — топить
löydiä — находить
lopšöi — лягушка
löydö — находка
löyly — пар (в бане)

M

magavosija — постель, кровать
magei — сладкий, вкусный
madal — низкий
maido — молоко
maikku — майка
maklakku — мальчишка, ребёнок
maksankarvaine — коричневый
maltua — уметь
mandžoi — земляника

mašin — машина
marju, muarju — ягода
marjuvezi, muarjuvezi — морс
matikku — налим
matku — путь, дорога
meččy — лес
meččyniekku — охотник
meččypočči — кабан
mečänkuadai — лесоруб
mečänvardoiččii — лесник
mečästiä — охотиться
mehu — сок
mennä — идти
merežy — мерёжа
meri — море
mezi — мёд
mielbyö — полюбить
mielevy — умный
mielistiä — любить
mies — мужчина
mindäh — почему
minä — я
mittuine — какой
miäččy — мяч
tua — земля
muamindam — мачеха
muamo — мама
muamoušin — материнский
muanites — обман
muanittua — обманывать
muata — спать
muatušku — свекровь
muhahtus — улыбка
muheloittua — улыбаться
muigei — кислый
murgin — обед
murginoija — обедать
muroittua — крошить
muru — крошка
mustupiä — темноволосый
must'oi — черника
muureh — чёрственный

muurin — наизнанку
muur’oi — морошка (неспелая)
muuttolindu — перелётная птица
muuttua — менять; переезжать
muuttoo — меняться
myvvä — продавать
myö — мы
myöhästyö — опаздывать
mägi — гора
mähändy — икра
mällätä — болтать
märgy — мокрый
möngyö — мычать
möykky — коврига, каравай; икра

nosta — подниматься
nostua — поднимать
nožničat — ножницы
nuaglu — гвоздь
n’uakku — галка
nuori — молодой
nuoru — верёвка
nuottu — невод
nurmi — лужайка
nybly — пуговица
näčyttiä — жевать, чавкать
nädžä — мокрица
nähtä — видеть
nälgy — голод
nälgävyö — проголодаться

N

n’aba — пуп
nagris — репа
nagrua — смеяться
naine — женщина
n’amu — конфета
n’auguo — мяукать
nedäli — неделя
nel’l’uta — бежать
nelläspäivy — четверг
nenä — нос
nero — умение, талант
nerokas — умелый, талантливый
nevesky — невестка
nevvo — советовать
neičykky — девочка
nieglu — игла; вязальная спица
niegloo — вязать
niinipuu — липа
niitti — нитка
niitty — покос, луг
nimi — имя
nižu — пшеница
nogi — сажа
n’okku — клюв
n’olgi — слюна

O

očci — лоб
ogrodu — огород
oigei — правый; правильный
oigieh — правильно, верно
ojaine — ручей
oja — канава
olla — быть, есть, являться
olgupiät — плечи
oma — свой
omahine — родственник
ombelii — швея
ombeluttua — отдавать шить
ombelusmašin — швейная машина
ommella — шить
ongiruagu — удочка
ongittua — удить
opastai — учитель
opastui — ученик
opastua — учить
opastuo — учиться
opastuskirju — учебник
opisto — училище
oppie — пробовать
oraskuu — май

oravangriba — подосиновик
oravu — белка
or’hoi — куманика
orzi — полка около потолка в избе,
    воронец
ostua — покупать
ottua — братъ
oza — судьба, доля; счастье
ozakas — счастливый
ozatoi — несчастный
ozru — ячмень
ozuttua — показывать
ozattomus — несчастье
ovvostua — смекать, догадываться

P

pagin — разговор
paginkanzu — собеседник
pagizii — разговорчивый
paheta — становиться хуже
pahuus — дурное, плохое; зло
paidu — рубашка
paikku — платок
paimendua — пасти
paimoi — пастух
painua — давить; макать
paista — говорить
pajattua — петь
raju — ива
pakita — просить
pakkaine — мороз
pakkaskuu — январь
pakkuo — падать
palates — гарь, выгоревшее место
    в лесу
pal’lu — молот
pal’laine — молоток
panna — класть
panou lundu — идёт снег
paras — лучший, самый лучший
parata — улучшаться

pardu — борода
passibo — спасибо
pastos — выпечка
pastua — печь
pavaričču — половник
pedru — олень
pedäi — сосна
pehmei — мягкий
peitto — потайное место
peittozil (olla peittozil) — играть
    в прятки
peittyö — прятаться
peldo — поле
pelvaspiä — светловолосый
peredniekky — передник, фартук
perindö — традиция; наследство
pertti — изба; комната
pestä — мыть
pezettiä — мыть
pezä — гнездо, берлога
pieksiä — мешать; сбивать
pielus — подушка
pieluspiälne — наволочка
pienar — межа
pieni — маленький
piha — улица, двор
pihankabrastai — дворник
pihku — смола
pihl’ai — черёмуха
pii — зубец
piirai — пирог
piirustua — рисовать
pikkaraine — маленький
pilvi — облако
pimetä — темнеть
pindu — поверхность
pino — поленница; стопа, кипа
    чего-либо
pippuri — перец
pitky — длинный
pitkyvihaine — злопамятный
piä — голова

piäčakko — насморк
piäsköi — ласточка
piätteniččy — пятница
pluat't'u — платье
počci — поросёнок
pohju — дно
poigu — сын
poimičči — корзинка
polgie — ступать
poltua — жечь
polvi — колено
polvištanit — шорты
pordahat — лестница
poštankandai — почтальон
poštukartočku — открытка
potkie — пинать
pruazniekku — праздник
pruavobuabo — прабабушка
pruavodied'oi — прадедушка
puaksuh — часто
pualičči — полка
puarmu — овод
pučci — бочка
pudro — каша
puhtas — чистый
puhuo — дуть
puistua — вытряхивать
pujoittua — вдевать
purta — кусать
puzerdua — выжимать, отжимать
puzu — берестяной туесок, ковш
putilleh — как следует, по-хорошему
rii — дерево
puuhine — деревянный
pyhkie — вытирать, подметать
pyhkin — скатерть
pyhäpäivy — воскресенье
pyhävoi — растительное масло
pystyi — в вертикальном положении
pyydiä — ловить
pyydäi — рыбак, охотник; тот, кто
ловит рыбу, птицу и т.д.

ryöry — велосипед
ryögyžu — круглый
ryöräkkö — колоб, картофельный
пирог
räčči — печь
pädemätöi — негодный
pädie — соответствовать, подходить
päivittyö — загорать
päivy — день
päivykodi — детский сад
päivykuri — распорядок дня
päiväine — солнце
päre — лучина
pättävy — пригодный, нужный
pöly — пыль
pöntö — скворечник

R

rahmannoi — гостеприимный
rahvas — народ, люди
rais — град
rambu — хромой
Rastavu — Рождество
rašku — негодник
raudu — железо
ravei — быстрый, шустрой
reboi — лиса
redu — грязь
reduhine — грязный
regi — сани
regyt — санки
rengi — ведро
reppu — рюкзак
reunu — край
revustua — пачкать
revustuo — пачкаться
riehtil — сковорода
riidu — скора
riihii — рига
riiččie — разбирать; распарывать
rindu — грудь

ripsi — ресница
ristikanzu — человек
ristinpoigu — крестник
ristintytär — крестница
rist'oi — крёстная
ristižä — крёстный
rizinkengät — резиновые сапоги
riähky — грех
rohkei — смелый
roindupäivy — день рождения
rokku — уха, суп
rottu — крыса
ruadai — работник; работающий
ruado — работа
ruadobruja — инструмент
ruahto — творог
ruahtopiirai — пирог с творогом
ruadua — работать, делать
ruatuttua — заставлять работать
rubi — оспа
rubl'u — рубль
rundugu — посудник
rungu — тело
runo — стих
ruodu — кость (рыбья)
ruohku — сырой, недозрелый
ruokkie — убирать, наводить
порядок
ruoste — ржавчина
ruskei — красный
ruskeirindaine — снегирь
ruskojuurikoi — свёкла
ruveta — начинать что-то,
приниматься за что-то
räčchin — сорочка
räkki — жаркий; жара
räystäs — стрека
röhkiä — хрюкать
rözäittiä — пить с жадностью
rötky — редька

S

sadu — сад
saluattu — салат
salvata — закрывать
salvua — строить
sambuo — гаснуть
sammutin — выключатель
samvuaru — самовар
sana — слово
sanankuulii — послушный
sanaristikkö — кроссворд
sangei — толстый
sanuo — говорить, сказать
savakko — палка, трость
savi — глина
seiny — стена
seizuo — стоять
selgy — спина
sellitä — одеваться; собираться
seppy — кузнец
seuru — общество
sevota — спутываться
siduo — связывать, завязывать
sieglu — решето
siemen — семя
siemenvoi — растительное масло
sieni — гриб (пластинчатый)
siiriči — мимо
sildu — мост
silmy — глаз
sinine — синий
sivu — 1. поясница; 2. страница
siä — погода
soba — одежда
soba-aittu — гардероб, гардеробная
sobie — ладить
sobu — лад, мир
soimata — упрекать
soittua — играть на музыкальном
инструменте; звонить
sordua — ронять
sormi — палец

sormus — кольцо
sorzu — утка
sotkie — месить
staučču — ставец, чашка
stoikku — коса (для косьбы)
stola — стол
stuulu — стул
suaja — получать
sualis — урожай; заработка, добыча
suarnu — сказка
suga — гребень, расчёска
sugie — расчёсывать
sugu — род
sugunimi — фамилия
sukku — носок
sukset — лыжи
sula — ласковый, добрый
sulakuu — апрель
sulgu — перо птицы
sulhaine — жених
sulua — таять
suo — болото
suolaine — солёный
suolata — солить
suolu — соль
suoluvakkaine — солонка
suomie — грести снег (лопатой)
sundoine — тёплый
suovattu — суббота
suu — рот
suuttuo — сердиться
suutučči — обидчивый
suuri — большой
suurim — крупна
suvaija — любить
suvi — юг
syvvä — есть
sygyzy — осень
syttyö — загораться
syvyskuu — сентябрь
syväin — сердце; начинка
syömine — еда

syöndykodaine — кормушка
syöttää — кормить
sälgy — жеребёнок
särgi — плотва
säristää — дрожать
säyny — язь

Š
šeluo — мешать; шевелить
šipainiekku — калитка (пирог)
škola — школа
škuappu — шкаф
šläbäittiä — расплёскивать
šl'uboi — спелая морошка
šokku — щека
šorpikku — вилка
šuapku — шапка
šuorita — одеваться; собираться
šuorivuo — одеваться; собираться
šouferi — водитель

Z
zirkalo — зеркало
zontiekku — зонтик
zuahari — сахар
zuaharipesku — сахарный песок
zuuhari — сухарь

Ž
žiittu — решето
žiivattu — скот, скотина

T
taba — характер
tačmu — пятно
tagan — за
tahnut — хлев
tahtuo — хотеть, желать

taigin — квашня; опара	torata — драться
taivas — небо	torvi — пастущий рожок
taivahankarvaine — голубой	t'outa — тётя
takki — куртка, пальто	tuatindam — отчим
takku — ноша	tuatoušin — отцовский
talkun — толокно	tuatto — папа
talmu — мозоль	tugi — подпорка
talvi — зима	tuhjo — куст
talvikuu — декабрь	tuhku — зола, пепел
talvilindu — зимующая птица	tuhmu — некрасивый
taloi — хозяйство отдельной семьи, дом, двор	tuhukuu — февраль
tammi — дуб	tuhuta — мести (о метели)
tarku — точный, внимательный, расчёлливый	tukat — волосы
taulukko — таблица	tukku — 1. волос; 2. куча
tavata — заставать; настигать; ловить	tukuta — собирать в кучу
tedri — тетерев	tulla — приходить
temmata — схватить	tuli — огонь
telefon — телефон	tundie — узнавать
televiizoru — телевизор	tuohus — свеча
tetratti — тетрадь	tuomi — черёмуха
tervehys — здоровье; привет, поклон	turbei — пушистый
tervu — смола	turbu — морда
terväh — быстро	turki — шуба
terävy — острый	tuskevuo — сердиться
tie — дорога	tuttavus — знакомство
tiediä — знать	tuučata — идти (о снеге)
tiedoiniekku — знахарь, колдун	tyhjy — пустой
tiedokoneh — компьютер	tyl'ču — тупой
tijustua — узнавать, получать сведения; навещать	typitä — конопатить, затыкать
tijaine — синица	tytti — кукла
tikku — дятер	tyttö — девочка
tikuttua — тикать	tytär — дочь
tiputtua — капать	tytärdim — падчерица
tiähti — звезда	tyvi — комель
tolkutoi — глупый, бестолковый	tyyni — тихий, спокойный
toiči — иногда	tähky — колос
toinargi — вторник	tädi — тётя
toppu — сор, соринка	tänäpäi — сегодня
	täyzı — полный, до краёв наполненный, целый
	tönčöi — каша из ржаной муки с брусникой

U

udžve — иней
 uidua — плавать
 uindusoba — купальник
 ukata — целовать
 uksi — межкомнатная дверь
 ulgonägö — внешность
 unohtua — забывать
 ulvuo — выть
 ummata — закрывать, засыпать
 uni — сон
 urokku — урок
 usat — усы
 uskaldua — обещать
 uv vessah — снова
 uuzi — новый

vardoija — охранять

varoi — ворона
 varras — вор
 varustua — готовить
 vaski — медь
 vaskičči — медянка
 vastata — отвечать; встречать
 vastavus — встреча; ответ
 vastu — веник
 vastukarai — наоборот
 vastukavaine — упрямый
 varvas — палец ноги
 vehkeh — вещь
 veičči — нож
 velgu — долг
 velli — брат
 vemmel — дуга
 ven' alaine — русский
 ven'an kieli — русский язык
 veneh — лодка
 venytelläkseh — растягиваться
 verko — сеть (рыболовная)
 vezi — вода
 vezirottu — ондатра
 vešsi — вещь
 vieras — чужой
 viertä — ложиться
 vihandu — зелёный
 vihmu — дождь
 vihmuo — дождить
 vihmusoba — дождевик
 viizas — хитрый
 villaine — шерстяной
 villu — шерсть
 vilu — холод; холодный
 villupaidu — свитер
 vinguo — визжать; просить,
     канючить
 virdu — течение
 virites — растопка
 virkua — сказать, молвить

V

vačču — живот
 vago — грядка; борозда
 vagoi — малина
 vagoižikko — малинник
 vahalaukku — волнушка
 vahnu — старый
 vaikastuo — замолчать
 vainu — запах, нюх
 vakkaine — коробка
 valattua — обдавать водой
 valgei — белый
 valgei griba — белый гриб
 valella — поливать
 vallita — выбирать
 val'l'oi — блин
 valmis — готовый
 valpahansinine — голубой
 valua — лить, наливать
 varačču — боязливый, трусливый
 varata — 1. бояться; 2. запасать
 varen'n'u — варенье
 varbu — ветка

virši — корзина

viruo — лежать

viäräh — неверно, неправильно

voi — масло

voibuo — заболеть

voija — мочь

voimattuo — заболеть

vuarnu — вешалка

vuaru — гора

vuassu — квас

vuišku — чердак

vuonu — ягнёнок

vuosi — год

vuottua — ждать

vuvvenaigu — время года

vyö — пояс (одежда)

väčkiä — спорить

vägevy — сильный; крепкий (о чае)

vähäsanaine — немногословный

välliline — непослушный

väri — цвет

värtin — веретено

värittiä — раскрашивать

vävvy — зять

Ä

äbäzöijä — пестовать, нежить

äijy — много

Äijypäivy — Пасха

äimel — приторный

Ö

öntästyndy — спотыкание

Y

yhtistiä — соединять

yhteiskodi — общежитие

yksi — один

ylbei — гордый

ylen — очень

yliopisto — университет

ylähän — наверху

ymbäri — вокруг

ysky — охапка

yü — ночь

yöniekku — ночлежник

yösija — постель

yöriui — насест

MUSTOHKIRJUTUKSET

MUSTOHKIRJUTUKSET

MUSTOHKIRJUTUKSET

MUSTOHKIRJUTUKSET

MUSTOHKIRJUTUKSET

SYVÄINDÖ

Algusanat	3
Lugu 1. Livvin kirjaimet. Oigei sanomine	4
Lugu 2. Olla-verbi	10
Lugu 3. Kyzymyssanat Ken? Mi?	12
Lugu 4. Kyzymysliiteh -go?	14
Lugu 5. Tervehtys da iäre lähtendy. Kuulumizet.	16
Lugu 6. Verbit enzialguh.	22
Lugu 7. Tuttavus	27
Lugu 8. Pereh. Omahizet.	34
Lugu 9. Adjektiivat	41
Lugu 10. Ulgonägö. Taba.	47
Lugu 11. Astevaihtelu. Monikon nominatiivu. Vardalot	51
Lugu 12. Syväin- da ulgopaikkusijat	60
Lugu 13. Verbilöin vardalot. Preezensu....	77
Lugu 14. Päivykuri.....	88
Lugu 15. Yksikön genetiivu. Kodi.	91
Lugu 16. Imperfektu	98
Lugu 17. Aigu	114
Lugu 18. Partitiivu.....	119
Lugu 19. Syömizet. Imperatiivu	123
Lugu 20. Objektu. Koin ruokindu	136
Lugu 21. Soba-aittu.....	142
Lugu 22. Tarkista oma kielinero!	146
Harjaitusuadoloin kiännökset	153
Terminät	153
Karjal-ven'a sanakirju	155

Учебное издание

Елена Викторовна Руппиева
ЛИВВИКОВСКИЙ ПО-ЛИВВИКОВСКИ
Начальный курс по изучению
ливвиковского наречия карельского языка

Редактор
Н.А. Синицкая

Художественное оформление
А.Ю. Данилова

Компьютерная вёрстка
О.В. Макарова

Подписано в печать 19.09.2016. Формат 70×100/16.
Усл. печ.л. 14,3. Тираж 500 экз. Заказ №
АУ РК «Издательство «Периодика».
185035, Республика Карелия,
г. Петрозаводск, ул. Германа Титова, д. 3
e-mail: periodika@rkperiodika.ru
www.rkperiodika.ru

Отпечатано в АО «Областная типография «Печатный двор»
432049, г. Ульяновск, ул. Пушкинёва, 27